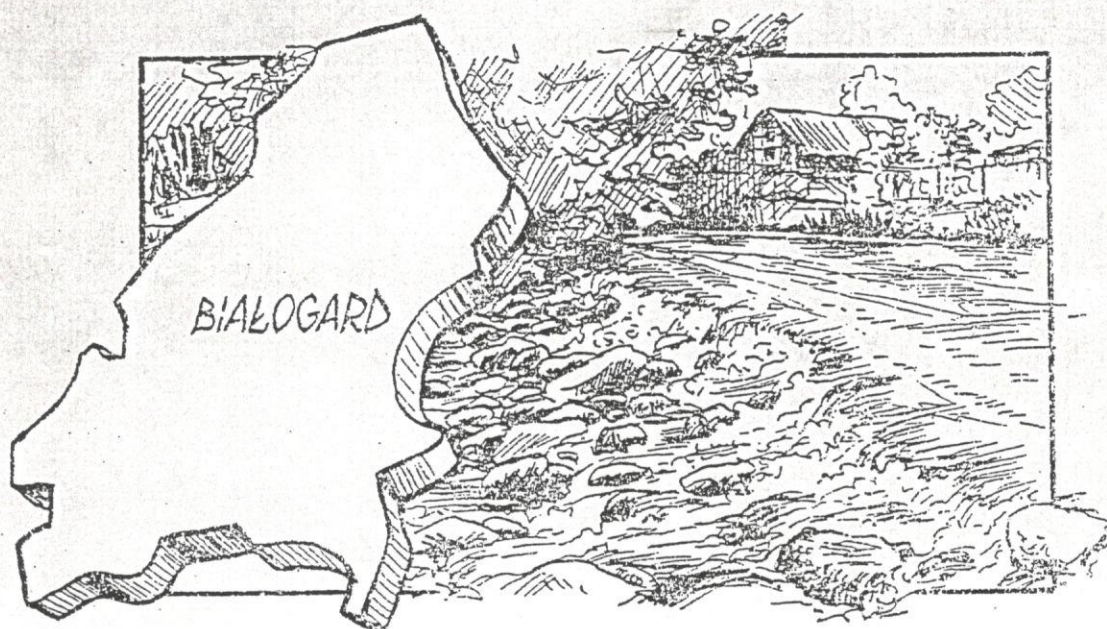

BIURO KONSERWACJI PRZYRODY W SZCZECINIE

WALORYZACJA PRZYRODNICZA GMINY

Białogard

(OPERAT GENERALNY)

SZCZECIN 2002

BIURO KONSERWACJI PRZYRODY w SZCZECINIE

WALORYZACJA PRZYRODNICZA GMINY

Białogard

(OPERAT GENERALNY)

SZCZECIN 2002

Autorami operatów szczegółowych są:

z zakresu flory, roślinności i fauny: Jolanta Dylewarska
Marek Dylewarski

z zakresu przyrody nieożywionej: Stanisław Piotrowski
Andrzej Piotrowski
Dorota Piotrowska

*Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Białogard
została przeprowadzona dzięki funduszom
Wojewody Szczecińskiego,
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Szczecinie
oraz Gminy Białogard*

Opracowanie operatu generalnego z wykorzystaniem posiadanych operatów szczegółowych wykonano w Biurze Konserwacji Przyrody w Szczecinie: Oskar Antoszek, Danuta Piątkowska, Paweł Wiraszka., Zdzisława Miziołek

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	1
CEL, ZAKRES I METODA.....	2
I CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	5
1. Dane ogólne.....	6
2. Regionalizacja fizyczno- geograficzna, geobotaniczna i zoogeograficzna.....	8
3. Klimat.....	8
4. Gleby.....	9
5. Hydrologia.....	10
6. Geologia i geomorfologia.....	10
II WALORYZACJA BOTANICZNA.....	12
1. Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej gminy.....	12
2. Naturalna roślinność potencjalna.....	13
3. Szata roślinna gminy.....	13
3.1 Roślinność wodna i terenów podmokłych (zb. nieleśne).....	16
3.2 Mszary wysokotorfowiskowe.....	17
3.3 Roślinność łąk, muraw i ciepłolubnych okrajków.....	18
3.4 Roślinność leśna i zaroślowa.....	20
3.5 Roślinność segetalna i ruderalna.....	21
4. Parki, cenne zadrzewienia, pomniki przyrody.....	21
4.1 Parki i cmentarze.....	28
4.2 Aleje i pomniki przyrody.....	29
5. Flora gminy.....	30
5.1 Wykaz gatunków chronionych, zagrożonych i ginących na terenie gminy.....	34
5.2 Zasoby dziko rosnących roślin użytkowych i leczniczych.....	34
6. Najcenniejsze obiekty botaniczne na terenie gminy Białogard.....	34
III WALORYZACJA FAUNISTYCZNA.....	40
1. Ogólna charakterystyka faunistyczna gminy.....	40
2. Wyniki inwentaryzacji wybranych grup fauny.....	42
2.1 Bezkręgowce.....	44
2.2 Kręgowce.....	52
3. Fauna gminy Białogard na tle innych gmin.....	52

4. Podsumowanie inwentaryzacji faunistycznej.....	54
5. Obszary cenne dla fauny.....	54
IV PRZYRODA NIEOŻYWIONA.....	60
1. Krajobraz gminy.....	60
1.1 Tereny o wyróżniającej się rzeźbie.....	60
1.2 Punkty widokowe.....	61
1.3 Obiekty przyrody nieożywionej.....	62
1.4 Aleje i kępy zadrzewień śródpolnych o szczególnych walorach krajobrazowych.....	63
1.5 Wartość krajobrazowa wód.....	65
2. Elementy dysharmonijne i tereny zdegradowane.....	66
3. Waloryzacja krajobrazowa terenów gminy Białogard.....	67
V UWARUNKOWANIA OCHRONY PRZYRODY.....	69
1 Obszary i obiekty cenne przyrodniczo wraz z wytycznymi konserwatorskimi.....	69
1.1 Istniejące obszary i obiekty chronione.....	70
1.2 Obszary i obiekty przewidziane do ochrony.....	72
1.3 Inne cenne obszary i obiekty.....	114
2 Elementy ESOCh na obszarze gminy.....	116
2.1 Obszary węzłowe.....	117
2.2 Korytarze i bariery ekologiczne.....	117
3. Przyroda gminy Białogard na tle przepisów Unii Europejskiej.....	119
4. Fauna gminy Białogard na tle przepisów Unii Europejskiej.....	120
4.1 Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków.....	121
4.2 Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.....	124
VI WSKAZANIA DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH I PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BIAŁOGARD.....	128
VII PODSUMOWANIE I WNIOSKI.....	132

WSTĘP

Przedstawiamy opracowanie o stanie przyrody gminy Białogard, jej zasobach i walorach. Przeprowadzona dzięki wspólnym działaniom Wojewody, Gminy oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie inwentaryzacja przyrodnicza dała zasób informacji, które pomogą przy podejmowaniu szeregu decyzji ważnych dla funkcjonowania gminy w zakresie zagadnień społecznych, ekonomicznych, kulturowych i gospodarczych, a także w skutecznej ochronie zasobów przyrodniczych.

Przyjęta przez Sejm RP uchwała w sprawie ekologicznej polityki państwa zakłada jako naczelną zasadę w planowaniu i realizacji działań gospodarczych uwzględnienie potrzeb zachowania w jak najlepszym stanie środowiska przyrodniczego, bez czego byt i kondycja człowieka byłyby zagrożone.

Zasadniczą trudnością przy realizacji zapisów ustaw: o zagospodarowaniu przestrzennym i ochronie przyrody jest fakt, iż w wielu wypadkach zasoby przyrodnicze gminy nie zostały poznane w stopniu wystarczającym. Istotnymi, mogą okazać się kolizje wynikające z braku wiedzy o miejscach bytowania rzadkich oraz ginących gatunków roślin i zwierząt, a zamierzeniami tak projektantów planów zagospodarowania przestrzennego, jak i władz oraz mieszkańców danej gminy, pragnących, często nieświadomie, dokonać zmiany przeznaczenia takiego terenu, zlokalizować na nim przedsięwzięcie gospodarcze, przeprowadzić drogę, gazociąg lub inny obiekt.

Niezwykle pilne staje się więc znalezienie metod umożliwiających rozwój gospodarczy przy pełnym poszanowaniu posiadanych walorów przyrody. Jednym ze sposobów rozwiązywania tych trudności jest szybkie i wszechstronne poznanie zasobów przyrodniczych gmin.

Powierzchnie zajmowane przez obszary podmokłe, lasy, wody - to najcenniejsze przyrodniczo miejsca, z ogromnym bogactwem występującej tu roślinności i różnorodnym światem zwierząt. Gmina Białogard w całości reprezentuje wartości przyrodnicze i krajobrazowe wysokiej rangi, godne objęcia ochroną. Jest to ważki argument, który powinien skłonić władze gminy, a przede wszystkim jej mieszkańców do szczególnej dbałości o zachowanie tych bezcennych i nieodnawialnych przecież zasobów.

Ochrona przyrody, to również powinność wynikająca z międzynarodowych zobowiązań Polski, która jest sygnatariuszem szeregu aktów prawnych dotyczących tych zagadnień. Dążenie Polski do wszechstronnego udziału w strukturach zjednoczonej Europy wymaga od naszego kraju respektowania istniejących tu przepisów w zakresie środowiska i przyrody.

Przedstawione opracowanie powinno skłonić planistów i władze gminy do świadomego spojrzenia na otaczającą przyrodę i przyjęcia takiego kierunku rozwoju, który umożliwi gospodarowanie przy minimalnym zagrożeniu dla środowiska naturalnego. Posiadane wartości przyrody w umiejętny sposób można i należy wykorzystać do promocji gminy jako miejsca cennego, pięknego i interesującego rozwijając aktywną działalność na polu turystyki.

CEL, ZAKRES I METODA

Celem niniejszego opracowania jest dostarczenie władzom gminy, wojewodzie i innym służbom syntetycznej informacji o walorach przyrodniczych gminy Białogard. Wiedza ta pozwoli na świadome kształtowanie ładu przestrzennego gminy i uniknięcia potknięć planistycznych oraz konfliktów pomiędzy służbami ochrony przyrody, organizacjami ekologicznymi a planistami i lokalnym społeczeństwem reprezentowanym przez administrację samorządową.

Świadomość wielkich walorów, jakimi dysponuje Gmina na gruncie zasobów przyrody, jej osobliwości i wartość ma pomóc w sporządzeniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz służyć w bieżącej pracy jako materiał wyjściowy przy podejmowaniu ważnych decyzji gospodarczych.

Opracowanie niniejsze zawiera szereg informacji otrzymanych w efekcie przeprowadzonej w latach 2000/2001 inwentaryzacji. Podstawą do jego wykonania były operaty szczegółowe sporządzone przez zespoły specjalistów. Zasady wykonania tych operatów określa - instrukcja zatwierdzona przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Szczecinie pt. „Założenia metodyczne inwentaryzacji przyrodniczej gmin”.

Prace objęły trzy płaszczyzny tematyczne;

- inwentaryzację flory i roślinności
- inwentaryzację fauny
- inwentaryzację przyrody nieożywionej

Wyniki inwentaryzacji szczegółowych przedstawiono w formie tekstowej i graficznej na mapach w skali 1: 10 000. Walory wykazane w tych opracowaniach zobrazowano na mapie w skali 1: 25 000 dokonując jednocześnie syntezy całości.

W szczególności naniesiono miejsca występowania rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Zaznaczono również obszary ważne dla bytu różnych grup zwierząt i wartościowe fragmenty szaty roślinnej.

Wyłoniono w ten sposób strefy florystyczne i faunistyczne zajmujące nieraz znaczne obszary i komunikujące się między sobą tzw. korytarzami ekologicznymi. Powstała w efekcie mapa wartości przyrodniczych wiążąca zasadnicze grupy zagadnień.

W oparciu o opisy zawarte w operatach szczegółowych, konsultacje z ich wykonawcami oraz z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody, wyznaczono obiekty powierzchniowe i punktowe o szczególnych walorach proponując dla nich kwalifikację ochronną dopuszczoną w Ustawie z 16 października 1991 r, o ochronie przyrody, tzn.: parki krajobrazowe (PK), rezerваты (R), użytki ekologiczne (UE), obszary chronionego krajobrazu (OCHK), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (ZPK), pomniki przyrody (PP), stanowiska dokumentacyjne (SD).

Wskazano miejsca, gdzie znajdują się pojedyncze obiekty już objęte ochroną, tj. stanowiska zwierząt, drzewa pomnikowe, parki i głązy oraz obiekty zaproponowane do ochrony, które przedstawiają dużą wartość przyrodniczą.

Zawartość mapy „Waloryzacja przyrodnicza” w syntetyczny sposób przedstawia legenda zamieszczona na planszy (ANEKS pkt.6).

Wszystkie kategorie powierzchniowych obiektów chronionych podzielono na:

- **istniejące**, tj. te, dla których istnieją formalne akty prawne powołujące je,
- **przewidywane**, tj. te, dla których istnieje złożony formalnie projekt lub które proponujemy w niniejszym opracowaniu,

Jako osobną część opracowania zamieszczono wykazy:

1. Fitosocjologiczny wykaz zbiorowisk roślinnych
2. Listę gatunków flory z terenu gminy
3. Listę gatunków fauny z terenu gminy

Wykaz skrótów zastosowanych w tekście:

PK - park krajobrazowy

R - rezerwat

UE - użytek ekologiczny

OCHK - obszar chronionego krajobrazu

ZPK - zespół przyrodniczo-krajobrazowy

SD - stanowisko dokumentacyjne

PP - pomnik przyrody

OC - obszar cenny

ESOCh - Ekologiczna Sieć Obszarów Chronionych

A1, B6 itp. - określenia lokalizacji na mapie „Waloryzacja przyrodnicza” zawarte w tabelach.

Ilekoć w opracowaniu wspomina się Ustawę o ochronie przyrody, to mówi się o Ustawie z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114 poz. 492).

Dla proponowanych obiektów chronionych przedstawiono wskazania konserwatorskie mające nadać kierunek zagospodarowania tych miejsc lub wskazać istniejące zagrożenia.

Podstawowe wskazania ochronne zawierają akty prawne dotyczące ochrony przyrody (ustawy i rozporządzenia, ANEKS. pkt 4), które są wystarczającym zabezpieczeniem zachowania wartości przyrodniczych, pod warunkiem oczywiście pełnego poszanowania ustaleń wspomnianych aktów. Szczegółowe wytyczne będące pewnym uzupełnieniem, bądź wyjaśnieniem istniejących przepisów, podano w miarę potrzeby przy opisach konkretnych obiektów.

W opracowaniu wykorzystano informacje zawarte w operatach szczegółowych, w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody i w zasobach własnych Biura.

Projekt całości został uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

UWAGA! Dla potrzeb studium nie jest konieczne uszczegółowienie informacji przyrodniczych o prezentowanych obiektach, stąd też pewne skróty i uproszczenia, np. w wykazach gatunków roślin i zwierząt przy poszczególnych obiektach nie stosuje się w zasadzie nazewnictwa łacińskiego. W razie konieczności uzyskania bardziej precyzyjnych informacji należy zgłosić się do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody posiadającego pełną dokumentację inwentaryzacyjną.

Cytowana w opracowaniu literatura dotyczy spisów piśmiennictwa zamieszczonych w poszczególnych operatach szczegółowych. Na końcach rozdziałów podano jedynie pozycje nie ujęte w tych spisach.

I. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1. Dane ogólne

Gmina Białogard znajduje się w centralnej części powiatu białogardzkiego, który z kolei znajduje się w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego.

Siedzibą władz jest miasto Białogard. Gmina zajmuje **327,93 km²**, zamieszkuje ją **8 238** osób, co daje średnią gęstość zaludnienia **22,12** osoby/km²).

Struktura użytkowania gruntów przedstawia się następująco:

Użytki rolne	185,94 km ²	56,70%
Lasy i zadrzewienia	115,50 km ²	35,22%
Wody	3,58 km ²	1,09%
Tereny komunikacyjne	8,71 km ²	2,65%
Tereny zabudowane	4,02 km ²	1,22%
Zieleń	1,23 km ²	0,40%
Nieużytki	7,65 km ²	2,33%
Tereny kopalne	0,30 km ²	0,09%
Tereny pozostałe	1,00 km ²	0,30%

Warunki geograficzne nadały gminie charakter rolniczy. Rolnictwo gminy jest nowoczesne, stanowiąc bazę surowcową dla przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego działających w regionie. Na terenie gminy istnieje wiele obszarów rolniczych, które można wydzierżawić za pośrednictwem UG i AWRSP.

Do bogactw naturalnych gminy należą surowce budowlane (kruszywo, piasek, żwir), surowce ceramiczne (gliny, ily), torfy, złoża gazu ziemnego.

Niezaprzeczalnym walorem gminy są czyste rzeki: Parsęta, Leśnica, Mogielnica, Topiel, Pokrzywnica obfitujące w ryby pstrągowo-lipiniowe. Parsęta jest wymarzoną miejscem do spływów kajakowych.

Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Białogardzie stanowi najważniejszy element systemu ochrony wód w dorzeczu Parsęty, mający jednocześnie znaczenie priorytetowe w rozwiązywaniu problemów ekologicznych, tak miasta jak i gminy Białogard.

Wybudowany przy oczyszczalni ścieków punkt zlewny ścieków dowożonych, umożliwia eliminowanie zanieczyszczeń wód podziemnych ściekami pochodzącymi z nieszczelnych szamb lub wywożonych w przypadkowe miejsca. Trwają prace nad rozbudową sieci wodociągowej i gazowej. Dzięki pomocy funduszu PHARE możliwa jest budowa kanalizacji sanitarnej.

Gmina Białogard nie posiada na swoim terenie wysypiska odpadów komunalnych. Odpady wywożone są na wysypisko w Krzywopłotach (gmina Karlino). Mimo zorganizowanej zbiórki odpadów spotyka się w kilku miejscach gminy „dzikie wysypiska” - opisane w rozdz. IV).

Najważniejszymi połączeniami komunikacyjnymi są drogi krajowe Kołobrzeg-Poznań i Szczecin oraz linia kolejowa Szczecin-Gdańsk.

Turystyka może odgrywać coraz większą rolę w gospodarce gminy, jej walory predysponują ją do rozwoju tej branży gospodarki (czyste rzeki, szlaki turystyczne – rozdział IV. pkt 1.4).

2. Regionalizacja fizyczno-geograficzna, geobotaniczna i zoogeograficzna

a) Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Zgodnie z podziałem fizyczno geograficznym Polski [Kondracki 2000] położenie gminy Białogard przedstawia się następująco:

- prowincja - **Niż Środkowoeuropejski**
- podprowincja - **Pobrzeże Południowobałtyckie**
- makroregion - **Pobrzeże Szczecińskie**
- mezoregion - **Równina Gryficka** –zachodnia część obszaru gminy
- makroregion – **Pobrzeże Koszalińskie**
- mezoregion - **Równina Białogardzka** - część centralna i wschodnia gminy
- makroregion - **Pojezierze Zachodniopomorskie**
- region - **Wysoczyzna Łobeska** - południowe fragmenty gminy

Równina Gryficka - to wysoczyzna morenowa położona na wschód od cieśniny Dziwny, na południe od Wybrzeża Trzebiatowskiego, na północny-wschód od Równiny Goleniowskiej, na północ od Równiny Nowogardzkiej. Za jej wschodnią granicę przyjęto dolinę Parsęty. Zajmuje powierzchnię około 2100 km². Wzniesienie nad poziomem morza dochodzi do 40-50 m, ale wzgórze kemowo-morenowe na zachód od Gryfic osiąga 75 m (góra Bukowiec). Południowym skrajem Równiny Gryfickiej przebiega pradolina pomorska, zwężająca się koło miasta Płoty nad Regą. Jej dalszą część zachodnią zaliczono do Równiny Goleniowskiej. Dostyc żyzne brunatnoziemy sprawiają, że Równina Gryficka jest zajęta przeważnie przez pola uprawne, ale w pradolinie na piaszczystym podłożu występują bory sosnowe. 20% użytków zajmują łąki i pastwiska. Są 3 rezerваты: „Wrzosowisko Sowno” (26 ha), „Mszar koło Starej Dobrzycy” (11,2 ha) i „Mszar nad jeziorem Piaski” (4,1 ha). Równinę przecina dolina dolnej Regi, w części zachodniej do Bałtyku spływa Liwka, w części wschodniej Błotnica z Debosznicą, wpadające do jeziora Resko Przymorskie. W podłożu czwartorzędu, który ma tutaj stosunkowo niedużą miąższość, występują

wapień i margle jurajskie eksploatowane w Czarnogłowach (w południowo-zachodniej części równiny). Centralnie położonym miastem są Gryfice [Kondracki 1998].

Równina Białogardzka - znajduje się na wschód od doliny Parsęty między Białogardem a Koszalinem, wysuwając się klinem wzdłuż górnego biegu Parsęty w obręb pojezierzy - Drawskiego na zachodzie i Bytowskiego na wschodzie. Zajmuje powierzchnię około 1800 km². Za granicę wschodnią przyjmuje się pas wzgórz na wschód od Koszalina (Krzyżanka 136 m n.p.m.), przebiegających z północnego-zachodu na południowy-wschód przez 13,5 km w poprzek zwężenia pasu równin nadmorskich. Jest to glacijotektonicznie spiętrzona morena czołowa, w której tkwią porwaki piasków i ilów trzeciorzędowych. Powierzchnię równiny tworzą lekko falista morena denna, rozczłonkowana przez prawe dopływy Parsęty z których największa jest Radew. Jeziora są małe i nieliczne. Ptasi rezerwat „Jezioro Lubiatowskie” (370 ha) pod Koszalinem jest miejscem lęgowym łabędzia niemego. Drugi rezerwat ptasi „Parnowo” (66 ha) znajduje się na zachód od Koszalina. Wiele zagłębień bezodpływowych uległo zatorfowieniu. Na rzece Radwi istnieją małe elektrownie wodne (zbiorniki Hajka i Rosnowski). Nad powierzchnią równiny położonej od kilkunastu metrów nad morzem do 40-50 m w głębi lądu wznoszą się pagórki morenowe do wysokości 60-70 m (góra Niwka pod Białogardem 88 m). Gliniasto-piaszczyste grunty są podłożem gleb brunatnych ziemnych i bielicoziemnych. Koło Koszalina są 2 rezerwaty glebowe „Bielice” (1,3 ha), i „Brunatna gleba” (1,1 ha). Pod Karlinem znaleziono przed kilkunastu laty złożę ropy naftowej. Przez południową część równiny przebiega fragment pradłiny pomorskiej, której dno zajmują bory sosnowe. Na wysoczyźnie morenowej są płaty lasów liściastych z bukiem. Na zachód od Koszalina, w gminie Będzino utworzono rezerwat „Buczyna” (9,8 ha) [Kondracki 1998].

Wysoczyzna Łobeska - rozciąga się pomiędzy Równiną Nowogardzką i Równiną Gryficką od zachodu i południowego-zachodu po Pojezierze Drawskie na wschodzie. Od północy ograniczają Równina Białogardzka, a od południa - Pojezierze Ińskie. Teren ten znajduje się na zapleczu moren czołowych. Jest obszarem wzniesionym 80-120 m n.p.m., z kulminacją 175 m n.p.m., występującą na północ od Świdwina. Charakterystycznymi formami rzeźby tego mezoregionu są doliny, głęboko wcięte w prawie płaską wysoczyznę morenową. Doliny te mają kształt rynien o stromych brzegach. Utworzone zostały na skutek silnej erozji wód roztopowych, jako drogi odpływu marginalnego na przedpolu topniejącego lodowca. Dna dolin, wcięte do 50 m w wysoczyznę polodowcową, tylko częściowo są wykorzystywane przez rzeki: Regę i jej dopływy (Starą Regę, Reską Węgorze i Mołstową). Główna rzeka - Rega - początkowo płynie ku północy, powyżej Świdwina zatacza wielki łuk na południowy zachód. Oraz pod Łobzem ponownie skręca na północ, kierując się na Równinę Gryficką. Jej dolina stanowi najbardziej charakterystyczny element mezoregionu.

Najrozleglejsze lasy znajdują się w zachodniej i południowej części regionu i zajmują około 1/3 powierzchni. Krajobraz w większości zdominowany jest przez obszary o charakterze rolniczym. [Kondracki 1998].

b) Regionalizacja geobotaniczna

Według regionalizacji geobotanicznej [Szafer 1959] gmina Białogard znajduje się w następujących jednostkach:

- państwo - **Holarktyka**
- obszar - **Euro-Syberyjski**
- prowincja - **Niżowo-Wyżynna Środkowoeuropejska**
- dział - **Baltycki**
- poddział - **Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich**
- kraina – **Pobrzeże Bałtyku**
- okręg - **Zachodni**

c) Regionalizacja zoogeograficzna

Według regionalizacji zoogeograficznej [Kosulowicki 1991] gmina Białogard należy do:

- państwa – **Holarktyka**
- podpaństwa – **Paleoarktyka**
- krainy - **Eurosyberyjskiej**
- prowincji – **Nemoralnej**
- obszaru - **Europejskiego**
- regionu - **Środkowoeuropejskiego**
- podregionu – **Środkowego**
- okręgu – **Centralnego.**

3. Klimat

Klimat gminy charakteryzuje się dużym wpływem sąsiedztwa Bałtyku. Przeciętne **opady** wynoszą około **670 mm**, zaś **temperatura średnia roku + 7,8°C**. Najbardziej deszczowy jest lipiec zaś najmniejsza ilość opadów przypada na luty. Dominującymi kierunkami wiatrów są kierunki zachodnie (dane wg stacji Meteorologicznej w Koszalinie).

4. Gleby

W związku z młodoglacjalną budową geologiczną terenu gminy gleby charakteryzują się zróżnicowaniem zależnym od rodzaju skały macierzystej. Na podłożu glin dominującymi są gleby

brunatne i rdzawe (IV klasa bonitacyjna), zaś na podłożu piaszczysto-żwirowym dominują gleby biellicowe (V i VI klasa bonitacyjna). W bezodpływowych zagłębieniach terenu, w dolinach rzek dominują gleby bagienne.

5. Hydrologia

Wody na terenie gminy Białogard zajmują 1,09% powierzchni i charakteryzują się niewielkim udziałem wód stojących (naturalne jeziora, oczka wodne) przy dominującym udziale i roli wód płynących. Znajduje się tu 8 rzek i 2 jeziora. Poniżej podano ich krótką charakterystykę.

a) Rzeki:

- **Paręta** – długość 139 km (w gminie 40 km), powierzchnia dorzecza 3 150,9 km², szerokość koryta 10-28 m, głębokość 3,5-4,8 m. Do miasta Białogard naturalny bieg, tereny nadrzeczne (potencjalne zbiorowiska łągów i wiklin nadrzecznych) przekształcone na użytki rolnicze. W dół od Białogardu obwałowana i podpiętrzona w Rościnnie.
- **Radew** – długość 85 km (w gminie 27 km), powierzchnia dorzecza 1 058,0 km², szerokość koryta 10-20 m, głębokość 2,5-3,5 m. W granicach gminy naturalny bieg z licznymi starorzeczami; zapory w Karlinie (podpiętrzenie dla młyna Karlino), Burglinie – dla stawów pstrągowych (w budowie) i przy granicy w Niedalinie (dla stawów pstrągowych). Tereny nadrzeczne do Nosowa wykorzystywane rolniczo, poniżej obszary naturalne ekstensywnie koszone i lasy bagienne. Liczne starorzecza.
- **Chotla** – długość 31 km (w gminie 6 km), powierzchnia dorzecza 134,8 km², szerokość koryta 4-5 m, głębokość 0,09-1,0 m. Naturalny bieg na całej długości, typowy ciek śródleśny na większości długości.
- **Leśnica** – długość 42 km (w gminie 11 km), powierzchnia dorzecza 179,9 km², szerokość koryta 4-6 m, głębokość 1-1,8 m. Naturalny bieg (odcinki śródleśne i śródpolne) do miejscowości Żytkowo (zapora dla stawów pstrągowych), dalej częściowo uregulowana; od Kłębina obwałowana. Odcinek przyujściowy w Białogardzie skanalizowany.
- **Mogilica** – długość 44 km (w gminie 11 km), powierzchnia dorzecza 150,3 km², szerokość koryta 5-7 m, głębokość 0,2-1,0 m. Na większości biegu brak przekształceń, pozostałości dawnych piętrzeń w okolicy Dębczyna i w Czarnowęsach.
- **Topiel** – długość 20 km, szerokość koryta 0,5-4,0 m, głębokość 0,1-1,2 m. Naturalny bieg modyfikowany już u źródeł – w Krępie piętrzenie dla potrzeb nieistniejącego młyna, w Kamosowie dla stawów karpowych.

- **Pokrzywnica** – długość 29 km (w gminie 12 km), szerokość koryta 4-7 m, głębokość 0,2-1,5 m. Bieg rzeki na odcinku leśnym naturalny, wśród łąk w dół od Rawina koryto rzeki było prostowane (melioracje z lat 70-tych), w miejscowości Garnki budowana zapora (dla stawów).
- **Bukowa** – długość 18 km (w gminie 4 km), szerokość koryta 1-2,5 m, głębokość 0,1-0,7 m. W granicach gminy w całości rzeka śródlęśna o naturalnym charakterze. Podpiętrzenie w Tychówku - stawy pstrągowe.

b) Jeziora:

- **Rybackie** – powierzchnia 11,52 ha (750 × 350 m), głębokość max 8 m. Zbiornik mezotroficzny, częściowo naturalna linia brzegowa, urozmaicony siedliskowo i morfologicznie obszar zlewni.
- **Byszyńskie** – powierzchnia 8,75 ha (640 × 200 m), głębokość max 6 m. Zbiornik mezoooligotroficzny, intensywnie wykorzystywany rekreacyjnie, tereny przyległe - ubogie bory sosnowe.

6. Geologia i geomorfologia

a) Geologia

W głębszym podłożu występują osady karbonu, permu, triasu, jury i kredy. Osady cechsztynu (perm górny), z którymi związane jest występowanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego występują na głębokości 3 000–3 500 m p.p.t. W podłożu osadów czwartorzędowych występują osady szeregu pięter:

- jury – portlandu – wapień, margle i iłowce w głębokim rozcięciu erozyjnym podłoża w południowej części gminy – na głębokości 60,0 m p.p.t.
- oligocenu – iłowce – występowanie na głębokości 40,0–10,0 m p.p.m.
- miocenu – ły i mułki na rzędnej 20,0 m n.p.m., a także w okolicy Byszyna na rzędnej 40,0 – 60,0 m n.p.m.

Miąższość osadów czwartorzędowych jest zmienna i wynosi na ogół 60,0 m, np. w Kamasowie wynosi 5,0 m a w Podwilczu 80,0 m.

b) Geomorfologia

Całość obszaru gminy Białogard położona jest w zasięgu ostatniego zlodowacenia, stąd zarówno rzeźba terenu jak i gleby oraz procesy je modelujące są młodymi. Na terenie gminy można wyróżnić 2 zasadnicze jednostki odpowiadające strefom morfogenetycznym Nizu Polskiego:

- wysoczyzny morenowe przecięte dolinami rzek Parsęta, Radew i Pokrzywnica, które cechuje niewielki spadek w kierunku północnym, i łagodny falisty krajobraz, choć czasami lokalne wzniesienia osiągają często ponad 40 m wys. względnej (np. Góra Niwka 88 m.npm.)
- pasmo wzniesień moreny czołowej i pagórków kemowych (garb pojezierny) charakteryzujące się znacznymi deniwelacjami i nachyleniu często przekraczającym 10%, występowaniem głębokich rynien glacialnych. W granicach gminy znajduje się tylko niewielki fragment takiego krajobrazu na południe od linii Laski - Gruszewo z najwyższym wzniesieniem Góra Lipia 79,8 m n.p.m.

LITERATURA

Kondracki J. 1998. Geografia Regionalna Polski. PWN Warszawa.

II. WALORYZACJA BOTANICZNA

Celem waloryzacji botanicznej było rozpoznanie aktualnego stanu szaty roślinnej w gminie w różnych ekosystemach i fizjocenozach oraz wyszukanie cennych fragmentów przyrody, które nie mogą być narażone na zniszczenie w wyniku działań gospodarczych. Badaniami terenowymi objęto cały obszar gminy.

W opracowaniu szaty roślinnej główną uwagę skierowano na fitocenozy w ekosystemach charakterystycznych dla tego obszaru oraz na rejestrowanie gatunków roślin cennych, rzadkich bądź zagrożonych wyginieciem.

1. Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej gminy

Szata roślinna gminy Białogard nie posiada dotychczas kompleksowego opracowania flory. Wyrwkowe dane florystyczne z tego obszaru pochodzą z nielicznych publikacji Kownasa i Sienickiej (1965), Śpiwakowskiego (1973) J. M. Jasnowskich (1979), Marka S. (1980), Borowca (1996) i Jasnowskiej et al. (1996)

Publikacje niemieckie z okresu przedwojennego niestety nie dostarczają informacji o florze gminy Białogard.

Większość publikacji dotyczy większego obszaru (Pomorze Środkowe), zaś informacje z terenu gminy stanowią na ogół niewielką jego część. Tylko nieliczne podejmują zagadnienia z terenu gminy Białogard w sposób bardziej systematyczny. W toku prac wykorzystano również materiały z zakresu opracowania znajdujące się w N-ctwie Białogard (w ramach działu Ochrona przyrody), Związku Gmin Dorzecza Parsęty z siedzibą w Karlinie (zgromadzone jako przygotowawcze do wdrożenia programu zarządzania gospodarką wodną dorzecza) oraz Towarzystwa Przyjaciół Parsęty.

2. Naturalna roślinność potencjalna

Na podstawie Mapy roślinności potencjalnej Polski (Matuszkiewicz red. 1984) określono zbiorowiska roślinności potencjalne. Przeważającymi są zbiorowiska lasów liściastych i lasów mieszanych – **grądów *Stelario-Carpinetum***, subatlantyckich lasów **bukowo-dębowych *Fago-Quercetum*** i **buczyn: ubogiej *Luzulo-Fagetum*** i **żyźnej *Melico-Fagetum***. Na glebach bagiennych w dolinach rzek dominują zbiorowiska **lasów łągowych *Salici-Populetum***, ***Ficario ulmetum chrysosplenietosum*** i **olsów *Carici elongatae Alnetum***. Obszar pomiędzy rzeką Leśnicą a Parsętą gdzie dominują gleby bielicowe to siedlisko kontynentalnych **borów mieszanych *Pino-Quercetum***

i borów sosnowych *Leucobryo-Pinetum*. Wypełnione torfami bezodpływowe obniżenia to miejsca występowania zbiorowisk lasów bagiennych *Betuletum pubescentis* oraz zbiorowisk torfowiskowych *Oxycocco-Sphagnetea* i *Erico sphagnetalia*.

3. Szata roślinna gminy

Szatę roślinną obszaru stanowi **flora**, czyli gatunki roślin występujące w gminie, oraz **roślinność**, czyli zbiorowiska roślinne związane z określonymi biotopami. Zbiorowiska o charakterystycznym składzie gatunkowym uzyskują kategorię zespołów roślinnych. W układzie syntaksonomicznym łączy się je w wyższe jednostki, którymi są w kolejności od niższych rangą do coraz wyższych: związek zespołów, rząd zespołów, klasa zespołów. Wykaz zespołów roślinnych jest uporządkowany syntaksonomicznie i zamieszczony w ANEKSIE 1.

3. 1 Roślinność wodna i terenów podmokłych (zb. nieleśne)

Na obszarze gminy Białogard ze względu na niewielki powierzchniowo udział wód oraz ich różnicowanie dominującymi są zbiorowiska wód płynących w tym rzek o szybkim prądzie wody. Zbiorniki o cechach jeziora to - jez. Rybackie (stanowisko **osoki aloesowatej i pła mszarnego** wraz z dobrze wykształconymi zbiorowiskami źródłiskowymi w przyległych olsach) i jez. Byszyńskie (podlegające silnej antropopresji jezioro lobeliowe z właściwe już zanikłą a typową dla takich zbiorników roślinnością ze **związku *Isoëtion lacustris***), są to jednocześnie jedne z bardziej interesujących miejsc pod względem przyrodniczym w gminie. Pozostałe zbiorniki opisywane często jako jeziora są właściwie małymi najczęściej dystroficznymi zbiornikami śródleśnymi lub eutroficznymi oczkami wody wśród pól (podobnie stawy wewnątrzparkowe). Jednak zwłaszcza te śródleśne stanowią miejsca występowania zbiorowisk i gatunków cennych – między innymi **pła mszarne** ze **związku *Rchynosporion albae*** lub ***Caricion lasiocarpae***, czy efektowny **zespół lilii wodnych *Nupharo-Nymphaeum***.

Jedyny kompleks stawów rybnych dla ryb karpiowatych - w Kamosowie, aktualnie znajduje się w fazie budowy, tylko część stawów jest zalana wodą zaś część znajduje się w fazie budowy – stąd trudno opisywać florę tego miejsca, która aktualnie podlega całkowitej przemianie.

Roślinność wód płynących ze względu na charakter rzek płynących przez tereny gminy to głównie zbiorowiska **związku *Ranunculion fluitantis*** oraz **związku *Potamogetonion***. W starorzeczach (głównie Radwi w dół od Żelimuchy) spotkać można **zespoły okrzężnicy bagiennej z *Hotonietum palustris*** czy **lilii wodnych** oraz **zbiorowiska szuwarów** głównie ***Glycerietum maximae*** i ***Phragmitetum communis*** jako dalsze stadia sukcesji.

Zespół okrzężnicy bagiennej *Hottonia palustris* stwierdzony został w starorzeczach Parsęty między Białogardem a Karlinem oraz w małych zacienionych fragmentach starorzeczy Radwi koło Lulewic, Żelimuchy i Redlina.

Wyspecjalizowane zbiorowiska hydrofitów wód płynących reprezentuje **zespół włosienicznika wodnego *Batrachium fluitans***, który stwierdzono na kilku odcinkach rzeki Pokrzywnica (Rarwiono-Garnki) i Topieli (Sińce-Stanomino) oraz Parsęty (Byszyno, Tychówko, Dębczyno).

d) Szuwary właściwe

Brzegi wód eutroficznych a w szczątkowej postaci również o mniejszej żyzności porastają szuwary właściwe. Ich duży wpływ na środowisko to wiodący wpływ na zdolność do naturalnego samooczyszczania się wód. Są one również ważnym biotopem dla wielu różnych organizmów.

Szuwar wąskopalkowy stwierdzony został przy brzegu jez. Rybackiego. **Szuwar oczeretowy** występuje na niewielkich powierzchniach w jez. Rybackim oraz na spokojnych zakolach Radwi koło Karlina i Żelimuchy. **Szuwar z ponikłem błotnym *Eleocharis palustris*** występuje przy brzegach między innymi jez. Byszyńskiego oraz dystroficznych jeziorok na północ od Redlina. Mniej zwarte zbiorowiska tworzy na brzegach śródpolnych oczek koło Rychówka, Stanomina i Buczka. **Szuwar skrzypu błotnego** stwierdzono w eutroficznym jezioroku na północ od Dobrowa gdzie współwystępuje z **zespołem okrzężnicy bagiennej i tataraku**. **Szuwar jeżogłówki** występuje m.in. w starorzeczu Parsęty koło Rościna i Rogowa oraz na niewielkich odcinkach brzegu jez. Rybackiego. W odmiennych warunkach – w wodach płynących Parsęty (Rościno, Dębczyno, Rogowo, Ryzszczewo) stwierdzono występowanie **szuwaru strzałki i jeżogłówki**, jej odmianę w wodach stojących stwierdzono w astatycznych zbiornikach koło Lulewic, gdzie przenika w roślinność **związek *Magnocaricion***. **Szuwar trzciniowy** w swojej typowej postaci wykształcony jest jedynie w dolinie Radwi od Lulewic do Nosówka. W okolicy Burglina oddala się od nurtu rzeki zajmując obniżenie podmokłej doliny wzdłuż zabagnionego rowu. Poza tym spotykany jest na niewielkich powierzchniach (Łęczno, Rychówko, Nawino), z których największa położona jest na torfowisku nad jez. Rybackim (zajmuje tam najwyższą część torfowiska niskiego gdzie przenika w szuwary **związku *Magnocaricion***. **Szuwar palki szerokolistnej** stwierdzono na jednym stanowisku - w wyrobisku gliny na północ od Łęczna, gdzie zajmuje wąski pas wzdłuż brzegu zbiornika. **Szuwar tatarkowy** występuje w większości śródpolnych, parkowych czy wiejskich stawach i oczkach wodnych, gdzie tworzy często jedyne zbiorowiska szuwarowe. Stwierdzony w Stanominie, Rarwinie, Czarnowęsach, Kamosowie, Nosówku, Zagórzcu, Buczku i na północ od Dobrowa. **Szuwar manny mielec *Glyceria maxima*** stwierdzono na okresowo wysychających płytkich starorzeczach lub zakolach Radwi w dół od Burglina oraz Parsęty w okolicach Rościna.

e) Szuwary wielkoturzycowe

Zbiorowiska szuwarów wielkoturzycowych są spotykane we wszystkich fragmentach gminy Białogard lecz nie zajmują nigdy dużych obszarów. Często zbiorowiska turzyc są zastępczymi w miejscach wykarczowanych olsów (dolina Leśnicy w dół od Żytelkowa, łąki na południe od Lasek) lub osuszonych zbiorowisk torfowisk przejściowych (okolice Pomianowa, Dargikowa, Białogórzyna). Aktualnie zbiorowiska turzyc silnie wkraczają na obszary porzuconych podmokłych użytków zielonych. W zbiorowiskach z dominacją turzyc znajdują również miejsce gatunki rzadkie np. **kukułka szerokolistna** i **kukułka krwista** (Buczec, Pomianowo, Dębczyno), **bobrek trójlistkowy**. Najciekawszy kompleks turzycowisk stwierdzono w obrębie torfowiska nad jez. Rybackim (z **turządzią dzióbkowatą**, **t. błotną**, **t. brzegową** i **kosacem żółtym** jak i szuwar **naprociowo-trzciniowy**).

f) Nadwodne zbiorowiska teofitów

Fitocenozy z przewagą **uczepów** i **rdestów** występują często wzdłuż rowów, strumieni i brzegów rzek oraz w wysychających latem zbiornikach wodnych. W granicach gminy Białogard stwierdzono występowanie czterech gatunków **uczepów**: **u. zwisły**, **u. zwodniczy**, **u. trójlistkowy**, **u. amerykański**.

g) Niskoturzycowe zbiorowiska torfowisk przejściowych

Zbiorowiska bogatych w mszaki (głównie torfowce) turzyc występują głównie w obrębie torfowisk niskich i na okrajkach wysokich, szczególnie w śródleśnych podlegających sukcesji dystroficznych oczek wodnych. Do ciekawszych należy występujące w ple mszarnym **zbiorowisko turzycy strunowej** *Carex chordorhiza*, czy dobrze wykształcone **zbiorowisko przygielki białej** *Rhynchospora alba* koło Rychówka.

3.2 Mszary wysokotorfowiskowe

Grupa fitocenz mszarnych tzw. torfowisk wysokich występuje w kilku miejscach głównie wśród lasów. Część z nich była w przeszłości poddana zabiegom osuszania (niektóre rowy są czynne do dzisiaj) co znacznie zachwiało ich stanem prowadząc do wkraczania zbiorowisk zastępczych i czasami likwidacji warstwy torfu (np. koło Buczka). Zawsze jednak zbiorowiska te są cennymi, występuje na nich swoista roślinność w tym **rosiczka okrągłolistna**, **żurawina błotna**, **modrzewnica zwyczajna** a na jednym stanowisku koło Byszyna **wrzosiec bagienny**.

3.3 Roślinność łąk, muraw i ciepłolubnych okrajków

Łąki są jednym z ważniejszych elementów krajobrazu (głównie rolniczego) gminy Białogard. Zajmują one głównie obniżenia terenu – obszary torfowisk niskich, aktualnie silnie zmeliorowanych o znacznym lokalnie stopniu degradacji. Na ogół większość łąk jeszcze niedawno podlegała silnemu użytkowaniu kośno-pastwiskowemu do czego przystosowywano je poprzez całkowite głębokie orki i wysiew szlachetnych gatunków traw; część łąk aktualnie porzuconych podlega wtórnej sukcesji na ogół w kierunku **zbiorowisk zióloroślowych i leśnych**. Wynika stąd duża trudność w ich klasyfikowaniu syntaksonomicznym. Nieliczne lepiej zachowane fragmenty wilgotnych łąk znaleźć jeszcze można w dolinie Mogilicy koło Nawina i Czarnowęs, Pokrzywnicy (od Garnek do ujścia do Parsęty) i Radwi koło Burglina, jak również w dolinie Parsęty od Rzyszczewa do Dębczyna.

a) Łąki wilgotne

Łąki ostrożeńiowo-redstowe występują na niewielkich powierzchniach w dolinie Pokrzywnicy, śródleśnym kompleksie torfowisk niskich nad strumieniem Wilczak oraz w okolicach Dębczyna i Rogowa. Płatom tych łąk towarzyszą **zespoły situ rozpierzchłego i sitowia leśnego**.

Łąka rajgrasowa występuje na żyznych świeżych glebach brunatnych i jest najczęściej intensywnie użytkowana kośnie. Najlepiej wykształcone kompleksy tych łąk występują koło Rychówka, Rychowa, Żeleźna i Łęczna oraz w dolinie Radwi między Burglinem a Białogórzynem.

b) Murawy napiaskowe

Murawy z udziałem goździków (głównie **goździk kropkowany**) zajmują zawsze niewielkie powierzchnie na stokach lokalnych wzniesień, wyrobisk czy miedz. Podlegają one jednak w tutejszych warunkach silnej presji zbiorowisk zaroślowych i leśnych. Ich występowanie stwierdzono w okolicach Rarwina, Zagórza, Pomianowa, Żytekowa i Kościernicy. **Murawy szczotlichowe** związane są głównie z terenami o glebach bielicowych, gdzie spotykane są jako **zbiorowiska oszyjkowe** przy granicy lasu, wzdłuż dróg lub na porzuconych ubogich gruntach rolnych (Białogórzyno, Zaspy Małe, Buczek, Byszyno) i zawsze zajmują niewielkie powierzchniowo obszary.

c) Zbiorowiska okrajkowe

Zespół charakterystyczny dla ekotonowych układów **zbiorowisk leśnych suchszych lasów liściastych z rzędu *Fagetalia*** i najczęściej **zbiorowisk trawiastych**. Występuje on na niewielkich powierzchniach na przydrożach, miedzach oraz na skraju lasów. W kilku miejscach spotykany również wśród porzuconych gruntów ornych i pastwisk jako okrajek przy śródpolnych kępach lasu i pojedynczych drzewach (Rarwino, Podwilcze, Kamosowo, Czarnowęsy, Rzyszczewo, Białogórzyno).

3.4 Roślinność leśna i zaroślowa

Znaczna część aktualnych lasów w gminie Białogard to gospodarcze drzewostany sadzone w miejscu wcześniej wyciętych oraz na zalesionych gruntach porolnych. Większość z nich to plantacje drzew (głównie sosna) sadzonych niezależnie od siedliska co w znacznym stopniu utrudnia właściwe diagnozowanie potencjalnych zbiorowisk roślinnych na podstawie szaty roślinnej. Według danych leśnych służb urzędniowych tylko 1/3 lasów posiada zgodne z siedliskiem składy gatunkowe (w większości siedliska ubogie - bory suche i świeże lub trudno dostępne - olsy).

Większe partie lasu wśród zbiorowisk lasów podmokłych i bagiennych o charakterze zbliżonym do zbiorowisk potencjalnych stwierdzono w dolinach rzecznych: górnej Topieli, Pokrzywnicy czy górnej Mogilicy. Są one jednak przede wszystkim na ogół ograniczone powierzchniowo, czasami zniekształcone przez gospodarkę człowieka (głównie melioracje) i narażone na wpływ sąsiednich sztucznych zbiorowisk.

Najlepiej zachowane zbiorowiska leśne lasów mieszanych i borów stwierdzono na kompleksie leśnym koło Zagórza i na górze Lipowej – **buczyny *Luzulo-Fagetum***, w dolinie Mogilicy i Chotli – **grądy zboczowe** oraz na wschód od Buczka i Byszyna – **bory**.

a) Zbiorowiska olsów i łożowisk

Ols torfowcowy stwierdzony został na nielicznych ubogich mezotroficznych powierzchniach z panującą **olszą czarna** i stałym udziałem **brzozy omszonej**. Zespół ten wykształca się na obrzeżach śródleśnych torfowisk, stwierdzony koło Nosówka, Żelimuchy, Białogórzyna oraz na zachód od Stanomina. Często jest on silnie zniekształcony poprzez znaczny udział świerka i prowadzone melioracje.

Na żyzniejszych siedliskach głównie w dolinach rzek wykształcił się **ols porzeczkowy** w którym stałym składnikiem runa są **porzeczki** zwłaszcza **p. czarna** oraz kępowo rosnące turzyce. W dolinach większych rzek tj. Pokrzywnica czy Leśnica **ols porzeczkowy** lokalnie często zastępują **zbiorowiska lasów łągowych *Circaeo-Alnetum***.

Łozowiska będące stadium sukcesyjnym w kierunku olsów na terenie gminy występują wszędzie tam, gdzie człowiek porzucił uprawę podmokłych łąk. Ich lepiej rozwinięte postacie stwierdzono na zachód od Stanomina, koło Nosówka, Żeleźna i Pomianowa.

Wikliny nadrzeczne jako zbiorowiska siedlisk o mineralnym podłożu i o zmiennym jednak dużym uwilgoceniu w dolinach rzek stwierdzono w przyujściowym odcinku Pokrzywnicy, nad Radwią koło Burglina, nad Mogilicą między Nawinem-Kolonią a Dębczynem oraz wzdłuż Parsęty (tylko do Białogardu - dalej rzeka jest obwałowana). Zbiorowisko wiklin jako trwałe w warunkach spływu

ry może również być zastępczym dla **łęgu wierzbowo-topolwego**. Jednak większość odpowiednich siedlisk nad Parsętą została już przekształcona w pastwiska lub obwałowana.

b) Grądy

Na świeżych eutroficznych glebach zboczy dolin rzek i rynien polodowcowych wykształciły się **zbiorowiska subatantyckiego nizinnego lasu dębowo-grabowego *Stelario-Carpinetum***. Wyróżnia się on stałym udziałem **graba zwyczajnego, leszczyny** oraz **gwiazdnicy wielkokwiatowej**. Najlepiej zachowane lasy grabowe występują w wąwozie rzeki Chotli od Zasp Małych do ujścia Chotli do Radwi; jednocześnie współtworząc jeden z najbardziej urokliwych krajobrazowo miejsc w gminie. Gorzej zachowane, silnie zmienione przez człowieka **grądy** występują w dolinie rzeki Mogilica w okolicy Czarnowęs i Nawina. Potencjalnie zbiorowisko grądów swoim zasięgiem obejmuje tereny o glebach mineralnych w okolicach i na północ od Białogardu, w większości zajęte przez uprawy rolne.

c) Łęgi

Lasy łęgowe występują w dolinach rzek i potoków często wspólnie z **olszynami**. Wyróżniają się udziałem **jesionu wyniosłego** w drzewostanie oraz **jeżyny popielicy**. Występują one w dolinie Radwi, Chotli, Mogilicy i Pokrzywnicy oraz w niewielkich płatach wzdłuż Topieli i Leśnicy.

d) Buczyny

Siedliska żywej **buczyny** wstępują na terenach wzniesień koło Kościernicy i Dargikowa-Żytekowa a więc aktualnie zajętych przez uprawy rolnicze lub silnie przekształcone lasy gospodarcze (dodatkowo częściowo zdegradowane w czasie istnienia poligonu). Niewielkie fragmenty lasów z udziałem **buka** (silnie zdegradowanej buczyny) można spotkać w okolicy Żytekowa, gdzie **zespół *Melico-Fagetum*** zdaje się stopniowo odradzać.

Zespół *Luzulo-Fagetum* występuje w dość dobrze zachowanej postaci w zachodniej części kompleksu leśnego koło Zagórza, na stokach dolin między Rychowem a Rychówkiem oraz na Lipiej Górze. Fitocenozy tych buczyn pomimo często znacznej domieszki sosny, są trwałe. Natomiast buk bardzo dobrze odnawia się naturalnie.

e) Lasy liściaste

To acidofilne siedlisko w typie **boru mieszanego** potencjalnie zajmuje środkową część gminy aktualnie prawie zupełnie pozbawioną lasów. Jedynie na południe od Rzyszczewa i Czarnowęs spotyka się fragmenty silnie zniekształconych masowym i wielopokoleniowym udziałem sosny lasów w typie ***Fago-Quercetum petraeae***. Lepiej zachowane choć niewielkie fragmenty tego zespołu stwierdzono w lasach koło Gruszewa i Nawina – między innymi w granicach parków i Nawina-Koloni (Góra Świerkowiec).

Las brzoźowo-dębowy potencjalnie występuje w okolicach Rościna i Żelimuchy, nigdzie tam jednak nie stwierdzono wykształconych typowo fitocenoź co jest wynikiem bardzo intensywnej i długotrwałej gospodarki człowieka. Niewielkie fragmenty drzewostanów z udziałem **dębu bezzypułkowego** i **kruszyny pospolitej** oraz **wiciokrzewu pomorskiego** w runie stwierdzono w L-ctwie Redlino. Większość siedlisk jest aktualnie zajęta przez **bory sosnowe**.

f) Bory

Brzezina bagienna zajmuje niewielkie powierzchnie w obrębie śródleśnych torfowisk i na ogół jest słabo wykształcona; jej większy fragment (kilka arów) stwierdzono na torfowisku L-ctwa Sławoborze, w runie zawsze występuje **modrzewnica zwyczajna**, **welnianka pochwowata** (brak jednak **bagna zwyczajnego**).

Bór bagienny występuje na nielicznych stanowiskach jednak ze względu na prowadzone w przeszłości osuszanie torfu wykształcony jest w postaci kałużowej, często dopiero regeneruje (po zamarcu starego drzewostanu) wraz z regenerującym się po zaprzestaniu osuszenia torfowisku.

Bór sosnowy suchy występuje na najuboższych glebach bielcowych i bielicach w okolicach jez. Byszyńskiego oraz Podborska gdzie lokalnie pojawia się w runie **bażyna czarna** świadcząca o bliskości morza (**podzespół z bażyną *Empetro nigri-Pinetum cladonietosum***). Podobne stanowisko często się przeplatając zajmuje suboceaniczny **bór świeży** z efektownym **mchem** bieliską siwą w runie.

Kontynentalny bór mieszany występuje na glebach bielcowych przybierając dość zróżnicowane postacie; od ubogiej z udziałem **trzęślicy modrej** do stosunkowo bogatej z podszytem **leszczyny** i **kruszyny pospolitej**.

Bory sosnowe choć udział **sosny** w lasach jest bardzo duży nie są zbiorowiskami dominującymi – ich występowanie z punktu zasięgu zbiorowisk potencjalnych winno ograniczać się do obszaru Moczyłki-Dobrowo-Byszyno.

3.5 Roślinność segetalna i ruderalna

Zbiorowiska roślinności synantropijnej są bardzo pospolite – ich występowanie jest związane z wszelkimi przejawami osadnictwa i gospodarczego korzystania ze środowiska – przydroża, „przychacia”, linie kolejowe, centra wsi, wysypiska śmieci itd. Zbiorowiska te ze względu na swój antropogeniczny charakter ulegają ciągłym przekształceniom, które generuje człowiek.

Zbiorowiska ruderalne są szeroko rozpowszechnione na terenie gminy. Znaleźć można je zarówno w terenach o zwartej zabudowie jak również często nawet wśród zwartych lasów, gdzie utrzymują się na obszarach starych porzuconych osad.

Zbiorowiska segetalne cechuje zazwyczaj kadłubowy skład i dość duże uzależnienie od intensywności uprawy ról. Intensywnie wydeptywane miejsca w tym większość trawników pokrywają **zbiorowiska zespołów wydepczyskowych** z dominacją **wiechlin, babek i życicy rocznej**. Najczęstsze na terenach zurbanizowanych są **zbiorowiska *Hordeo-Brometum* i *Echio-Melioletum***.

4. Parki, cenne zadrzewienia, pomniki przyrody

Parki, aleje oraz inne formy zadrzewienia stanowią wartościowy element krajobrazu gminy zarówno jako składnik szaty roślinnej jak i część zasobów kulturowych.

4.1. Parki i cmentarze

Teren gminy Białogard jest wyjątkowo bogaty w stare założenia zieleni związanej z osiedlami ludzkimi – parkami i cmentarzami. Zdecydowana przewaga takich obiektów w południowej części gminy związana jest z występowaniem tutaj lepszych gleb i warunków dla rolnictwa, a przez to większego (w przeszłości) poziomu zamożności właścicieli majątków.

W rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajduje się 15 obiektów opisanych jako parki objęte ochroną konserwatorską. W trakcie prac terenowych stwierdzono, że jeden z nich w praktyce już nie istnieje (Rychówko). Stan sanitarny i estetyczny większości pozostałych jest daleki od optymalnego, dominuje wykorzystywanie ich jako źródła opału, miejsc składowania śmieci czy urządzania ogródków. Mimo to parki są nadal bardzo cennym elementem przyrody gminy, występuje w nich wiele starych i cennych partii drzewostanów o charakterze lasów zaś niejednokrotnie runo jest zbliżone do potencjalnego, z gatunkami chronionymi bądź rzadkimi. Parki są też niejednokrotnie miejscem występowania rzadkich gatunków fauny.

1. Stanomino - park pałacowy o powierzchni 17,55 ha, założony w XIX w. Położony w L-ctwie Stanomino NadL-ctwo Białogard, oraz na terenie Zakładu Lecznictwa Odwykowego, w południowej części wsi Stanomino. Stanowi otoczenie dawnego pałacu i zabudowań byłego PGR. Położony na szczycie lokalnego wzniesienia łagodnie przechodzi w lasy gospodarcze NadL-ctwa Białogard nad rzeką Mogilica. W parku rosną głównie gatunki rodzime, z ciekawszych **buk zwyczajny odm. czerwolistna** i **dąb błotny**. W części zachodniej znajduje się stary cmentarz. W runie bardzo licznie bluszcz – kilka okazów kwitnących, **konwalia majowa**, **przytulia wonna** i **śnieżyczka przebiśnieg**.
2. Rychowo - park pałacowy o powierzchni 8,32 ha, założony w drugiej połowie XIX w. Park stanowi otoczenie pałacu od strony wschodniej. W drzewostanie ładny platan klonolistny (obw.

368 cm), 2 **jodły kaukaskie**, 1 **jodła pospolita**, 1 **dagleźja zielona** i **wejmutka**, **dąb szypułkowy** o obw. 300 cm. Na byłym gazonie przed pałacem **dęby szypułkowe odm. stożkowej**. Park zaniedbany i zaśmiecony, tracący swoje historyczne walory - częściowo wykorzystywany jako „ogródki działkowe” ! Częściowo jako wylewisko nieczystości (w części ze starym cmentarzem).

3. **Rarwino** - park dworski o powierzchni 4,00 ha, założony w drugiej połowie XIX w. Park zlokalizowany w północnej części wsi łączył się z lasem. Dzisiaj park jest zupełnie zdewastowany i utracił swoje cechy – pozostało jedynie kilka drzew, w tym ładne okazy: **modrzew europejski**, **jodła pospolita** i grupa **platanów klonolistnych**. Wzdłuż granicy parku przy drodze do Domacyna rząd **kasztanowców pospolitych**.
4. **Gruszewo** - park pałacowy o powierzchni 15,00 ha, założony w XIX w. Rozległy park, w L-ctwie Nawino NadL-ctwo Białogard. Park położony na wzniesieniu dominuje nad wioską. W parku ruiny pałacu oraz dwa stawy (częściowo bez wody) i nieczynne ewangelickie cmentarze. W drzewostanie parku (dzisiaj o leśnym charakterze) dominują **buki** i **dęby**, rosną tu jednak również **jodły pospolite**, **dagleźje zielone** a w niższych partiach **jesiony** i **dęby**. Od strony drogi Rąbino-Białogard, do parku prowadzi aleja **lip drobnolistnych**. Wśród drzew 2 pomniki przyrody – **jesion wyniosły** i **dagleźja zielona**. W runie **bluszcz**, **barwinek**, **konwalia** i **storczyk gnieźnik leśny**. Rośnie tutaj również ekspansywny, groźny dla człowieka neofit - **barszcz sosnowskiego**. Park w swoim istnieniu niezagrożony, jednak stopniowo zatracą swój parkowy charakter na rzecz kwaśnej buczyny.
5. **Kamosowo** - park dworski o powierzchni 3,00 ha, założony w XIX w. Park położony w południowej części wsi Kamosowo. Przylega do budynku dawnego pałacu. W drzewostanie przy pałacu rosną **świerki pospolite** i **dagleźje zielone**. Bardzo cenny (niewątpliwie dawniej zasadnicza część parku) starodrzew przylega do parku od strony południowej. Rosną tu liczne stare **buki** i **dęby szypułkowe**. Cały park zaniedbany a wykazywany pomnik-nagrobek zniszczony. Konieczne jest pełne objęcie ochroną całego zespołu parkowego. Od zachodu do parku dochodzi kompleks stawów rybnych zasilanych w wodę przez rzekę Topiel.
6. **Laski** - park dworski o powierzchni 2,00 ha, założony w XIX w. Starodrzew parku osłania od zachodu wieś Laski. Drzewostan składa się z gatunków rodzimych głównie **buków**, **lip** i **jesionów**. Rosną tu również okazałe **buki** w tym **odm. czerwolistna**, **jodła pospolita**, od bramy wjazdowej do dawnego dworu prowadzi aleja **kasztanowców**, przy zachodniej granicy stare **robinie akacjowate**. Obok bramy jeden zniszczony (był drzewiasty) **cis**. Park zaniedbany i

stopniowo niszczone przez mieszkańców wsi – między innymi osuszono stawy wewnątrzparkowe.

7. Nasutowo - park dworski o powierzchni 1,20 ha, założony około połowy XIX w. Park tworzy osłonę od północy wsi. W parku rosną **dęby, buki, lipy i jesiony**. Wewnątrzparkowe stawy osuszone i zaśmiecone. Całość zaniedbana i niszczona.
8. Nawino - park pałacowy o powierzchni 4,00 ha, założony w XIX/XX w. Park w L-ctwie Nawino, NadL-ctwa Białogard oraz własność prywatna (pałac i otoczenie). Tworzy go starodrzew z gatunków rodzimych: **buków, dębów, garbów i lip**, wyróżnia się **buk odm. czerwonolistnej**. W parku znajduje się cmentarz rodowy (zdeastowany) oraz niewielki staw ze źródłem. Całość zaniedbana i niszczona przez mieszkańców (pozyskiwanie drewna, wypas i przegon bydła). Teren przed pałacem zupełnie zdziczały – tutaj rośnie kępa okazałego **rdęstu sachalińskiego**.
9. Podwilcze - park pałacowy o powierzchni 21,77 ha, założony w XIX w. Największy i najciekawszy park w granicach gminy. Położony w południowej części wsi Podwilcze stanowi otoczenie niszczącego pałacu z 1895 r. Park tworzy rozległe założenie obejmujące między innymi stawy, wzgórze widokowe, cmentarz rodowy oraz zabudowania pałacu, wozowni, domu służby, lodowni i przylegającej do parku gorzelnii. Drzewostan parku tworzą głównie **buki, graby**, oraz **dęby szypułkowe, daglezie** oraz głównie młodsze **olsze, jesiony i klony zwyczajne**. W części północnej rośnie grupa **dębów czerwonych**. W sąsiedztwie pałacu rosną **jodły pospolite, cyprysiki groszkowe**. W parku stwierdzono 3 drzewa pomniki przyrody – 2 **buki** i 1 **jodłę**, 1 drzewo **kasztana jadalnego, buka zwyczajnego odm. czerwonolistnej, jesion wyniosły odm. zwisłej**. W runie występują między innymi **bluszcz pospolity, przytulia wonna**. Całość zaniedbanego dzisiaj parku posiada jeszcze wyraźne granice oraz strefy. Park jest jednak stopniowo dewastowany przez mieszkańców wsi a będący własnością prywatną pałac popada w coraz większą ruinę.
10. Rychówko - park kościelny o powierzchni 0,50 ha, założony w drugiej połowie XIX w. Park całkowicie zniszczony. Jako pozostałość założenia można traktować grupę **lip drobnolistnych** rosnących między zabudowaniami a niewielkim eutroficznym jeziorkiem przy zachodnim krańcu wsi.
11. Sińce - park dworski o powierzchni 1,50 ha, założony około połowy XIX w. Park położony pomiędzy dworem a doliną rzeki Topiel, na zboczu doliny. Rosną w nim głównie gatunki rodzime. Z ciekawszych **kasztanowiec czerwony, daglezia zielona**. W runie **bluszcz pospolity, barwinek i przytulia wonna**. Park zaniedbany i stopniowo niszczone jak również dziczejący.

12. Zagórze - park dworski o powierzchni 2,00 ha, założony w drugiej połowie XIX w. Park graniczący z kompleksem leśnym o leśnym charakterze. Drzewostan tworzą głównie **buki i dęby**. W założeniu dwa stawy połączone strumieniem. W runie **zawilec gajowy, bluszcz pospolity**. Obiekt zaniedbany i stopniowo dziczejący.
13. Czarnowęsy - park pałacowy o powierzchni 23,38 ha, założony w połowie XIX w. Duży park położony nad rzeką Mogilicą na jej południowym brzegu. W parku o wyraźnym romantycznym charakterze rośnie wiele starych i o potężnych rozmiarach drzew. Dominują w nim **buki i dęby szypułkowe**. Rosną tu również drzewiaste **cisy i buk odm. czerwonolistna** – przy pałacu, w głębi **jodła pospolita i daglezcja zielona**. W runie występują gatunki typowe dla ubogiej buczyny i nadbrzeżnych olsów w tym, **przytulia wonna i paprotka zwyczajna** oraz **bluszcz**. Przy szczycie doliny Mogilicy tkwi kilka gładów narzutowych o obwodzie około 400-500 cm, w jednym z nich wykonano kamienną ławkę tzw. „ławkę diabła”. W parku znajduje się również cmentarz -grobowiec rodzinny przedwojennych właścicieli wioski.
14. Góry - park dworski o powierzchni 7,46 ha, założony w połowie XIX w. Park stanowi przejście pomiędzy założeniem dworskim we wsi Góry w las. W parku rosną głównie gatunki rodzime **buki, graby, lipy i dęby**. Zachowały się jeszcze między innymi: aleje **grabowe** przy granicy parku. Z ciekawszych gatunków rośnie tutaj **kasztanowiec czerwony, daglezcje zielone**. Teren parku zaniedbany.
15. Żytelkowo - park pałacowy o powierzchni 5,35 ha, założony w pierwszej połowie XIX w. Park położony pomiędzy stromym południowym stokiem góry Niwka, rzeka Leśnica a budynkami byłego PGR. W drzewostanie parku dominują gatunki rodzime, jeden pomnikowy silnie uszkodzony (dziupla-komin) **jesion wyniosły**. W drzewostanie **buki odm. czerwonolistna, daglezcje i świerki pospolite**. Na wyspie stawu rośnie **wierzba biała odm. płacząca**. Przed pałacem klomb obsadzony **ligustrem**. W leśnej aktualnie części założenia, grupa **jodeł**.
- Spośród ponad 60 cmentarzy opisanych i objętych ochroną konserwatorską w poniższym wykazie ujęto te, które wyróżniają się bądź zielenią wysoką bądź chronionymi gatunkami roślin runa i stanowią istotny element flory gminy – głównie refugia gatunków chronionych i starych grup drzew.
1. Białogórzyno – powierzchnia 0,35 ha, założony w XIX w. – czynny. Położony wśród pól na zachód od wioski. Cenny starodrzew – śródpolna „wyspa” zieleni.
 2. Byszyno – powierzchnia 0,70 ha, założony w XIX w. – czynny. Zielen wysoka, z zachowanym układem przestrzennym.

3. Byszyno – powierzchnia 0,09 ha, założony w XIX w. - nieczynny, ewangelicki 2 drzewa – **jesion** (270 cm) i **topola** (350cm). Cały teren porośnięty **lilakiem**.
4. Czarnowęsy – powierzchnia 0,16 ha, założony w XIX w. - rodowy, ewangelicki. Na skarpie nad Mogilicą, w runie **bluszcz, marzanka**, otoczenie – park ze starodrzewem.
5. Czarnowęsy – powierzchnia 0,40 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka, z zachowanym układem przestrzennym – aleja **lip** jako pomnik przyrody, w runie **bluszcz, śnieżyczka przebiśnieg**.
6. Dargikowo – powierzchnia 0,92 ha, założony w XIX w. - protestancki, nieczynny. Zieleń wysoka, w runie **bluszcz, konwalia, marzanka, orlik**.
7. Gruszewo - powierzchnia 0,03 ha, założony w XIX w. - rodowy, nieczynny. W parku w runie **bluszcz**.
8. Gruszewo – powierzchnia 0,40, ha założony w XIX w. - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka – grupa **dębów** na zachód od wioski.
9. Góry – powierzchnia 0,20 ha - ewangelicki nieczynny. W runie **bluszcz, konwalia majowa**. Położony przy wschodnim krańcu wsi koło wyrobiska żwiru.
10. Góry - powierzchnia 0,09 ha - rodowy, nieczynny. Zabytkowy układ przestrzenny – w runie **bluszcz**.
11. Kościernica – powierzchnia 0,36 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka, z zachowanym układem przestrzennym, w runie **bluszcz, barwinek**. Na południe od wioski przy szczycie Góry Kościernickiej.
12. Kościernica – powierzchnia 0,10 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka – rząd **klonów zwyczajnych**, kępa **lilaka**.
13. Lulewice – powierzchnia 0,70 ha, założony w XIX w. – czynny. Zieleń wysoka, z zachowanym układem przestrzennym. W runie **bluszcz, barwinek, śnieżyczka przebiśnieg, konwalia majowa, cis** (krzewiasty) – 1 szt.
14. Łęczno – powierzchnia 0,20 ha, założony w XIX w. - przykościelny, nieczynny. Zieleń wysoka, z zachowanym układem przestrzennym – silnie uszkodzona **lipa drobnolistna** o pomnikowych wymiarach.
15. Łęczno – powierzchnia 0,34 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka, z zachowanym układem przestrzennym, w runie **bluszcz, konwalia majowa, barwinek**. Położony w południowej części wsi przy drodze do Nawina-Gruszewa.

16. Nawino – powierzchnia 0,16 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka – rząd **robinii akacjowatej**, w runie **bluszcz, konwalia majowa, barwinek**. Położony około 300 m na południowy-wschód od wsi przy polnej drodze do Gruszewa.
17. Nawino – powierzchnia 0,11 ha, ewangelicki z roku 1918. Zieleń wysoka – grupa 14 **dębów szypułkowych** jako pomnik przyrody, w runie **bluszcz**; położony przy przystanku autobusowym.
18. Pękanino – powierzchnia 1,00 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka – aleja **lip drobnolistnych** – pomnik przyrody, pojedyncze **dęby szypułkowe**; teren zdewastowany - wyrobisko żwiru z roślinnością kserotermiczną (**rozchodnik ostry, pajęcznica gałęzista, goździk piaskowy**).
19. Pękanino – powierzchnia 0,44 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka – aleja **lip drobnolistnych** - pomnik przyrody; w runie **bluszcz, konwalia majowa**. Położony przy drodze do Kościernicy obok przejazdu kolejowego do Pękaninka.
20. Podwilcze – powierzchnia 0,65 + 0,05 ha, założony w XIX w. - ewangelicki + komunalny czynny. Zieleń wysoka – grupa **dębów szypułkowych** – pomnik przyrody, w runie **bluszcz, konwalia majowa, barwinek** – stanowisko **tojadu moldawskiego**.
21. Podwilcze – powierzchnia 0,26 ha - przykościelny, nieczynny. Zieleń wysoka wzdłuż muru.
22. Pomianowo – powierzchnia 1,40 ha, założony w XIX w. - ewangelicki, nieczynny. Zieleń wysoka – „wyspa zieleni” wśród bezleśnego fragmentu krajobrazu.
23. Pustkowo – powierzchnia 0,28 ha, założony w XIX w. - ewangelicki nieczynny, Zieleń wysoka, z zachowanym układem przestrzennym w runie **konwalia majowa, bluszcz, barwinek, paprotka zwyczajna**.
24. Rarwino – powierzchnia 0,23 ha - ewangelicki nieczynny. W runie **bluszcz, konwalia majowa**.
25. Rarwino – powierzchnia 0,32 ha przykościelny nieczynny W granicach ujętych kilka drzew – klon srebrzysty.
26. Redlino – powierzchnia 0,90 ha - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka, zabytkowy układ przestrzenny – aleja **lip drobnolistnych** – pomnik przyrody, w runie **bluszcz** (okazy kwitnące), **konwalia majowa, barwinek, śnieżyczka przebiśnieg**, 1 krzew **cisa**.
27. Rogowo – powierzchnia 1,90 ha- ewangelicki nieczynny. Kępa zieleni wysokiej wśród pól na północ od wsi.
28. Rychowo – powierzchnia 0,08 ha - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka (**dąb** o obw.300 cm) łącząca się w całość z przyległym parkiem; w runie **bluszcz, konwalia majowa**. Teren zalewany nieczystościami z fermy.

29. Rychówko – powierzchnia 0,35 ha - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka, w runie **bluszcz, konwalia majowa**. Położony w północnej części wioski na krawędzi doliny, nad łąkami.
30. Rzyszczewo – powierzchnia 0,18 ha - ewangelicki nieczynny. Zieleń zabytkowa – grupa drzew-pomnik przyrody, w runie **bluszcz, konwalia majowa, barwinek**, krzew **cisa**. Położony około 200 m na zachód od wioski wśród pól.
31. Rzyszczewo – powierzchnia 0,18 ha, przykościelny - ewangelicki nieczynny. W runie **bluszcz, konwalia majowa**, zieleń wysoka – **lipy drobnolistne, kasztanowce zwyczajne**.
32. Stanomino – powierzchnia 0,25 ha - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka - element parku; w runie **bluszcz, konwalia majowa**. Położony na wzniesieniu w parku na zachód od szosy do Sińc.
33. Zagórze – powierzchnia 0,16 ha - ewangelicki nieczynny. W runie **bluszcz, konwalia majowa**, zachowana aleja z formowanych **buków**; położony około 500 m od wsi przy szosie do Nasutowa.
34. Zaspy Małe – powierzchnia 0,13 ha - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka, drzewostan **dębowy** z pojedynczymi **modrzewiami** i **bukami** – w runie **bluszcz, konwalia majowa**. Położona na wzgórzu przy północnym skraju wsi.
35. Zaspy Małe – powierzchnia 0,16 ha - ewangelicki nieczynny. Runo – typowe dla ubogiego **zbiorowisku Pino-Quercetum**, porośnięty starymi **sosnami** i **brzozami**. Położony około 500 m na północ od wioski wśród lasu.
36. Żeleźno – powierzchnia 0,80 ha - ewangelicki nieczynny. Zabytkowy układ – aleja **lipowa**, szpaler **świerka**, w runie **bluszcz, konwalia majowa**. Położony przy wschodnim krańcu wsi.
37. Żelimucha – powierzchnia 0,25 ha - ewangelicki nieczynny. W runie **bluszcz, konwalia majowa**.
38. Żytelkowo – powierzchnia 0,23 ha, przykościelny - ewangelicki nieczynny. Zieleń wysoka – **dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, klony zwyczajne i topole białe**. **Dąb szypułkowy** – o obw. 300 cm.
39. Żytelkowo – powierzchnia 0,42 ha - ewangelicki nieczynny. W runie **bluszcz, konwalia majowa, barwinek**. Położony około 300 m na zachód od wioski na skraju lasu.
40. Krepa – powierzchnia 0,20 ha - ewangelicki nieczynny. Zabytkowy starodrzew – **buki** i **dęby**. Położony około 200 m na południe od mostku na rzece Topiel, na krawędzi doliny, nad źródłiskami.
41. Buczek – powierzchnia 0,52 ha - ewangelicki z połowy XIX w, nieczynny. Cmentarz na wzniesieniu w lesie około 300 m na północ od wsi. Ochrona zabytkowego układu

- grupa drzew dębów szypułkowych, 14 szt., obw. 271-325cm, Nawino na starym cmentarzu z roku 1918 przy południowym krańcu wsi w rozwidleniu dróg (PP-12),
- aleja lip drobnolistnych, 17 szt., obw. 152-218 cm, Pękanino pozostałość po starym ewangelickim cmentarzu przy południowym krańcu wsi, przy „żwirowni” (PP-13),
- aleja lip drobnolistnych, 9 szt., obw. 150-210 cm, Pękanino na starym cmentarzu ewangelickim po wschodniej stronie drogi do Kościernicy, opodal przejazdu kolejowego do Żelimuchy (PP-14),
- grupa drzew dębów szypułkowych, buków zwyczajnych, 15 szt. + 20 szt., obw. 300-561 cm (dąb) i 200-510 cm (buk), na skarpie wzniesienia w południowej części wioski ^{Arany} wzdłuż skarpy w kierunku zachodnim (PP-15), ^{Arany}

Ze względu na bardzo szybkie zmiany zachodzące w krajobrazie gminy koniecznym jest zwiększenie liczby pomników przyrody, które winny przez to przyczynić się do zachowania najbardziej pomnikowych, a jeszcze będących żywymi, elementów szaty roślinnej.

Proponowane do objęcia ochroną w formie pomnika przyrody obiekty to drzewa i aleje bądź grupy drzew. W przypadku większości alej o propozycję objęcia ich ochroną w formie pomnika przyrody decydowały w głównej mierze ich walory i rola w krajobrazie oraz potrzeba ochrony przed nagminną i szeroko stosowaną w ostatnim czasie modą na podkrzesywanie oraz ogławianie całych alei i grup drzew, która realizowana w sposób niefachowy a często wręcz barbarzyński, prowadzi do stopniowego zniszczenia całego obiektu.

Dodatkowo proponuje się objąć ochroną pomnikową kolejne 23 okazy drzew i 25 grup (alei) drzew.
Szczegółowa lista i opis w pkt. 1 rozdz. V.

5 Flora gminy

W oparciu o prace terenowe (praktycznie tylko jeden sezon wegetacyjny) oraz źródła literaturowe zebrany materiał dotyczący stwierdzonych gatunków roślin nie jest z całą pewnością kompletny, pozwala jednak zestawić wstępną listę gatunków flory gminy, która liczy **714 gatunków**. Nie jest to lista pełna. Do flory gminy należy **661** stwierdzonych **gatunków roślin naczyniowych** oraz **38 gatunków mszaków**, **4 gatunki wątrobowców**, **4 gatunki grzybów** objętych ochroną oraz **7 gatunków porostów**. W trakcie prac nie uwzględniono stwierdzanych w obrębie siedzib ludzkich gatunków flory ogródków oraz flory pól uprawnych (gatunków uprawianych przez człowieka).

Występowanie jednak na obszarze gminy czasami gatunków o skrajnie odmiennych wymaganiach siedliskowych (naziemne porosty w borach – gatunki roślin runa z lasów łęgowych; zbiorowiska wartkich wód płynących – kadłubowe zbiorowiska śródpolnych astatycznych oczek), tworzenie

lokalnie bogatej i zróżnicowanej siatki fitocenoz i duże zdolności środowiska do samoregulacji to walory, które decydują o konieczności jak i szerszego objęcia ochroną tych miejsc, które są cenne lub mają szansę na powrocie do stanu wyjściowego nawet w perspektywie odległych lat a poprzez to stworzenie refugium umożliwiających przetrwanie gatunków często rzadkich i cennych oraz możliwość ich ewentualnego późniejszego rozprzestrzenienia się.

Pełny wykaz gatunków roślin stwierdzonych w trakcie inwentaryzacji znajduje się w aneksie nr 2 do niniejszego opracowania.

Flora gminy Białogard cechuje się występowaniem **41** gatunków roślin objętych ochroną w tym całkowitą **31** gatunków, oraz **10** gatunków objętych ochroną częściową.

W tej liczbie stwierdzono występowanie 4 gatunków grzybów objętych ochroną całkowitą oraz 2 gatunki porostów. Niewątpliwie liczba gatunków chronionych w grupie porostów może jeszcze ulec zwiększeniu ze względu na występowanie odpowiednich siedlisk oraz tylko wyczerpującego badania występujących tam gatunków. Wykaz gatunków objętych ochroną przedstawia tabela .

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie 36 gatunków roślin będących zagrożonych wymarciem lub zagrożonych w skali regionalnej (Pomorze Zachodnie, Meklemburgia Przedpomorze, Wielkopolska).

5. 1. Wykaz gatunków chronionych, zagrożonych i ginących na terenie gminy

Kategorie zagrożenia oraz skróty zawarte w tabelach:

Ex - wymarłe, zaginione,

E - wymierające (bezpośrednio zagrożone wymarciem),

V – zagrożone,

R - rzadkie

I - gatunki o nieokreślonym zagrożeniu (Ex, E, V lub R)

 - gatunki podlegające ochronie ścisłej

 - gatunki podlegające ochronie częściowej

Kategoria zagrożenia w :

PL – Polska

PZ - Pomorze Zachodnie

M-P - Meklemburgia Przedpomorze

Wlkp – Wielkopolska

1...2 - stanowiska punktowe

P - stanowisko powierzchniowe

a) Gatunki wymarłe i zaginione

W oparciu o informacje ustne oraz dane literaturowe stwierdzono wyginięcie w ostatnim stuleciu jednego gatunku z flory gminy. Jest to lobelia jeziorna. Gatunek widywany w Jez. Byszyńskie jeszcze w latach 80-tych.

b) Gatunki chronione

Rośliny naczyniowe

Lp.	Gatunek	PL	PZ	M-P	Wlqp	stanowiska
1	arcydzięgiel nadbrzeżny					P
2	orlik pospolity		V	E	K	4
3	tojad mołdawski					1
4	turzyca piaskowa					P
5	konwalia majowa, lanuszka					P
6	storczyk krwisty			R	V	7
7	storczyk szerokolistny			R	V	5
8	goździk piaskowy					4
9	rosiczka okrągłolistna	R	I	V	V	12
10	kruszczyk rdzawoczerwony		V		E	15
11	kruszczyk szerokolistny					6
12	wrzosiec bagienny		V	R	E	P (2)
13	kruszyna pospolita					P
14	śnieżyczka przebiśnieg		I		I	3
15	marzanka wonna, przytulia wonna					21
16	bluszcz pospolity					25
17	kocanki piaskowe					P
18	poryblin jeziorny	V	V	Ex		1
19	listera jajowata				V	7
20	wiciokrzew pomorski				V	11
21	widlak jałowcowaty				R	1

22	szafirek drobnokwiatowy					4
23	gnieźnik leśny, gniazdosz		V		E	6
24	grąžel żółty					7
25	grzybienie białe					12
26	grzybienie północne		K		K	1
27	wilżyna ciernista					2
28	gnidosz błotny		V	R	V	1
29	paprotka zwyczajna					8
30	pierwiosnka lekarska, kluczyki			V		7
31	sasanka łąkowa		V	V	V	2
32	porzeczka czarna					P
33	cis pospolity		R	K	R	6
34	kalina koralowa					P
35	barwinek pospolity					12

Grzyby

1.	sromotnik bezwstydnny					5
2.	szmaciak gałęzisty					4
3.	smardz jadalny					3
4.	mądzlak psi					2
5.	chrobotka reniferowa					P
6.	plucnica kędzierzawa					P

c) Gatunki ginące i zagrożone wymarciem na obszarze gminy

Lp.	Gatunek	PL	PZ	M-P	Wlkp	Liczba stanowisk
1	klon polny, paklon	-	R	-	R	10
2	czerniec gronkowy	-	V	-	V	4

3	modrzewnica zwyczajna	-	V	R	V	5
4	orlik pospolity	-	V	K	K	3
5	trzcinnik prosty	-	-	V	V	1
6	turzyca ciborowata	V	V	E	V	5
7	turzyca strunowa	V	E	Ex	Ex	1
8	turzyca bagienna	V	V	V	E	7
9	storczyk krwisty	-	-	V	V	7
10	storczyk szerokolistny	-	-	V	V	5
11	rosiczka okrągłolistna	R	I	R	V	12
12	ponikło skapokwiatowe	-	V	V	V	2
13	bażyna czarna	-	R	-	E	3
14	kruszczyk rdzawoczerwony	-	V	-	E	15
15	wrzosiec bagienny	-	V	V	E	2
16	śnieżyczka przebiśnieg	-	I	-	I	3
17	poryblin jeziorny	V	V	Ex	-	1
18	listera sercowata	-	-	R	V	7
19	gruszyca jednostronna	-	V	V	V	8
20	rukiew wodna	-	V	-	V	6
21	gnieźnik leśny	-	V	-	E	6
22	grzybienie północne	-	K	-	K	1
23	gnidosz błotny	-	V	V	V	1
24	topola czarna	-	V	-	R	3
25	sasanka łąkowa	-	V	V	V	2
26	jaskier polny	-	R	E	R	3
27	przygielka biała	-	V	V	E	4
28	szczaw wodny	-	V	-	E	2
29	bagnica torfowa	-	V	V	E	6

30	osoka aloesowata	-	-	V	-	2
31	jeżogłówka najmniejsza	-	V	V	V	1
32	cis pospolity	-	R	K	R	7
33	konietlica łąkowa	-	V	-	V	1
34	plywacz pośredni	-	V	V	E	6
35	żurawina błotna	-	-	-	V	7
36	borówka bagienna	-	-	-	V	1

5.2 Zasoby dziko rosnących roślin użytkowych i leczniczych

W granicach gminy Białogard do roślin o walorach farmaceutycznych lub przemysłowych, których zasoby mogą być eksploatowane na określonych zasadach, należą:

Babka lancetowata	Kruszyna pospolita
Babka zwyczajna	Malina właściwa
Bez czarny	Perz
Dziurawiec pospolity	Pokrzywa pospolita
Jarząb pospolity	Skrzyp polny
Konwalia majowa	Szczawik zajęczy

Największe praktyczne znaczenie mogą mieć zasoby kruszyny, której łączny obszar z możliwością eksploatacji (pokrycie od 30% pow. wydzielenia leśnego) szacowany jest na około 880 ha.

Zasoby konwalii są zdecydowanie mniejsze i rozrzucone płatowo wśród lasów, nie tworząc zwartych silnych kobierców; nie powinny one podlegać eksploatacji. Z ewentualnego nadzorowanego zbioru wyłączone muszą być powierzchnie w granicach obszarów chronionych i proponowanych do ochrony.

6. Najcenniejsze obiekty botaniczne na terenie gminy Białogard

Do najbardziej wartościowych pod względem botanicznym obszarów stwierdzonych w granicach gminy należą:

1. Przewidziany do ochrony Rezerwat „Ols Rychówko” (R-1) - L-ctwo Stanomino, N-ctwo Białogard, eutroficzny źródłiskowy ols położony w połodowcowej dolinie.

2. Przewidziany do ochrony Rezerwat „Żurawie bagno” (R-2) – L-ctwo Stanomino, N-ctwo Białogard, torfowisko wysokie *Sphagnetum magellanici*, śródpolne podsuszone, regenerujące z między zespołami innymi *Rhynchosporium albae* i *Caricetum limosae*.
3. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1) - obejmuje całą dolinę rzeki Pokrzywnica oraz odcinek jej dopływu - rzeki Ponik od miejscowości Sidłowo do ujęcia rzeki do Parsęty, charakterystyczna rzeźba terenu, z mało zniekształconymi zespołami leśnymi, zbiorowiskami łożowymi i zbiorowiskami łąk świeżych oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich. Obszar leży na terenie gmin: Białogard, Sławoborze i Karlino.
4. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Źródlika rzeki Topiel” (ZPK-2) - obejmuje całą górną dolinę rzeki Topiel – od porzuconej osady Krępa w górę rzeki, charakterystyczna rzeźba terenu, z mało zniekształconymi zespołami leśnym, zbiorowiskami źródeł, zbiorowiskami podmokłych łąk - stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz elementami kulturowymi – stary XIX w. cmentarz z zachowanymi nagrobkami, ruiny młyna i osady, staw młyński.
5. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa” (ZPK-3) - obejmuje dolinę rzeki Bukowa wraz z przyległymi lasami, charakterystyczna rzeźba terenu z mało zniekształconymi zespołami leśnymi, stanowiskami gatunków chronionych.
6. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Leśnicy” (ZPK-4) - obejmuje całą dolinę rzeki Leśnica od Dobrowa do Żytelkowa, charakterystyczna rzeźba terenu, z mało zniekształconymi zespołami leśnymi, źródłami w zboczu doliny, stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz historyczną zabudową trasy kolei wąskotorowej.
7. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5) - obejmuje dolinę rzeki Chotla wraz z leżącymi na skarpie grądami i zbiorowiskami lasów bagiennych w dnie doliny, oraz odcinek rzeki Radew od ujścia Chotli od zwężenia doliny przed Białogórzynem. Charakterystyczna rzeźba terenu, z mało zniekształconymi zespołami leśnymi na jej zboczach oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz z występującymi starorzeczami, fragmentami zbiorowisk nadrzecznych zarośli wiklin i olsami, wypasanymi łąkami świeżymi oraz zabudową rzeki – stawy pstrągowe.
8. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórze” (ZPK-6) - obejmuje lokalne wzniesienie morenowe w obrębie dość płaskiej moreny dennej pokryte mieszanymi lasami z mozaiką siedlisk, źródliskami i oczkami wodnymi, pomiędzy wsiami Zagórze – Stanomino-Rychowo, L-ctwa Stanomino.

9. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko” (UE-1) - obejmuje obszar torfowiska niskiego z mozaiką siedlisk, na południe od Nosówka.
10. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Białogórzyno” (UE-2) – obszar źródlisk na torfie niskim pokryty szuwarem trzciny w lokalnej rynnie terenu, położony na krawędzi doliny Radwi na wysokości Białogórzyna.
11. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Liliowe jezioro” (UE-3) - obejmuje dystroficzne jezioro z bardzo dobrze wykształconym zespołem grzybieni białych *Nymphaea alba* zbiorowisko zniekształconego podmokłego wrzosowiska z *Erica tetralix.*, szuwar trzciny i łożowisko z *Salix aurita* oraz przyległy fragment lasu.
12. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota” (UE-4) - obejmuje obszar turzycowisk, torfowiska niskiego oczek wodnych i łożowisk wraz z wcinającymi się pomiędzy obniżenia fragmentami zbiorowisk zastępczych z wrzosem i jeżyną, położony około 500 m na północny-zachód od wsi Lulewice.
13. Przewidziane do ochrony Użytki Ekologiczne „Kościernica I”, „Kościernica II” (UE-5 i UE-6) - teren dwóch eutroficznych oczek wodnych otoczonych szuwarami wraz z położonymi na ich obrzeżu zaroślami łożowisk i młodymi laskami olszowymi, około 400 m na wschód od Kościernicy. Miejsce lokalnie ważne w oczyszczaniu spływających z pól wód.
14. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny Torfowisko „Buczek” (UE- 7) - obejmuje obszar torfowiska niskiego z dobrze wykształconymi turzycowiskami i rozwijającymi się lokalnie łożowiskami, położony po obu stronach drogi Buczek-Białogard przy zjeździe do Pomianowa-PGR (przy drogowskazie-pomniku).
15. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa” (UE- 8) - obejmuje obszar dystroficznego zarastającego jeziora z dobrze rozwiniętym pływającym płem mszarnym w postaci półwyspu.
16. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Osokowe jezioro” (UE- 9) - naturalne dystroficzne jezioro z bardzo dobrze wykształconym szerokim płem, otaczające je tym pasem łożowisk i przyległych bagiennych olsów.
17. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Trzęsawisko przy dębach” (UE- 10) - niewielkie oczko wodne zarastające mszarem przejściowym.
18. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Bocianie dęby” (UE- 11) - naturalny obszar źródliskowy, eutroficzne oczko wodne wraz z otaczającym je starodrzewem.
19. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Rosiczki” (UE- 12) - małe śródleśne torfowisko przejściowe z dobrze wykształconym kobiercem torfowców.

20. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Pływająca wyspa” (UE- 13) - dystroficzne śródleśne jezioro z pływającą wyspą – płem mszarnym.
21. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jodłowe torfowisko” (UE- 14) - torfowisko mszarne wysokie regenerujące się, z otaczającym je starodrzewem sosnowym z udziałem jodły.
22. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Kijanki” (UE- 15) - dystroficzne jezioro z płem mszarnym.
23. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Błota na łąkach” (UE- 16) - śródłąkowe lokalne podtopione obniżenie terenu z turzycowiskiem i płytkimi oczkami wodnymi, w południowej części wsi Buczek, przy drodze polnej do lasu.
24. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Źródłiskowa łąka” (UE- 17) - naturalny obszar źródłiskowy na krawędzi wysoczyzny z mozaiką szuwarów, młak i wilgotnych pastwisk, położony na zachód od drogi Pomianowo-Dargikowo – najwyższy fragment E krańca torfowiska Białogard.
25. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Pękanino-II” (UE- 18) - krawędź wzniesienia Góry Kościernickiej, naprzeciw cmentarza w Pękaninie, wraz z zbiorowisk ziołoroślowych, starego wyrobiska żwiru oraz przyległych suchych łąk z postępującą sukcesją wtórną.
26. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Pękanino I” (UE- 19) - wzniesienie na północny-wschód od cmentarza w Pękaninie - teren dawnej żwirowni z pozostałością zabytkowego cmentarza i przyległym obszarem ze zbiorowiskami o cechach kserotermicznych na przepuszczalnym żwirowym podłożu.
27. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Bagno przy poligonie” (UE- 20) - naturalne, zarośnięte torfowiskiem mszarnym przejściowym oczko wodne z turzycowiskiem, łożowiskiem oraz starymi dębami rosnącymi na obrzeżach terenu.
28. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Skrzypowe stawy” (UE- 21) - stare wyrobisko gliny zalane wodą z wykształconą roślinnością szuwarową i przyległe zarastające eutroficzne oczko wodne.
29. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Park w Kamosowie” (UE- 22) - część pierwotnego założenia parkowego z partią starego drzewostanu liściastego, pierwotnie część założenia parkowego z zachowanym układem przestrzennym aktualnie wyłączona z granic ochrony konserwatorskiej – między rzeką Topiel, stawami, a polami.
30. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Glinianki” (UE- 23) - zalane wyrobisko gliny, jedyne w okolicy oczka wodnego z kształtującą się roślinnością szuwarową, położone przy drodze Łęczenko-Łęczo.

31. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy” (UE- 24) - naturalne, częściowo zniszczone, regenerujące się torfowisko mszarne przejściowe położone wśród pól na północ od stacji kolejowej PKP Czarnowęsy Pomorskie.
32. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Łabędzi staw” (UE- 25) - nowo powstałe jezioro na terenie dawnych łąk, w zachodniej części wsi Gruszewo, pomiędzy folwarkiem a parkiem.
33. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Trzciniowisko” (UE- 26) – śródleśne torfowisko porośnięte szuwarem trzciniowym, obręb Rąbino.
34. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Modrzewnicowe bagno” (UE- 27) - torfowisko wysokie i zarastające dystroficzne oczko wodne z otaczającym go płem mszarnym, L-ctwo Podwiltcze, N-ctwo Świdwin.
35. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Ostrożeniowa łąka” (UE- 28) - podmokła śródleśna łąka z ostrożeniem, jaskrami, firletką i storczykami, L-ctwo Podwiltcze, N-ctwo Świdwin.
36. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Żurawiniec” (UE- 29) - naturalne torfowisko przejściowe wśród lasów iglastych, L-ctwo Podwiltcze.
37. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Grzybieniewe stawy” (UE- 30) - płytki eutroficzny staw z roślinnością przybrzeżną i wodną, L-ctwo Podwiltcze.
38. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszar pod bukami” (UE- 31) - naturalne mszarne torfowisko przejściowe, L-ctwo Nowy Dwór.
39. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Trzęsawisko przy dębach” (UE- 32) - śródleśne trzęsawisko z małym naturalnym oczkiem wodnym zarośniętym szuwarem z dominującą mozgą trzciniową, turzycą siwą i ponikłem błotnym. Przy brzegu sit rozpięchły i kilka kęp turzycy bagiennych. Zbiorowisko rzadko spotykane w tym rejonie kompleksu leśnego
40. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Łozowisko” (UE- 33) - obszar łożowisk i wilgotnych łąk na południowy-zachód od Stanomina N-ctwo Białogard.
41. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Staw nad Topielą” (UE- 34) - zarastające szuwarami oczko wodne otoczone lasami w dolinie rzeki Topiel.
42. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Przydrożne błota” (UE- 35) - teren bagiennych lasów, turzycowisk i łożowisk pomiędzy jez. Byszyńskim a miejscowością Wygoda po wschodniej stronie drogi Białogard-Połczyn Zdrój.
43. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Wrzoścowy mszar” (UE- 36) - naturalne torfowisko wysokie z wrzoścem bagiennym.

44. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Grązelowy staw” (UE- 37) - naturalne oczko wodne z płem mszarnym i zespołem *Nupharetum lutae*.
45. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Grzybieniowy staw” (UE-38) - naturalne oczko wodne z płem mszarnym i zespołem *Nupharetum alba*.
46. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Bażynowe torfowisko” (UE- 39) - naturalne dystroficzne jeziorko z nasuwającym się na jego taflę płem mszarnym wraz z przyległymi fragmentami lasu.
47. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarny staw” (UE- 40) - naturalne dystroficzne jeziorko z bardzo dobrze wykształconym płem mszarnym i turzycowiskami.
48. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie” (UE- 41) - naturalne mezotroficzne śródleśne jezioro z wyspą, przyległymi turzycowiskami i dystroficznymi oczkami wśród nich, olsami, źródłiskami i torfowiskiem wysokim.
49. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Perkozkowe jeziorko” (UE- 42) - nowo powstający płytki zbiornik wodny (zaniechanie melioracji) na zachód od granic wsi Gruszewo.
50. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Oczko” (UE- 43) - naturalne śródpolne oczko wodne z rozwijającymi się na jego brzegu łożowiskami i szuwarami, na południowy-zachód od Gruszewa.
51. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Zakole Radwi” (UE- 44) - obszar pomiędzy nurtem Radwi mostem na niej w Karlinie i szosą w kierunku Białogardu, ze starorzeczem, szuwarami i aktywnym nurtem rzeki.
52. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Ciemne jeziorko” (UE- 45) - naturalne mezotroficzne, śródleśne jeziorko wraz z otaczającym je drzewostanem.

Obszary te omówione zostały w rozdziale V.

III. WALORYZACJA FAUNISTYCZNA

Fauna gminy ani żadna z grup systematycznych fauny, nie posiada dotychczas kompleksowego opracowania. Materiały historyczne dotyczące fauny gminy Białogard za wyjątkiem ichtiofauny praktycznie nie istnieją. W ostatnich latach w związku z działaniami Związku Gmin Dorzecza Parsęty przeprowadzono w obszarze zlewni Parsęty kilka prac badawczych o charakterze rozpoznawczym (Górski 1999). Stosunkowo najlepiej rozpoznana jest ichtiofauna głównie pośrednio poprzez wyniki intensywnych połowów wędkarskich, a częściowo fauna mięczaków rzek Radew i Parsęta (Włosik-Bieńczak 1992). Pewne informacje dotyczące hydrobiontów zawarte są w pracy Chojnackiego i Orlona 1996. Dane dotyczące fauny zwierząt łownych pochodzą z zestawień tzw. planów hodowlanych, sporządzanych przez koła łowieckie.

1. Ogólna charakterystyka faunistyczna gminy

Zgodnie z regionalizacją zoogeograficzną [Kostrowicki 1991] gmina Białogard należy do: państwa – Holarktyka, podpaństwa – Paleoarktyka, krainy – Eurosyberyjskiej, prowincji – Nemoralnej, obszaru – Europejskiego, regionu – Środkowoeuropejskiego, podregionu – Środkowego i okręgu – Centralnego.

Na skład fauny tej gminy ma niewątpliwie wpływ wiele czynników, m.in.:

- bogactwo siedlisk podmokłych, otwartych oraz obecność kompleksów leśnych,
- brak gruntów przeznaczonych na infrastrukturę techniczno - przemysłową.

Powyższe czynniki umożliwiły osiedlenie się dotychczas stwierdzonych wielu gatunków bezkręgowców i kręgowców. Wiele z nich to gatunki objęte ochroną prawną na podstawie ustaw: o ochronie przyrody, Prawo łowieckie i o rybactwie śródlądowym, oraz międzynarodowymi aktami prawnymi dotyczącymi ochrony zwierząt i ich siedlisk.

Obszarami cennymi pod względem faunistycznym są wszelkie tereny o słabej antropopresji. Na terenie gminy Białogard, która charakteryzuje się niskim zaludnieniem, niskim stopniem uprzemysłowienia i jednocześnie bardzo wysokim odsetkiem powierzchni biologicznie czynnej (lasy, jeziora) takich obszarów nie brakuje.

2. Wyniki inwentaryzacji wybranych grup fauny

W punkcie tym spisano gatunki ujęte w: „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”, „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”, „Polskim studium różnorodności biologicznej”, „Europejskiej czerwonej liście zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem w skali światowej”,

„Czerwonej liście Brandenburgii”, „Czerwonej liście Meklemburgii” i „Czerwonej liście gatunków Pomorza Szczecińskiego” (Jasnowska, Zyska), a stwierdzone kiedykolwiek w obecnych granicach gminy.

W ANEKSIE 3 podano wykaz gatunków zwierząt stwierdzonych na terenie gminy w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej gminy oraz wykazanych przez innych autorów.

W przypadku listy gatunków zwierząt posłużono się następującymi oznaczeniami kategorii zagrożeń.

1. gatunki zagrożone w skali regionu:

Exp - gatunek, który ustąpił z ziem polskich (lub z Pomorza) w czasach historycznych,

E - gatunek skrajnie zagrożony i ginący,

V - gatunek narażony na wyginięcie,

R - gatunek rzadki,

O - gatunek wydobyty z niebezpieczeństwa,

I - gatunek o nieokreślonym statusie,

2. status ochronny poszczególnych gatunków:

OG - gatunek objęty ochroną gatunkową,

czOG - gatunek objęty częściową ochroną gatunkową,

OS - gatunek objęty ochroną strefową,

Ł - gatunek łowny.

Ponadto zastosowano oznaczenia:

PCZ - gatunek w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt” lub na „Polskiej czerwonej liście zwierząt”,

INT - gatunek chroniony w skali międzynarodowej (Europejska Czerwona Lista, konwencje międzynarodowe),

N - gatunek na czerwonej liście Brandenburgii lub Meklemburgii,

niel. – nielicznie,

stan. – stanowisko,

bd. - brak danych,

H - stanowiska historyczne,

PZ - Pomorze Zachodnie.

2. 1. Bezkręgowce

a) Pajęczaki

Na terenie gminy Białogard stwierdzono występowanie **2 gatunków** należących do gromady **pajęczaki** (1 gatunek objęty ochroną gatunkową).

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

Pajęczaki					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	tygrzyk paskowany		N	OG	Nosówko, Krępa.
2	bagnik przybrzeżny		N		Krępa

b) Owady

Na terenie gminy Białogard stwierdzono występowanie **162 gatunków z gromady owadów**;

- 78 gatunków chrząszczy, z tej liczby 11 gatunków podlega ochronie gatunkowej,
- 1 gatunek sieciarek,
- 14 gatunków błonkówek,
- 6 gatunków muchówek,
- 53 gatunki motyli, z tej liczby 2 gatunki są objęte ochroną gatunkową, 2 gatunki należą do grupy gatunków rzadkich a 4 gatunki do grupy gatunków zagrożonych,
- 10 gatunków trzmieli w tym 1 gatunek jest w Polsce gatunkiem zagrożonym.

Wspomniane owady zestawiono w tabeli poniżej.

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

Chrząszcze					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	tęcznik mniejszy		N	OG	Redlino, Krępa.
2	biegacz leśny		N	OG	Redlino, Zagórze.
3	biegacz zielonozłoty			OG	Rościno, Zaspy Małe, Buczek.
4	biegacz wręgaty		N	OG	Rościno, Rzyszczewo, Dargikowo-poligon.
5	biegacz skórzasty			OG	Żytkowo, Rościno, Zagórze.

6	biegacz ogrodowy			OG	Żytelkowo, Redlino.
7	biegacz gajowy			OG	Redlino, Lulewice, Buczek.
8	biegacz fioletowy			OG	Redlino, Gruszewo, Podwilcze, Żytelkowo.
9	pachnica dębowa		INT, N	OG	Gruszewo
10	ciołek matowy			OG	
11	borodziej próchnik			OG	
Sieciarki					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	mrówkolew plamkoskrzydły		INT		Byszyn
Motyle					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	mieniak tęczowiec		PCZ, N		Na południe od Gruszewa.
2	niedźwiedziówka włodarka		PCZ		Nawino, Czarnowęsy, Łęczno, Wronie Gniazdo.
3	strzępotek sopłaczek		PCZ, N		Wronie Gniazdo, Czarnowęsy.
4	przeplatka auryńia		PCZ	OG	Buczek, Wronie Gniazdo, Białogórzyno.
5	przeplatka maturalna		PCZ, INT	OG	Buczek, Wronie Gniazdo, Białogórzyno.
6	wietek gorycznik		PCZ		Buczek, Wronie Gniazdo, Białogórzyno.
Trzmiel					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	trzmiel ogrodowy			OG	Zagórze, Kamosowo, Wronie Gniazdo, Czarnowęsy, Buczek, Rogowo.
2	trzmiel zmienny		PCZ	OG	Podwilcze, Rarwino.
3	trzmiel drzewny			OG	Rychówko, Krępa, Buczek.
4	trzmiel kamiennik			OG	Podwilcze-żwirownia.
5	trzmiel gajowy			OG	Nosówko, Buczek, Laski, Gruszewo, Nawino.
6	trzmiel rudy			OG	Nosówko, Buczek, Laski, Gruszewo, Nawino.

7	trzmiel leśny			OG	Czarnowęsy, Byszyno.
8	trzmiel rudonogi			OG	Rzyszczewo.
9	trzmiel rudoszary			OG	Rzyszczewo, Czarnowęsy.
10	trzmiel ziemny			OG	Byszyno, Buczek, Kościernica, Pomianowo.

c) Mięczaki

Na terenie gminy Białogard w czasie inwentaryzacji stwierdzono występowanie **21 gatunków mięczaków** (w tym 9 potwierdzających wcześniejsze dane literaturowe). Ze względu na istnienie odpowiednich siedlisk należy przyjąć, że występują wszystkie notowane wcześniej gatunki. 9 gatunków podlega ochronie gatunkowej, 4 są uznane za rzadkie.

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

Mięczaki					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	szczeżuja pospolita				Jez. Rybackie, zakola Radwi koło Białogórzyna.
2	szczeżuja wielka		PCZ, N	OG	Jez. Rybackie, Parsęta w Rościnie, Radew-Niedalino, Burglin.
3	groszkówka rzeczna		PCZ, N	OG	Radew, Leśnica, Parsęta.
4	groszkówka mała		PCZ, N	OG	Radew, Leśnica.
5	groszkówka kulista		PCZ	OG	Leśnica, Parsęta.
6	ślimak winniczek	Ex	INT	czOG	W parkach, sadach i zaroślach na terenie całej gminy

2.2. Kręgowce

a) Kręglouste (Smoczkouste)

W trakcie prac terenowych stwierdzono występowanie w granicach gminy **2 gatunków minogów**. Ze względu na fakt, iż minogi są obecnie gatunkami rzadko lub bardzo rzadko występującymi w polskich wodach, zostały wykazane w Polskiej czerwonej księdze zwierząt (Głowaciński 1992) oraz Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński 1992), a także Czerwonej

liście dawnego województwa szczecińskiego (Zyska 1996). Warto nadmienić, że minogi zostały wykazane na Czerwonej liście Brandenburgii, a także Meklemburgii - Przedpomorza.

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

Krałouste					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	minog rzeczny	E	INT, N, PCZ	czOG	Rzeka: Radew, Parsęta, Pokrzywnica.
2	minog strumieniowy	E	INT, N, PCZ	OG	Rzeka: Radew, Parsęta, Pokrzywnica.

b) Ryby

W trakcie prac terenowych stwierdzono w granicach gminy **28 gatunków ryb**. W tym 1 gatunek objęty jest ochroną gatunkową, 5 gatunków jest rzadkich, 3 gatunki ginące a 1 wymierający; 6 gatunków ryb objętych jest ochroną (okres, wymiar) w ramach przepisów wędkarskich.

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

czOG* - Ochrona częściowa „wędkarska”

Ryby					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	łosoś	E	PCZ, N	czOG*	Rzeka: Radew, Parsęta, Pokrzywnica.
2	troć wędrowna	V	N	czOG*	Rzeka: Radew, Parsęta, Pokrzywnica.
3	pstrąg potokowy	V	N	czOG*	Rzeka: Bukowa, Topiel, Mogilica, Pokrzywnica.
4	lipień	R	N	czOG*	Rzeka: Mogilica, Pokrzywnica.
5	szczupak	R		czOG*	Jez. Byszyńskie, oczka wodne, stawy w Podwilczu, Rarwinie i innych parkach.
6	jelec	R	N		Rzeka: Radew, Parsęta.
7	kleń	R	N		Rzeka: Parsęta, Radew.
8	boleń (rap)	R	N	czOG*	Rzeka: Parsęta
9	brzana	V	N	czOG*	Rzeka: Parsęta
10	certa	V	N	czOG*	Sporadycznie w rzece Parsęcie i Radwi.

11	miętus	V	N		Rzeka: Bukowa, Topiel, Mogilica, Pokrzywnica, Chotla.
----	--------	---	---	--	---

c) Plazy

W sezonie 2001 stwierdzonych zostało w granicach gminy Białogard **11 gatunków płazów**. Wszystkie gatunki płazów podlegają ochronie; 7 gatunków zaliczone zostało do gatunków rzadkich a 3 do zagrożonych wyginięciem.

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

Plazy					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	traszka grzebieniasta	V	PCZ, N	OG	Występuje we wszystkich większych zbiornikach wodnych śródlęśnych jak i śródpolnych.
2	traszka zwyczajna	V	N	OG	Występuje we wszystkich większych zbiornikach wodnych śródlęśnych jak i śródpolnych.
3	kumak nizinny	V	N	OG	W okresie godowym grupy kilkunastu osobników notowane w nawet niewielkich oczkach wody, w całej gminie.
4	grzebiuszka ziemna	R	N	OG	Notowana w delcie rzeki Pokrzywnica, koło Stanomina, Rogowa i Czarnowęs, Kościernicy, Rychówka.
5	ropucha szara	R	N	OG	Spotykana w całej gminie. Podczas godów w większości większych oczek wodnych i jeziorach.
6	ropucha zielona	V	N	OG	Podczas godów spotykana w okolicy Czarnowęs, Zagórza, Rarwina, Buczka i Zasp Małych, Gór oraz w jez. Rybackim.
7	rzekotka drzewna	R	N	OG	Jeden z liczniejszych w części południowej gminy płazów, w okresie godowym.
8	żaba jeziorkowa	R	N	OG	Pospolita w gminie, poza borami koło Byszyna i Podborska.
9	żaba trawna	R	N	OG	Występuje na całym obszarze gminy, pospolita.
10	żaba moczarowa	R	N	OG	Pospolita na terenie całej gminy.
11	żaba wodna	R	N	OG	Występuje głównie w jez. Rybackim oraz bardziej wilgotnych miejscach wokół zbiorników wodnych.

d) Gady

W trakcie inwentaryzacji gminy stwierdzono występowanie **6 gatunków gadów**. Wszystkie są objęte ochroną gatunkową, 2 z nich to gatunki zagrożone wymarciem i wymierające w skali

regionalnej i krajowej. Nie występuje na terenie gminy żaden gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

KZ - Kategoria zagrożenia,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny.

Gady					
Lp.	Gatunek	KZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	jaszczurka zwinka	R	N	OG	Stwierdzana w bardziej suchych miejscach wśród lasów, na nadrzecznych skarpach, terenach ruderalnych wsi w całej gminie.
2	jaszczurka żyworodna	R	N	OG	Stwierdzana w bardziej suchych miejscach wśród lasów, na nadrzecznych skarpach, terenach ruderalnych wsi w całej gminie.
3	padalec	R	N	OG	Pojedyncze osobniki spotykane w lasach koło Nosówka, Żelimuchy i w części południowej gminy.
4	zaskroniec zwyczajny	R	N	OG	Spotykany przy wszystkich większych zbiornikach wodnych oraz w starorzeczach.
5	gniewosz plamisty	E	PCZ, N	OG	Stwierdzony tylko na stanowisku na północ od zwirowni Podwilcze – stwierdzono jedynie 3 osobniki. Stanowisko zagrożone naturalnym zanikiem.
6	żmija zygzakowata	V	N	OG	Spotykana na ciepłych stanowiskach koło Czarnowęs, Łęczna, Zasp Małych, Rzyszcze, Rychówka. Sporadycznie w innych częściach gminy jednak bardzo nieregularnie.

e) Ptaki

W granicach gminy Białogard stwierdzono występowanie **169 gatunków ptaków**. W tej liczbie 114 zakwalifikowano jako gatunki lęgowe, 12 prawdopodobnie lęgowe oraz 47 jako przelotne lub zalatujące. Ochroną z tytułu Konwencji Berneńskiej objętych jest spośród stwierdzonych 161 gatunków, Dyrektywy „ptasiej” – 48 gatunków. Jako gatunki łowne występuje 13 a 154 gatunki są objęte ochroną gatunkową. Stwierdzono występowanie 15 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Są to zakwalifikowane:

- jako lęgowe: **bocian czarny, kania ruda, orlik krzykliwy, błotniak łąkowy, błotniak zbożowy, kulik wielki,**
- jako prawdopodobnie lęgowe: **sowa błotna, kania czarna,**
- jako przelotne: **batalion, gańb, rybołów, bielik, czeczotka, szlachar, świstun.**

Występują tu także 4 gatunki z europejskiej czerwonej listy zwierząt zagrożonych wyginięciem w skali światowej. Są to: **bielik, bocian czarny, derkacz, kania ruda.**

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny,

Wyst – Występowanie; L – gatunek lęgowy, PL – prawdopodobnie lęgowy, P – przelotny lub zimujący.

Ptaki						
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Wyst.	Uwagi
1	jastrząb gołębiarz	R	N	OG	L	Kłepino, Stanomino, Lulewice, Pustkowo
2	rokitniczka	R	N	OG	L	W dolinach rzek (Radew, Parsęta) liczna grupa
3	brodziec piskliwy	R	N	OG	L	Jez. Rybackie, rzeki Mogilica, Pokrzywnica.
4	zimirdek	R	N	OG	L	Znaleziono kilkanaście stanowisk norki i twardo trzymające terenu ptaki, jednak ilość rzeczywistych par lęgowych jest bardzo trudna do oszacowania.
5	plaskonos	R	N	OG	P	Pierzowisko koło Lulewic.
6	cyraneczka	V	N	Ł	L	Jez. Rybackie, oczko wodne k/Buczka
7	świstun	E	PCZ, N	OG	P	Pierzowisko na zalewie Parsęty koło Rościna.
8	cyranka	V	N	OG	L	Rzyszczewo, Nawino.
9	krakwa	R		OG	L	Jez. Rybackie, starorzecza Radwi k. Nosówka,
10	świergotek polny	V	N	OG	L	Stierzono koło Pomianowa, Rogowa, Nawina i Nawina Koloni oraz na E od żwirowni Podwileze.
11	orlik krzykliwy	V	PCZ, N	OG, OS	L	Stwierdzono trzy pary z gniazdami, ponadto w okolicy Czarnowęs kilkakrotnie w ciągu sezonu obserwowano ptaki (niełęgowe).
12	czapla siwa	R		Ł	P	Spotykana w dolinach większych rzek, nad jez. Rybackim
13	sowa błotna	E	PCZ, N	OG	PL	Terytorialny ptak łąki pomiędzy miejscowościami Debczyno-Lęczno w ciągu całego sezonu.
14	głowienka	R		Ł	P	Stawy w Kamosowie
15	czernica	R		Ł	P	Zaobserwowano w dolinie Radwi w okolicach Kalina.

16	gągół	R	PCZ, N	OG	P	Zaobserwowano w dolinie Radwi w okolicach Kalina i Bardzolino.
17	lelek kozodój	V	N	OG	L	Zaspy Małe, Buczek, Byszyno, Rzyszczewo, Redlino, Moczyłki, Zagórze.
18	dziwonia	R	N	OG	L	Kilka stanowisk doliny Radwi, Parsęty, Pokrzywnicy.
19	sieweczka rzeczna	E	N	OG	L	Budowane stawy w Kamosowie, 2 pary z łęgami.
20	bocian biały	R	N	OG	L	Stwierdzono i naniesiono na mapę wszystkie gniazda bociana – 49 szt.
21	bocian czarny	V	INT, PCZ, N	OG, OS	P	Naniesiono na mapę wszystkie stwierdzone na terenie gminy gniazda bociana – 49 szt. W sezonie 2001 stwierdzono 48 gniazdujących par, liczba par z sukcesem 42, sukces na parę 2,5
22	blotniak stawowy	R	N	OG	L	Stwierdzony na torfowisku koło Czarnowęs.
23	blotniak zbożowy	V	PCZ, N	OG	L	Pomianowo, Kościernica.
24	blotniak łąkowy	V	PCZ, N	OG	L	Czarnowęsy, Sińce.
25	gołąb siniak	R	N	OG	L	Góra Dębowiec, Zagórze.
26	gawron	R	N	OG	P	kolonia lęgowa w Białogardzie
27	przepiórka	R	N	OG	L	Redlino, Buczek, Zaspy Małe, Dębczyno, Kamosowo, Dargikowo, Rogowo – gatunek. częstszy od kuropatwy.
28	derkacz	R	INT, N	OG	L	Zaspy Małe, Pomianowo, Rościno, Rzyszczewo, Sińce, Burglin, Pokrzywnica, Pustkowo, Pomianowo
29	dzięciol średni	V	N	OG	L	Rzyszczewa, Czarnowęs, Zasp Małych
30	dzięciol czarny	R		OG	L	często spotykany w starszych lasach (od III k.w.) całej gminy, oraz parkach w Czarnowęsach, Nawinie, Podwilczu
31	ortolan	E	N	OG	L	Stwierdzony wśród śródpolnych zadrzewień w okolicy Pomianowo-Dargikowo, koło Czarnowęs i Zagorza.
32	kobuz	V	N	OG	L	Nawino, Byszyno, Zagórze.
33	pustulka	R	N	OG	L	Lulewice
34	mucholówka	R	N	OG	L	Lipia Góra, Gruszewo.

	mała					
35	dzierlatka	V		OG	L	Żwirownia w Podwilczu.
36	bekas kszyk	V	N	OG	L	Kilkanaście tokujących ptaków w różnych częściach doliny.
37	żuraw	R	N	OG	P	W granicach gminy stwierdzono 28-30 terytorialnych par; ponadto na łąkach na wschód od Białogardu kilkanaście osobników niełęgowych.
38	bielik	R	INT, PCZ, N	OG, OS	P	Stawy Kamosowie.
39	krętogłów	R	N	OG	L	Moczyłki, Podborsko.
40	dzierzba gąsiorek	R	N	OG	L	Lulewice, Pomianowo. Buczek, Zaspy Małe, Rarwino, Rychówko, Czarnowęsy, Rzyszczewo.
41	dzierzba srokosz	V	N	OG	L	Lulewice
42	mewa pospolita	V		OG	P	Zaobserw.k/Karlina
43	mewa śmieszka	R		OG	P	Stawy Kamosowo, jez.Rybackie
44	rycyk	E	N	OG	L	Osuszone torfowisko na wschód od Białogardu, 2-3 pary.
45	strumieniówka	R	N	OG	L	Dolina Parsęty; ptak dość liczny.
46	brzęczka	V	N	OG		1 stanowisko- jez. Rybackie.
47	lerka	R		OG	L	Zaspy Małe, Wronie Gniazdo, Nawino, L-ctwo Nawino, Byszyno.
48	podróżniczek	V	N	OG	L	nad Radwią – Burglin.
49	nurogęs	V	N	OG	P	Parsęta k.Rościna, przy ujściu Radwi,
50	szlachar	E	PCZ, N	OG	P	rzadko zimą na Radwi i Parsęcie
51	kania rdzawa	R	INT, PCZ, N	OG, OS	L	2 gniazda zajęte.
52	pliszka górska	R	N	OG	L	9 stanowisk w dolinach rzek zawsze przy budowlach
53	kulik wielki	E	PCZ, N	OG	L	Na torfowisku na wschód od Białogardu nad Leśnicą – nie potwierdzone w trakcie sezonu 2001.
54	bialorzytka	V	N	OG	L	Stwierdzono 1 parę w oddz.216i L-ctwo Byszyno.

55	rybolów	E	PCZ, N	OG, OS	P	Koczujący osobnik na stawach w Kamosowie.
56	kuropatwa	V	N	Ł	L	20 terytoriów samców.
57	trzmiołojad	V	N	OG	L	Tokujące ptaki: Nawino, Rzyszczewo, Zagórze.
58	batalion	E	PCZ, N	OG	P	Grupy migrujących ptaków (kilkanaście os.) na łąkach na południe od Białogardu
59	dzięciol zielony	R	N	OG	L	Na północ od Dobrowa.
60	zausznik	E	N	OG	L	Oddz.8f l-ctwo Zaspy Małe
61	wodnik	R		OG	L	Starorzecza Radwi.
62	zniczek	R		OG	PL	Żelimucha
63	brzegówka	R	N	OG	L	Postomino
64	kląskawka	E	N	OG	L	Postomino, na północ od żwirowni Podwilcze.
65	słonka	R		Ł	L	W podmokłych i bagiennych lasach, częsta.
66	turkawka	R		OG	L	Buczek, Zaspy Małe, Zagórze.
67	perkozek	R	N	OG	L	Gruszewo
68	brodziec samotny	R	N	OG	L	Przy jez.Rybackim (oddz.241k l-ctwa Byszyno)
69	brodziec krwawodzioby	E	N	OG	L	Torfowisko na wschód od Białogardu (2-3 pary).
70	płomykówka	V	N	OG	L	Nawino-Gruszewo, Laski, Zagórze, Dargikowo.
71	czajka	R		OG	L	15-20 terytorialnych par.

f) Ssaki

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie **39 gatunków ssaków**. Pod ochrona gatunkową znajduje się 13 gatunków, 13 gatunków jest łownych, 7 gatunków znajduje się na listach (załącznikach). Wśród w/w gatunków ssaków znajdują się 4 gatunki nietoperzy, które zostały zidentyfikowane i oznaczone; niewątpliwie dalsze badania tej grupy mogą dostarczyć informacji o nowych gatunkach nie wykrytych w trakcie inwentaryzacji.

KZ-PZ - Kategoria zagrożenia dla Pomorza Zachodniego,

Cz. L. - Występowanie na czerwonych listach, SOch – Status ochronny,

Ssaki					
Lp.	Gatunek	KZ-PZ	Cz. L.	SOch	Uwagi
1	rzęsorek mniejszy	?	PCZ, N	OG	Pokrzywnica
2	rzęsorek rzeczek	R	N	OG	Parzęta. Mogilica.
3	mroczek późny	V	N	OG	Buczek, Wronie gniazdo.
4	karlik malutki	V	N	OG	Zaspy Małe.
5	borowiec wielki	V	N	OG	Zaspy Małe, Żytelkowo.
6	gacek wielkouch	V	INT, N	OG	Pomianowo, Rościno, Czarnowęsy, Gruszewo.
7	borsuk	R	N	Ł	W dużym rozproszeniu we wszystkich lasach. Znaleziono 3 „zamki” borsucze.
8	wydra	V	INT, PCZ, N	OG	Ślady wydry znajdowano wzdłuż wszystkich rzek, w tym i najbardziej wartkich, pstrągowych odcinków.
9	kuna leśna (tumak)	R	N	Ł	Wielokrotnie stwierdzana w lasach, parkach i zadrzewieniach w pobliżu osad. Gatunek pospolity.
10	kuna domowa (kamionka)	R		Ł	Wielokrotnie stwierdzana w lasach, parkach i zadrzewieniach w pobliżu osad. Gatunek pospolity.
11	tchórz zwyczajny	V	N	Ł	Obserwowany w dolinach większych rzek, w bagiennych lub wilgotnych lasach na południe od Czarnowęs.
12	gronostaj	R	N	OG	Jedynie kilka obserwacji w L-ctwie Redlino, Nawino. Gatunek z pewnością liczny, lecz trudny do oszacowania.
13	łasica	R	N	OG	Jedynie kilka obserwacji w L-ctwie Redlino, Nawino. Gatunek z pewnością liczny, lecz trudny do oszacowania.

3. Fauna gminy Białogard na tle innych gmin

Porównanie liczby cennych gatunków zwierząt występujących na obszarze gminy Białogard i ich liczebność z analogicznymi danymi pochodzącymi z innych gmin województwa zachodniopomorskiego, tj. z gminami Brojce, Cedynia, Chociwel, Dziwnów, Gryfino, Gryfice, Nowe Warpno, Przybiernów, Rewal, Trzcińsko Zdrój, Węgorzyno (Zyska P., Zyska E. 1996, 1997) świadczy o wysokich walorach biocenotycznych badanej gminy.

Gmina	Liczba stwierdzonych gatunków kręgowców	Liczba gat. zwierząt ujętych w Europejskiej czerwonej liście	Liczba gat. zwierząt ujętych w Polskiej czerwonej liście
Białogard	<i>ryby - 30*, płazy - 11, gady - 6, ptaki - 169, ssaki - 39, Σ = 255</i>	<i>bezkęgowce - 4, kręgowce - 8, Σ = 12</i>	<i>bezkęgowce - 11, kręgowce - 22, Σ = 33</i>
Przybiernów	<i>ryby - 20*, płazy - 13, gady - 5, ptaki - 154, ssaki - 32, Σ = 224</i>	<i>bezkęgowce - 2, kręgowce - 9, Σ = 11</i>	<i>bezkęgowce - 1, kręgowce - 19, Σ = 20</i>
Brojce	<i>ryby - 29*, płazy - 11, gady - 4, ptaki - 127, ssaki - 29, Σ = 200</i>	<i>bezkęgowce - 1, kręgowce - 5, Σ = 6</i>	<i>bezkęgowce - 2, kręgowce - 7, Σ = 9</i>
Cedynia	<i>ryby - 17, płazy - 11, gady - 6, ptaki - 209, ssaki - 42, Σ = 269</i>	<i>bezkęgowce - co najmniej 3, kręgowce - 4, Σ = 7</i>	<i>bezkęgowce - 8, kręgowce - 32, Σ = 40</i>
Chociwel	<i>ryby - 20, płazy - 10, gady - 5, ptaki - 150, ssaki - 35, Σ = 220</i>	<i>bezkęgowce - 2, kręgowce - 7, Σ = 9</i>	<i>bezkęgowce - 12, kręgowce - 13, Σ = 25</i>
Dziwnów	<i>ryby - 42, płazy - 13, gady - 5, ptaki - 223, ssaki - 36, Σ = 319</i>	<i>bezkęgowce - 2, kręgowce - 7, Σ = 9</i>	<i>bezkęgowce - 14, kręgowce - 14, Σ = 28</i>
Gryfice	<i>ryby - 26, płazy - 9, gady - 5, ptaki - 150, ssaki - 41, Σ = 231</i>	<i>bezkęgowce - 1, kręgowce - 6, Σ = 7</i>	<i>bezkęgowce - 6, kręgowce - 11, Σ = 17</i>
Gryfino	<i>ryby - 20, płazy - 13, gady - 6, ptaki - 196, ssaki - 36, Σ = 271</i>	<i>bezkęgowce - co najmniej 2, kręgowce - 8, Σ = 10</i>	<i>bezkęgowce - 14, kręgowce - 30, Σ = 44</i>
Nowe Warpno	<i>ryby - 39, płazy - 11, gady - 6, ptaki - 200, ssaki - 38, Σ = 294</i>	<i>bezkęgowce - 2, kręgowce - 6, Σ = 8</i>	<i>bezkęgowce - 11, kręgowce - 19, Σ = 30</i>

Rewal	ryby - 13, płazy - 13, gady - 3, ptaki - 194, ssaki - 41, $\Sigma = 274$	bezkęgowce - 0, kręgowce - 5, $\Sigma = 5$	bezkęgowce - 13, kręgowce - 16, $\Sigma = 30$
Trzczańsko Zdrój	ryby - 16, płazy - 12, gady - 5, ptaki - 154, ssaki - 41, $\Sigma = 228$	bezkęgowce - co najmniej 1, kręgowce - 4, $\Sigma = 5$	bezkęgowce - 1, kręgowce - 11, $\Sigma = 12$
Węgorzyno	ryby - 20, płazy - 11, gady - 5, ptaki - 163, ssaki - 44, $\Sigma = 243$	bezkęgowce - 2, kręgowce - 6, $\Sigma = 8$	bezkęgowce - 14, kręgowce - 19, $\Sigma = 33$

* - do gromady Ryb włączono gatunki Kręgloustych.

Podsumowanie inwentaryzacji faunistycznej

Przeprowadzona inwentaryzacja faunistyczna w gminie Białogard pozwoliła na stwierdzenie bytowania tu co najmniej 4 gatunków bezkręgowców i 8 kręgowców z Europejskiej Czerwonej Listy Zwierząt oraz 11 gatunków bezkręgowców i 22 kręgowców z Polskiej Czerwonej Listy Zwierząt. Świadczy to o bardzo wysokich walorach biocenotycznych tego obszaru.

Ogółem stwierdzono występowanie tutaj następującej ilości gatunków kręgowców:

Kręglouste - 2 gatunki

Ryby - 28 gatunków

Płazy - 11 gatunków

Gady - 6 gatunków

Ptaki - 169 gatunków

Ssaki - 39 gatunków

5. Obszary cenne dla fauny

Na terenie gminy Białogard nie powołano dotychczas żadnego obiektu poświęconego ochronie fauny. Jedyne projekt utworzenia rezerwatu ichtiologicznego na rzece Pokrzywnica, pochodzący z lat 1960-tych nie doczekał się niestety realizacji.

Poniżej przedstawiamy propozycje objęcia ochroną w formie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych obszarów o największej roli w ochronie fauny w granicach gminy (szczegóły pkt 1, rozdz. V). Oto one:

1. Przewidziany do ochrony Zespół Przewodniczo - Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1) - obejmuje całą dolinę rzeki Pokrzywnica oraz odcinek jej dopływu - rzekę Ponik.

Obszar leży na terenie gmin: Białogard, Sławoborze i Karlino. Siedliska dla licznych gatunków fauny w tym szczególnie ryb łososiowatych.

2. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Źródlika rzeki Topiel” (ZPK-2) - obejmują całą górną dolinę rzeki Topiel – od porzuconej osady Krępa w górę rzeki. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt.
3. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa” (ZPK-3) - obejmuje dolinę rzeki Bukowa wraz z przyległymi lasami. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt.
4. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Leśnicy” (ZPK-4) - obejmuje całą dolinę rzeki Leśnicy od Dobrowa do Żytekowa. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt.
5. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotli i Radew” (ZPK-5) - obejmuje dolinę rzeki Chotli oraz odcinek rzeki Radew od ujścia Chotli od zwiężenia doliny przed Białogórzynem. Miejsca rozmnażania ryb łososiowatych.
6. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórze” (ZPK-6) - obejmuje lokalne wzniesienie pomiędzy wsiami Zagórze – Stanomino-Rychowo, L-ctwo Stanomino. Mozaika siedlisk, źródlika i oczka wodne, będące biotopem dla licznych gatunków chronionych zwierząt oraz ostoją zwierzyny łownej.
7. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko” (UE-1) - obejmuje obszar torfowiska niskiego na południe od Nosówka. Mozaika siedlisk gdzie żyją liczne gatunki płazów i gadów oraz ciekawa flora.
8. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Białogórzyno” (UE-2) - położone na krawędzi doliny Radwi na wysokości Białogórzyna w lokalnej rynnie terenu. Miejsce rozmnażania licznych gatunków płazów.
9. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Liliowe jeziora” (UE-3) - dwa naturalne dystroficzne jeziora i przyległy fragment lasu. Miejsce rozmnażania płazów i gadów z pobliskich terenów leśnych.
10. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota” (UE-4).- obszar turzycowisk, oczek wodnych i łożowisk położony około 500 m na północny zachód od wsi Lulewice. Miejsce gdzie żyją liczne gatunki płazów i gadów, gdzie przystępują do rozmnażania i gdzie zimują. Otoczenie oczek jest biotopem licznych ptaków w tym rzadkiego srokosza, utrzymanie wody w oczkach również ma pierwszorzędne znaczenie dla lokalnej populacji zwierzyny łownej.

11. Przewidziane do ochrony Użytki Ekologiczne „Kościernica I”, „Kościernica II” (UE-5 i UE-6) - teren dwóch oczek wodnych otoczonych turzycowiskami i łożowiskami około 400 m na wschód od Kościernicy. Siedliska wielu gatunków płazów i gadów.
12. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny Torfowisko „Buczek” (UE- 7) - obszar torfowiska niskiego położony po obu stronach drogi Buczek-Baiałogard przy zjeździe do Pomianowa-PGR (przy drogowskazie-pomniku) - biotop płazów i ptaków.
13. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa” (UE- 8) - dystroficzne jezioro ze swoistym zestawem fauny.
14. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Osokowe jezioro” (UE- 9) - naturalne dystroficzne jezioro między innymi biotop perkozka.
15. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Trzęsawisko przy dębach” (UE- 10)- niewielkie oczko wodne zarastające mszarem przejściowym. Miejsce godów płazów i rozwoju kijanek.
16. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Bocianie dęby” (UE- 11) - naturalny obszar źródliskowy, eutroficzne oczko wodne wraz z otaczającym je starodrzewem. Miejsce rozmnażania się płazów i gadów, wodopój dla zwierząt.
17. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Rosiczki” (UE- 12) - małe śródleśne torfowisko przejściowe, godowisko płazów.
18. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Pływająca wyspa” (UE- 13) - dystroficzne śródleśne jezioro z pływającą wyspą. Miejsce rozmnażania licznych gatunków płazów i gadów oraz bytowania ptaków – z perkozkiem i trzcinnikiem w partii z szuwarami. Bardzo liczne są w lecie ważki.
19. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jodłowe torfowisko” (UE- 14) - torfowisko mszarne wysokie regenerujące się, z otaczającym je starodrzewem sosnowym z udziałem jodły. Miejsce lęgów żurawia, godów płazów, otaczający starodrzew zapewnia siedliska dla licznych ptaków w tym również dziuplaków.
20. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Kijanki” (UE- 15) - dystroficzne jezioro z płem mszarnym. Miejsce intensywnych godów płazów, które ściągają tutaj z okolicznych lasów i przyległych pól.
21. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Błota na łąkach” (UE- 16) - śródłąkowe lokalne podtopione obniżenie terenu z turzycowiskiem i płytkimi oczkami wodnymi w południowej części wsi Buczek, przy drodze polnej do lasu. Miejsce bytowania płazów oraz odpoczynku w okresie wędrówek kaczek. Baza żerowa dla gniazdujących w wiosce bocianów.

22. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Źródłiskowa łąka” (UE- 17) - naturalny obszar źródłiskowy na krawędzi wysoczyzny z mozaiką szuwarów, łąk i wilgotnych pastwisk położony na zachód od drogi Pomianowo-Dargikowo – najwyższy fragment zachodniego krańca torfowiska Białogard – biotop płazów.
23. Przewidziane do ochrony Użytki Ekologiczne „Pękanino-II” (UE- 18) i „Pękanino I” (UE- 19) - - obszar zbiorowisk ziołoroślowych, starego wyrobiska żwiru oraz przyległych suchych łąk na krawędzi wzniesienia Góry Kościernickiej, naprzeciw cmentarza w Pękaninie. Występowanie bogatej fauny zwierząt ciepłolubnych, koloni jaskółki brzegówki oraz licznych trzmieli., które znajdują tutaj odpowiednie podłoże dla np. kopania norek.
24. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Skrzypowe stawy” (UE- 21) - stare wyrobisko gliny zalane wodą W płytszych partiach stawu szuwały, które są znakomitym miejscem godów płazów.
25. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Park w Kamosowie” (UE- 22) - część pierwotnego założenia parkowego aktualnie wyłączona z granic ochrony konserwatorskiej – między rzeką Topiel, stawami, a polami. Interesujący starodrzew jest miejscem gdzie legi wyprowadza puszczyk, sowa uszata, w stawach odbywają gody płazy w ciągu sezonu nietrudno spotkać polującego zaskrońca.
26. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Glinianki” (UE- 23) - zalane wyrobisko gliny położone przy drodze Łęczenko-Łęczno. Miejsce schronienia i godów płazów, ściągających tutaj z całego kompleksu łąk na północ od drogi.
27. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy” (UE- 24) - naturalne, częściowo zniszczone, regenerujące się torfowisko mszarne przejściowe. Występuje to błotniak stawowy, traszki, liczne gatunki płazów i gadów jak i ptaków wodnych np. perkozek.
28. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Łabędzi staw” (UE- 25) - nowo powstałe jeziorko na terenie dawnych łąk w części wsi Gruszewo, pomiędzy folwarkiem a parkiem. Miejsce znalazł tu zarówno łabędź niemy, krzyżówki jak i trzcinniczek czy kilka gatunków płazów. W najbliższej przyszłości bogactwo tego zbiornika na pewno jeszcze wzrośnie o ile nie zostanie on osuszony.
29. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Trzciniowisko” (UE- 26) – śródleśne torfowisko porośnięte szuwarem trzciniowym - obręb Rąbino. Miejsce bytowania rzadkich gatunków w skali N-ctwa – jak trzciniak, łożówka, potrzos czy liczne owady.

30. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Ostrożeniowa łąka” (UE- 28) - podmokła śródleśna łąka w L-ctwie Podwilcze, NadL-ctwo Świdwin. Miejsce bogate w chronione gatunki zwłaszcza owadów w tym liczne trzmielce oraz żyjące głównie na okrajkach jaszczurki.
31. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Grzybieniowe stawy” (UE- 30) - płytki eutroficzny staw z roślinnością przybrzeżną i wodną w L-ctwie Podwilcze. Miejsce godów płazów i gadów, które przyciąga zwierzęta ze znacznego obszaru.
32. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Trzęsawisko przy dębach” (UE- 32) - śródleśne trzęsawisko zapewniające możliwość odbycia płazom i gadom godów nie narażając ich na dalekie wędrówki; ważny jest utrzymujący się stały poziom wody.
33. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Łozowisko” (UE- 33) - obszar łożowisk i wilgotnych łąk na południowy-zachód od Stanomina, NadL-ctwo Białogard. W miejscu tym lęgi wyprowadzają żurawie, derkacz, dziwonina, w ciągu całego roku znajdują tutaj schronienie liczne gatunki płazów, a zwierzęta łowne spokój i karmę.
34. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Staw nad Topielą” (UE- 34) - zarastające szuwarami oczko wodne otoczone lasami w dolinie rzeki Topiel. Ważny lokalnie punkt wiosennych koncentracji godujących płazów.
35. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Grązelowy staw” (UE- 37) - niewielkie zarastające śródleśne jeziorko, biotop płazów i gadów, szczególnie licznych w porze godowej.
36. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Grzybieniowy staw” (UE-38) - niewielkie zarastające śródleśne jeziorko, biotop płazów i gadów, szczególnie licznych w porze godowej.
37. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Bażynowe torfowisko” (UE- 39) - naturalne dystroficzne jeziorko, miejsce gdzie zarówno poluje zimorodek jak i żyje kilka gatunków ważek, gody odbywają płazy i gady a na nasłonecznionych skarpach padalce.
38. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarny staw” (UE- 40) - dystroficzne jeziorko, biotop płazów (zwłaszcza ropuch), do lęgów przystępuje tutaj kuliczek piskliwy i kaczki. W wodzie żyje między innymi ważka bagnica.
39. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie” (UE- 41) - mezotroficzne jezioro Rybackie jest ważnym i bogatym faunistycznie miejscem. Dzięki dużej mozaice siedlisk żyje tutaj żuraw, brzęczka (jedyne miejsce w gminie), samotnik, perkozki, łabędź niemy; w wodach żyje szczeżuja wielka i pospolita, nierzadki jest zaskroniec. Cały kompleks podmokłych turzycowisk, źródlisk jest ważnym miejscem dla zwierzyny łownej.

40. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Perkozkowe jeziorko” (UE- 42) - nowopowstający zbiornik wodny na zachód od granic wsi Gruszewo, aktualnie żyją w nim łąbędzie nieme, perkozki, łyśki i liczne płazy. Ichtiofaunę prezentują na razie płocie i karasie.
41. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Oczko” (UE- 43) - naturalne śródpolne oczko wodne, na południowy-zachód od Gruszewa. W niecce wypełnionej wodą znajdują bardzo dobre warunki rozmnażania głównie płazy, które licznie przystępują tutaj do godów.
42. Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Zakole Radwi” (UE- 44) - obszar pomiędzy nurtem Radwi, a mostem na niej w Karlinie i szosą w kierunku Białogardu. W starorzeczu łągi wyprowadza łąbędź niemy, wśród szuwarów gniazduje trzcinniczek, w zakrzewieniach dziwonia. Na tarło do starorzecza wstępują między innymi szczupaki.

V PRZYRODA NIEOŻYWIONA

W tym rozdziale omówiono wyniki waloryzacji dotyczące zagadnień przyrody nieożywionej, głównie krajobrazu i obiektów godnych ochrony. Punkty dotyczące sfery geologii, geomorfologii, hydrologii, gleb i klimatu umieszczono w rozdziale I niniejszego opracowania.

1. Krajobraz gminy

Do terenów zasługujących na szczególną uwagę w gminie Białogard wytypowano:

1.1. Tereny o wyróżniającej się rzeźbie

- Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1) - wraz z otaczającymi ją wzgórzami morenowymi i tarasami rzecznyymi oraz obszar ujściowy Pokrzywnicy (wspólny z Młynówką) do Parsęty. Pokrzywnica na całości biegu posiada pstrągowy charakter, w górnym odcinku meandruje w dolinie pomiędzy morenowymi wzgórzami porośniętymi lasami liściastymi i mieszanymi, zbierając wody z mniejszych dopływów. W przyujściowym odcinku Pokrzywnica wspólnie z rzeką Młynówką tworzy specyficzną deltę z licznymi zarastającymi starorzeczami i ze zmieniającym się głównym nurtem.
- Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5) - obejmuje nurt meandrującej wśród wyniesień moreny dennej falistej, rzeki Chotla, która dzięki niezniekształconemu biegowi tworzy liczne zakola, strome urwiska i porośnięte grądami zbocza.
- Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (OchK-1) - obejmuje na terenie gminy całość wysoczyzny morenowej pomiędzy Podwilczem–Rychówkiem–Sińcami-Gruszewem-Nawino Kolonia i dalej na południe wzdłuż doliny Mogilicy, stanowiącej północną część wysoczyzny Łobeskiej. Obejmuje on więc tereny wykształcone pod wpływem działalności czoła lądolodu około 10000 lat p.n.e, wzniesienia wzgórz morenowych o wysokościach dochodzących do 96,3 m n.p.m – Góra Świerkowiec, 95,6 – Góra Lipia i 114,87 m n.p.m w okolicach Rychówka rozcięte są dolinami rzek Topiel (40 m n.p.m.), Graniczna (34 m n.p.m.) i Mogilicy (40 m n.p.m.). Związana ze zróżnicowaniem krajobrazu mozaika siedlisk od iglastych borów sosnowych przez olsy, podmokłe łąki na torfowiskach niskich oraz rzeki Topiel (z obszarem źródłowym) i Mogilica, przy jednoczesnej dość znacznej różnicy wysokości względnych pomiędzy wzniesieniami a dolinami (do około 70 m na 800 m) tworzy bardzo interesujący i cenny krajobraz północnego czoła moreny czołowej budującej obszar Wysoczyzny Łobeskiej. Jednocześnie dominująca rola jaką ten obszar odgrywa w krajobrazie tej części gminy i całego mezoregionu Równiny Białogardzkiej stanowi o istotnej potrzebie objęcia go ochroną.

- Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Środkowej i Dolnej Radwi” (**OchK-2**) - obejmuje dolinę i nurt rzeki Radew, na odcinku od ujścia Chotli do granicy gminy a dalej do ujścia w Karlinie do Parsęty. Płynie dnem, dość szerokiej doliny meandrując tworzy liczne zakola i starorzecza.
- Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Parsęty” (**OchK-3**) – cała dolina rzeki. Do najciekawszych jej fragmentów należy – przełom Parsęty przez wysoczyzną morenową w okolicy wsi Osówko-Rzyszczewo - na tym odcinku różnica wysokości pomiędzy dnem doliny a szczytami okalających je wzniesień sięga do 40 m (na 200 m odcinku), meandry Parsęty w szerokiej bagiennej dolinie pomiędzy Rogowem a Białogardem. W obszar ten włączono również fragment borów sosnowych na glebach bielcowych pomiędzy Byszynem-Podborksiem i Moczyłkami. W tym fragmencie dominuje krajobraz sandrowy z ubogimi niaszczystymi glebami - siedliskiem borów sosnowych i dwoma jeziorami: Byszyńskim i Rybackim.
- Przewidziane do ochrony Stanowisko Dokumentacyjne „Kem koło wsi Góry” (**SD -1**) - wzniesienie kemowe o wysokości dochodzącej do 115 m n.p.m, w rejonie wsi Góry. Forma ta powstała po zlodowaceniu Bałtyckim.
- Przewidziane do ochrony Stanowisko Dokumentacyjne „Góra Płaskosz” (**SD-2**) - pod względem genetycznym możemy określić jako kemy utworzone w szczelinach lodu martwego, zbudowane przede wszystkim z piasków drobnych i mułków.
- Przewidziane do ochrony Stanowisko Dokumentacyjne „Góra Kościernicka” (**SD-3**) - to kępa wysoczyznowa zbudowana z glin lodowcowych i piasków wodnolodowcowych. Silna denudacja w schyłku glacjału, a także w holocenie doprowadziła do złagodzenia stoków.
- Przewidziane do ochrony Stanowisko Dokumentacyjne „Góra Niwka” (**SD-4**) - rozciągnięty południkowo kem położony wśród moreny dennej zbudowany z piasków, wyniesienie o trzech lokalnych kulminacjach i wysokości maksymalnej 88 m n.p.m.
- Przewidziane do ochrony Stanowisko Dokumentacyjne „Źródliko rzeki Topiel” (**SD-5**) - torfowisko przyległe do naturalnego źródła Topieli koło miejscowości Laski

1.2 Punkty widokowe

- Zaspy Małe – na wzniesieniu na północ od wioski (nad cmentarzem, przy skraju lasu) z rozległym widokiem w kierunku na północ i wschód na leśne obszary moreny dennej na południe od Koszalina.

- Nasutowo – wyniesienie około 30 m na południowy-wschód od wioski; rozległy widok w kierunku północnym i wschodnim – między innymi Karlino, Białogard, Góra Niwka.
- Góra Kościernicka – odkryte wyniesienie wzgórza morenowego z panorama widokową na położony w dolinie Białogard.
- Góra Niwka – wyniesienie kemowe nad zabagnionym obniżeniem na wschód od Białogardu, widok na Białogard, Górę Kościernicką.
- Dębczyno – na dwóch lokalnych kulminacjach morenowych panoramy widokowe w kierunku zachód; na Białogard, Łęczno, i południe; Dębczyno, Rogowo, Nawino.
- Góra Świerkowiec – rozległy widok w kierunku południowym i zachodnim, Góra Lipia,, obniżenie tarasu rzeczno wyższego z dolinami dopływów Topieli.
- Laski – przy drodze do Lasek około 20 m na wschód od wioski; rozległa panorama północnej części Wysoczyzny Łobeskiej w kierunkach: wschodnim Nawino Kolonia, dolina Mogilicy, dolina dopływu Granicznej, południowym Góra Lipia, dolina Granicznej, dolina Topieli, zachodnim obniżenie tarasu rzeczno wyższego z dopływami Topieli.
- Wronie Gniazdo – punkt widokowy przy ujściu Chotli do Radwi.

1.3. Obiekty przyrody nieożywionej

a) Źródłiska

Na terenie gminy Białogard stwierdza się w wielu miejscach – przy początkach cieków wodnych źródłiska i naturalne źródelka. Najbardziej cennym źródłiskiem jest obszar:

- Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Źródłiska rzeki Topiel” (ZPK-2)) – obejmuje źródłiskowy odcinek rzeki Topiel z licznymi wysiękami wody ze zboczy moreny czołowej (okolice Batynia) oraz obszary źródłiskowe na południe od Krępy; około 2,5 km na południe od miejscowości Laski.
- Miejscowość Żabiniec - występuje naturalny wypływ zasolonych wód podziemnych.

b) Głazy narzutowe

Na obszarze gminy nie stwierdzono pojedynczych głazów lub ich skupień. Wynika to z genezy rzeźby obszaru, którą tworzą przede wszystkim tarasy i kemy zbudowane głównie z osadów drobno frakcyjnych (piaski i mułki). Głazy występują bezpośrednio na południu od gminy wśród pagórów morenowych genezy lodowcowej. Niemniej jednak zlokalizowano dwa takie miejsca:

- głazy narzutowe - na trasie Szlaku „Tychowskie Bieszczady” gdzie potoki o charakterze górskim płyną wśród głazów narzutowych.

- głaz narzutowy - około 1 km na wschód od wsi Podwilcze, w lesie. Jego obwód wynosi 14,2 m, a wysokość 1,8 m. Zbudowany jest z granitognejsu szaro-różowego. Z ustaleń wynika, że głaz nie jest objęty ochroną prawną.

1.4. Aleje i kępy zadrzewień śródpolnych o szczególnych walorach krajobrazowych

a) Aleje drzew

W krajobrazie gminy Białogard szczególne miejsce zajmują przydrożne aleje drzew. Prawie wszystkie z nich zostały posadzone w końcu XIX i na początku XX w. tworząc bardzo specyficzną siatkę w rolniczym krajobrazie gminy. Szczególnie istotną rolę pełnią tutaj zadrzewienia w południowej części gminy, gdzie występują często jako zadrzewienia śródpolne współtworząc charakterystyczną mozaikę pól. Aktualnie zadrzewienia te poddane są silnej presji człowieka – zdłuż wykorzystywanych dróg powszechnie stosowane są zabiegi podkrzesywania drzew (często bardzo drastyczne) nie mające wiele wspólnego z zasadami właściwego formowania koron drzew, zadrzewienia śródpolne wykorzystywane są jako źródła opału dla ludności wiejskiej, co prowadzi do zeszpecenia i niszczenia całych odcinków zadrzewień. Z kolei w trakcie prac modernizacyjnych i remontowych dróg istnieje zagrożenie likwidacją całych odcinków zadrzewień, co przy obserwowanym braku wprowadzania nowych zadrzewień nie jest obojętne zarówno dla krajobrazu jak i tworzonego przez nie mikroklimatu. Proponowane do objęcia ochroną planistyczną zadrzewienia przedstawia poniższe zestawienie:

1. aleja - lipa drobnolistna, 30 szt., długość 650 m, obw. 210-436 cm, Lulewice, od szosy do Kołobrzegu do wioski Lulewice, po obu stronach drogi,
2. aleja - dąb szypułkowy, kasztanowiec zwyczajny, długość 2000 m, obw. 178-320 cm, Rarwino–Podwilcze, po obu stronach drogi,
3. aleja - lipa drobnolistna, klon zwyczajny długość 2930 m, obw. 140-310 cm, Kamosowo-Stanomino, po obu stronach drogi do skrzyżowania w kierunku Łęczna i dalej do Stanomina,
4. aleja - lipa drobnolistna i klon zwyczajny, długość 1750 m, obw. 184-279 cm, Kościernica-Pekanino, po obu stronach drogi od granicy wioski Kościernica do końca wioski Pękanino,
5. aleja - lipa drobnolistna, jesion wyniosły, klon zwyczajny, długość 1100 m, Czarnowęsy–most na Mogilicy,
6. aleja - dąb czerwony, lipa drobnolistna, klon zwyczajny, długość 1750 m, obw. 215-348 cm, po obu stronach drogi Nawino – stacja PKP Czarnowęsy,
7. aleja - lipa drobnolistna, jesion wyniosły, klon zwyczajny, długość 3860 m, obw. 197-290cm, po obu stronach drogi Stanomino–Laski–Gruszewo,

8. aleja - lipa drobnolistna, klon zwyczajny, jesion wyniosły, długość 2890 m, obw.215-320 cm, po obu stronach drogi Dębczyno – Gruszewo,
9. aleja - dąb szypułkowy, długość 1000 m, obw. 195-280 cm, Gruszewo–Łęczno, wzdłuż śródpolnej drogi,
10. aleja - lipa drobnolistna, kasztanowiec zwyczajny, długość 1000 m, obw. 189-337 cm, po obu stronach drogi Czarnowęsy–Czarnowęsy ferma,
11. aleja - jesion wyniosły, klon zwyczajny, lipa drobnolistna, długość 2950 m, obw. 184-250 cm, po obu stronach drogi Czarnowęsy–Byszyno,
12. aleja - lipa drobnolistna, buk zwyczajny, grab zwyczajny, klon zwyczajny, długość 2100 m, obw. 199-331 cm, Rzyszczewo-Czarnowęsy, po obu stronach śródpolnej drogi w kierunku na Czarnowęsy, fragment drogi biegnie w lesie - tam bez alei,
13. aleja - dąb szypułkowy, klon zwyczajny, długość 1250 m, obw. 184-256 cm, Stanomino, Śródpolna aleja po obu stronach drogi, od północno-zachodniej granicy wioski w kierunku zachodnim,
14. aleja - dąb szypułkowy, klon zwyczajny, długość 750 m, obw. 190-308 cm, Stanomino, śródpolna aleja po obu stronach drogi około 500 m na zachód od wioski,
15. aleja - jesion wyniosły, klon zwyczajny, długość 1500 m, obw. 174-248 cm, Łęczno, po obu stronach drogi na wschód od wioski, do przejazdu kolejowego,
16. aleja - dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, długość 150 m, obw.270-310 cm, Żytelkowo, śródpolna aleja po obu stronach drogi od wioski w kierunku zachodnim do lasu.

b) Inne obiekty

Szlaki turystyczne jako niezbędne dla właściwego udostępnienia turystycznego oraz dydaktycznego, które są mało znane, ze względów na walory krajobrazowe, kulturowe i przyrodnicze zasługują na lepsze rozpropagowanie i wykorzystanie.

Zasadnym byłoby więc, wyznaczenie w terenie niżej opisanych szlaków:

- szlaki wodne (kajakowe) biegnące wzdłuż:

- Parsęty,
- Radwi (wraz z odcinkiem Chotli – bardzo trudny odcinek!),

- szlaki lądowe (turystyczne)

- szlak zachodni wokół Białogardu - Białogard-Rościno (byłe magazyny broni JAR, elektrownia wodna w stopniu na Parsęcie – lata 40-te, bród przez Parsętę) - Kamosowo; (stawy, park) – Łęczno (zabytkowy kościół, kolonia bocianów, wiadukt kolejki wąskotorowej) – Dębczyno (punkt widokowy) – Białogard (stare miasto); szlak rowerowo-pieszy,

- szlak wschodni wokół Białogardu - Białogard – Kościernica - Góra Kościernicka – Pękanino (zabytkowy kościół, ferma strusi, widok na tereny popoligonowe, zmeliorowane torfowisko niskie) – Dargikowo (cmentarz protestancki z charakterystycznymi kamieniami nagrobkowymi) - Góra Niwka (punkt widokowy na Białogard) – Żytkowo (stawy pstrągowe na Leśnicy, park, zabytkowy kościół) – Rogowo (grodziska, dolina Parsęty) – Dębczyno (ujście Mogilicy do Parsęty, ujęcia wody, punkt widokowy na Białogard i Łęczno) – Białogard; szlak rowerowo-pieszy,
- szlak trasą kolejki wąskotorowej - Białogard – Łęczno (wiadukt kolejki, kościół w Łęcznie) – Kamosowo (stawy, park) – Nasutowo (park, punkt widokowy) – Zagórze (park) – Rychowo – Podwilcze (park z pałacem) – Rarwino (kopalnia żwiru Podwilcze, wiadukt nad Pokrzywnicą) – Sławoborze; szlak rowerowo-pieszy,
- szlak Krajobrazy i parki gminy Białogard – rowerowy, Białogard (dolina Parsęty, zabytkowy wiadukt kolejki wąskotorowej, krajobraz moreny dennej falistej z rozległymi zmeliorowanymi terenami bagiennymi - punkt widokowy koło Dębczyna)– Gruszewo (park, ruiny pałacu, pomniki przyrody, cmentarz, tworzące się jeziora) – Laski (rozległa panorama na wysoczyznę łobeską - OChK „Wysoczyzna Rąbino”, kamień pamiątkowy, park) – Stanomino (dolina rzeki Topiel, park, pałac) – Sińce (zabudowania folwarku, park) – Rychówko (rynnowe doliny wśród wzgórz morenowych, łąki i lasy liściaste) – Rychowo (zabytkowy układ wsi, pałac, park, krajobrazy moreny dennej) – Podwilcze (park i pałac, zabytkowe zabudowania gorzelni, warsztatów, cmentarz); większość trasy pokonuje się mało uczęszczanymi drogami z ładnymi starymi zadrzewieniami przydrożnymi.

1.5. Wartość krajobrazowa wód

Jezioro Rybackie – największe jezioro gminy, położone w otoczonej lasami dolinie charakteryzuje się pomimo słabego rozwinięcia linii brzegowej dość urozmaiconym i malowniczym krajobrazem co w efekcie tworzy bardzo ciekawe wnętrza krajobrazowe. Stromo opadające w części zachodniej brzegi stopniowo przechodzą w płaskie zabagnione terasy porośnięte źródłiskowymi olsami a we wschodniej części niecki jeziora w całości zajęte przez torfowisko. Na uwagę zasługuje położona w głównej osi widokowej pomiędzy lustrem wody jeziora a torfowiskiem zalesiona płaska wyspa, w czasach historycznych wykorzystywana jako grodzisko. Brak zabudowy w otoczeniu jeziora jak i brak szerokich piaszczystych plaż są dodatkowymi pozytywnymi cechami krajobrazu tego miejsca sprzyjającymi zachowaniu nie tylko walorów krajobrazowych. Znacząco negatywnie na krajobraz tego jeziora wpływają jednak liczne pomosty wędkarskie wchodzące daleko w głąb jeziora.

Dla zachowania walorów krajobrazowych konieczne jest zachowanie w trakcie prac leśnych wzdłuż brzegów jeziora pasów starodrzewi jak i zakaz zabudowy.

Jezioro Byszyńskie – małe śródlądne jezioro o płaskich brzegach, otoczone lasami sosnowymi. Przy brzegach (głównie w części zachodniej) i w lesie w pobliżu jeziora zlokalizowane liczne budynki i budowle ośrodka wypoczynkowego – dysharmonijne i w dużej części w złym stanie technicznym, które całkowicie zaburzyły charakter krajobrazu.

Szerokie plaże i otoczenie jeziora borami sosnowymi czyni je jednym z głównych miejsc wypoczynku letniego dla mieszkańców Białogardu.

Ze względów krajobrazowych należałoby doprowadzić do uregulowania kształtu i rozmiaru ośrodka (zalecana likwidacja obiektów położonych bezpośrednio przy brzegach jeziora) oraz dążyć do zharmonizowania architektury istniejących obiektów z otoczeniem (np. w trakcie remontów czy modernizacji).

2. Elementy dysharmonijne i tereny zdegradowane

Na terenie gminy do elementów wpływających negatywnie na krajobraz należą:

1. Obiekty gospodarcze i mieszkalne byłych PGR-ów; dotyczy to zarówno architektury powojennej, jak i budynków starszych doprowadzonych do stanu skrajnego zaniedbania.
2. Linie energetyczne, szczególnie wysokiego napięcia – prowadzone często wzdłuż ciągów widokowych i szczytami wzgórz.
3. Obiekty przemysłowe – gorzelnie, mieszalnie pasz, urządzenia stacji kolejowych.
4. "Dzika" zabudowa rekreacyjna.

Do terenów zdewastowanych należą wyrobiska kopalni żwiru i dzikie wysypiska śmieci.

Żwirownia Podwilcze, aktualnie jest eksploatowana, położona jest w południowo-zachodniej części gminy,

- na terenie sąsiadującym ze złożem „Podwilcze” znajduje się składowisko odpadów mineralnych, pozostałości z płukania kruszywa naturalnego,
- poligon JAR o powierzchni około 200 ha., obecnie zalesiany przez N-ctwo Białogard,
- „dzikie wysypiska” przy drodze Białogard-Pomianowo i w okolicach Kłębina; na północ od Białogardu.

3. Waloryzacja krajobrazowa terenów gminy Białogard

Krajobraz naturalny gminy cechuje duża różnorodność i występowanie cennych, niekiedy rozległych obszarowo elementów krajobrazu, są to między innymi doliny rzek, śródleśne jeziora, oczka wodne i torfowiska, wzgórza morenowe i kemy oraz lasy.

Pod względem turystycznym pomimo istnienia kilku szlaków turystycznych walory obszaru gminy nie są wykorzystane – brakuje informacji, oznakowania i udostępnienia poszczególnych obiektów (parki podworskie, zabytki architektury, pomniki przyrody, rzeki w tym ze szlakami kajakowymi)

Bardzo negatywnie na krajobraz gminy wpływają elementy antropogeniczne, które skoncentrowane są głównie w wioskach (stan techniczny i architektura budynków, brak dbałości o estetykę otoczenia gospodarstw, lokalne „odrutowanie” krajobrazu itp.)

a) Krajobraz otwarty

- o wysokich walorach krajobrazowych; obszary o zróżnicowanym ukształtowaniu powierzchni i elementach pokrycia terenu. Są to często obszary wyróżniające się pod względem fizjonomicznym o cechach krajobrazu naturalnego z nielicznymi bądź bardziej elementami dysharmonijnymi jak również często wyróżniające się pod względem przyrodniczym. Do tej kategorii zaliczyć można tereny: pomiędzy Rychowem – Rychówkiem – Sińcami i dalej na południe od Lasek, obszar stawów w Kamosowie oraz otwarte, bezleśne partie dolin rzek: Pokrzywnicy, Radwi i Parsęty;
- o średnich walorach krajobrazowych; obszary głównie rolnicze o zróżnicowanym pokryciu powierzchni i z atrakcyjnymi elementami krajobrazu. Są to: obszar torfowisk i pól między Białogardem – Kłepinem – Pomianowem, tereny między Kościernicą – Żeleźnem – Nosówkiem, okolice Łęczna, Buczka oraz Żelimuchy;
- o niskich walorach krajobrazowych; z monotonnymi przestrzeniami rolniczymi oraz małą ilością elementów degradujących krajobraz – pozostałe tereny rolnicze gminy;
- o krajobrazie zdegradowanym; tereny kopalni żwiru w Podwilczu i pozostałe odkrywkowe kopalnie surowców mineralnych, dzikie wysypiska śmieci, place składowe itp. oraz obszar na północ od Redlina z budowaną obwodnicą Karlina.

b) Krajobraz leśny

- o wysokich walorach krajobrazowych; obszary leśne z znaczącym udziałem starodrzewi, ciekawymi widokami, mozaiką siedlisk i urozmaiconą konfiguracją terenu. Są to lasy pomiędzy Zagórzem a Stanominem, lasy na południe od wsi Rychówko-Laski-Gruszewo oraz w okolicach

Czarnowęs. Do tej kategorii należą również lasy w dolinach rzeki Radew, Chotla, Parsęta i Topiel

o średnich walorach krajobrazowych; z różnowiekowymi, często o mieszanym składzie gatunkowym drzewostanami, z małymi akwenami, polanami, torfowiskami. Zaliczyć tu należy lasy pomiędzy Wronim Gniazdem a Zaspami Małymi i Buczkiem, lasy między Byszynem - Moczyłkami - Podborskiem. Do tej kategorii zaliczyć należy również lasy w dolinach rzek Mogilica, Pokrzywnica i Leśnica.

o krajobrazie zdegradowanym choć nie pozbawionym mniejszych interesujących fragmentów; są to lasy na terenach byłych poligonów - na wschód od Dargikowa - między Zaspami a Dobrowem i koło Rościna

- niskich walorach krajobrazowych - pozostałe lasy w granicach gminy

e) **Krajobraz zabudowany**

- o wyróżniających walorach krajobrazowych - miejscowości o zachowanym układzie przestrzennym i spójnym wyrazie architektonicznym, z nagromadzeniem walorów kulturowych jak i atrakcyjnych elementów widokowych z niewielką ilością elementów dysharmonijnych w niewielkim stopniu degradujących krajobraz : Łęczno, Nawino, Nawino-Kolonia, Zaspy Małe, Kamosowo, Zagórze, Lulewice,

- o średnich walorach krajobrazowych - miejscowości z zachowanym układem przestrzennym i zabudową o określonym spójnym wyrazie architektonicznym z występującymi obiektami dysharmonijnymi lub częściowo zaburzonym układzie przestrzennym: Żelimucha, Buczek, Żytelkowo, Podwilcze, Rarwino, Gruszewo, Białogórzyno, Żeleźno, Pustkowo, Sińce, Rychówko, Rościno, Pomianowo, Dargikowo, Moczyłki, Dębczyno.

- o krajobrazie zdegradowanym - miejscowości o zaburzonym układzie przestrzennym z dużą ilością obiektów dysharmonijnych, zabudową wielko fermową lub przemysłową zlokalizowanych w sąsiedztwie zachowanych układów historycznych itp.: Stanomino, Czarnowęsy, Nasutowo, Rzyszczewo, Kościernica, Laski, Rychowo, Góry, Rogowo, Nosówko, Klępino-baza RDP.

V. UWARUNKOWANIA OCHRONY PRZYRODY

Uwarunkowania ochrony przyrody tworzy splot elementów, na który składają się m.in.: sytuacja społeczno - gospodarcza oraz stwierdzony stan środowiska przyrodniczego w gminie. Przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki inwentaryzacji przyrodniczej pozwalają wskazać na uwarunkowania związane ze środowiskiem przyrodniczym.

Na skutek przemian polityczno - gospodarczych w ostatnich latach w naszym kraju bardzo zmienił się obraz gospodarki rolnej. Wpłynęło to w znaczący sposób na obraz szaty roślinnej w gminie. Użytki zielone obecnie nie są wykorzystywane w tak intensywny sposób, jak miało to miejsce jeszcze kilka lat temu. Są to najczęściej obszary torfowisk niskich, pocięte gęstą siecią rowów melioracyjnych i kanałów odprowadzających wodę, które stopniowo zarastają i przestają spełniać swoją rolę. Łąki i pastwiska ulegają samorzutnej sukcesji roślin przekształcających znacznie fizjonomię tego obszaru. Na terenach nie użytkowanych można uznać za słuszne zaniechanie konserwacji urządzeń melioracyjnych, gdyż ogranicza to straty wody, tak potrzebnej w krajobrazie. Jednakże ograniczenie użytkowania łąkarskiego powoduje zanikanie półkulturowych zespołów roślinnych, które były miejscem występowania cennych gatunków roślin, np. storczyków łąkowych. W rozległych zatorfionych dolinach rozprzestrzeniają się ziołorośla i łożowiska, co prowadzi do unifikacji roślinności, kosztem jej różnorodności.

1. Obszary i obiekty cenne przyrodniczo wraz z wytycznymi konserwatorskimi

Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Białogard pozwoliła wytypować szereg obszarów wymagających prawnej ochrony ze względu na ich znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Zachowanie obszarów i obiektów zaproponowanych do ochrony jest najważniejszym elementem w strukturze tworzonej poza tym przez inne, odpowiednio zagospodarowane elementy Ekologicznej Struktury Obszarów Chronionych (korytarze ekologiczne, strefy węzłowe) gwarantującej możliwość zrównoważonego rozwoju gminy, zgodnego z postulowaną drogą cywilizacyjnego ekorozwoju.

Obszary i obiekty na terenie gminy Białogard zasługujące na prawną ochronę i powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody podzielić można na następujące grupy:

- rezerваты przyrody,
- obszary chronionego krajobrazu,
- zespoły przyrodniczo – krajobrazowe,
- użytki ekologiczne,

przestrzennego – grupa **świerków**, w runie **bluszcz**, **konwalia majowa**, **barwinek**, krzewiasty okaz **cisa**.

42. Dębczyno – powierzchnia 23 ha, z XIX w, nieczynny. Brak zabytkowej zieleni wysokiej i chronionych roślin runa. Krzewy **lilaka** – kępa. Na jedynym z kilku drzew gniazdo **bociana**. Cmentarz wśród zabudowań wsi, przy drodze do Dębczyna.

4.2 Aleje i pomniki przyrody

Na terenie gminy dotychczas objęto ochroną 17 obiektów, w tym 8 grup (alej) drzew oraz 9 pojedynczych drzew. Część z nich znajduje się aktualnie w granicach terenów objętych inną formą ochrony konserwatorskiej – parki i cmentarze. W dwóch przypadkach objętych wcześniej ochroną drzew nie udało się odnaleźć – drzewa te uległy zniszczeniu, w związku z czym proponowane jest ich skreślenie z listy pomników przyrody.

a) Drzewa pomniki przyrody

- dąb szypułkowy obw. 454 cm, Podwilcze park (PP-1), ✓
- buk zwyczajny obw. 370 cm, Podwilcze park (PP-2), ✓
- buk zwyczajny obw. 445 cm, Podwilcze park (PP-3), ✓
- buk zwyczajny Podwilcze, park - **drzewo nie istnieje**, ✓
- jodła pospolita obw. 335 cm, Podwilcze park (PP-4), ✓
- jesion wyniosły obw. 607 cm, Żytkowo park (PP-5), ✓ w
- daglezwia zielona obw. 420 cm, Gruszewo park (PP-6), ✓ w
- jesion wyniosły obw. 300 cm, Gruszewo park (PP-7), ✓ w
- buk zwyczajny, Rychowo park - **drzewo nie istnieje**.

b) Grupy (aleje) drzew

- aleja lip drobnolistnych, 22 szt., obw. 175-278 cm, Czarnowęsy na starym cmentarzu ewangelickim przy szosie do Gruszewa w południowo-zachodniej części wsi (PP-8),
- grupa drzew świerku pospolitego i sosny pospolitej, 24 szt. + 14 szt., obw. 125-219 cm, Ryszczewo na starym cmentarzu ewangelickim około 350 m na zachód od wsi Ryszczewo (PP-9),
- aleja lip drobnolistnych, 36 szt., obw. 108-238 cm, Redlino na starym cmentarzu ewangelickim około 700 m na północ od wsi Redlino na skraju lasu (PP-10),
- grupa drzew dębów szypułkowych, 6 szt., obw. 148-240cm, Podwilcze na starym cmentarzu ewangelickim przy południowym krańcu wsi (PP-11),

- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne.

1.1. Istniejące obszary i obiekty chronione

W gminie Białogard do zatwierdzonych prawnie form ochrony przyrody powołanych na podstawie ustawy o ochronie przyrody, należą tylko pomniki przyrody.

a) Pomniki przyrody

Na terenie gminy, jest zarejestrowanych jako pomniki przyrody 9 drzew oraz 8 alej (skupiska drzew). Część z nich znajduje się aktualnie w granicach terenów objętych inną formą ochrony konserwatorskiej – parki zabytkowe i cmentarze. W dwóch przypadkach objętych wcześniej ochroną drzew nie udało się odnaleźć – drzewa te uległy zniszczeniu, Są to:

- pojedyncze drzewa

Nr na mapie 1: 25 000	Lokalizacja	Opis pomnika przyrody	Uwagi
1	Podwilcze, park	dąb szypułkowy o obw. 454cm	nr orzec. 125/62 - drzewo o charakterystycznej widlastej koronie, ślady zabiegów chirurgicznych w koronie.
2	Podwilcze, park	buk zwyczajny o obw. 370cm	nr orzec. 126/62 - drzewo zdrowe, rosnące w zwarcu, korona wysmukła.
3	Podwilcze, park	buk zwyczajny o obw. 445cm ✓	nr orzec. 127/62 - drzewo zamierające, korona silnie prześwietlona z licznymi suchymi konarami, na pniu owocniki huby pospolitej.
	Podwilcze, park	buk zwyczajny ✓	nr orzec. 128/62- drzewo nie istnieje. ?
4	Podwilcze, park	jodła pospolita o obw. 335cm ✓	nr orzec. 129/62 - drzewo zdrowe z charakterystycznym kikutom po odłamanej konarze.
5	Żytkowo, park 246/2 ? park - kolumny	jesion wyniosły o obw. 607cm	nr orzec. 3/53 - drzewo z wewnętrzną dziuplą, korona odłamana, liczne nowe kilkunastoletnie odroślowe pędy tworzące koronę nadają mu charakterystyczny wierzbowaty pokrój.
6	Gruszewo, park	daglezcja zielona o obw. 420cm ✓	nr orzec. 119/62 - potężne drzewo rosnące obok ruin pałacu. Liczne duże sęki po odłamanych konarach z dolnej części pnia
7	Gruszewo, park	jesion wyniosły o obw. 300cm ✓	nr orzec. 120/62 - wysokie drzewo o gonnym pniu rosnące w obniżeniu terenu.

	Rychowo, park	buk zwyczajny	nr orzec. 130/62 - drzewo nie istnieje.
--	---------------	---------------	---

• aleje (skupiska drzew)

Nr na mapie 1: 25 000	Lokalizacja	Gatunek	Obwód w cm	Uwagi
8	Czarnowęsy, stary cmentarz ewangelicki przy szosie do Gruszewa w południowo-zachodniej części wsi.	lipa drobnolistna (22 sztuki) ↘	175-278	nr orzec. 13/95
9	Ryszczewo stary cmentarz ewangelicki około 350 m na zachód od wsi	świerk pospolity (24 sztuki), sosna pospolita (14 sztuk)	125-219	nr orzec. 14/95
10	Redlino stary cmentarz ewangelicki około 700 m na północ od wsi na skraju e lasu.	lipa drobnolistna (36 sztuk) ↘	108-238	nr orzec. 15/95
11	Podwilczę stary cmentarz ewangelicki przy południowym krańcu wsi.	dąb szypułkowy (6 sztuk)	148-240	nr orzec. 16/95
12	Nawino stary cmentarz z roku 1918 przy południowym krańcu wsi w rozwidleniu dróg	dąb szypułkowy (14 sztuk)	271-325	nr orzec. 17/95
13	Pękanino pozostałości po starym ewangelickim cmentarzu przy południowym krańcu wsi, przy „żwirowni”.	lipa drobnolistna (17 sztuk) ↘	152-218.	nr orzec. 18/95
14	Pękanino stary cmentarz ewangelicki po wschodniej stronie drogi do Kościernicy, opodal przejazdu kolejowego do Żelimuchy	lipa drobnolistna (9 sztuk) ↘	150-210	nr orzec. 19/95
15	Gruszewo na skarpie wzniesienia w południowej części wioski wzdłuż skarpy w kierunku zachodnim.	dąb szypułkowy (15 sztuk) buk zwyczajny. (20 sztuk)..	↘ 300 561 200-510	nr orzec. 118/62

2. Obszary i obiekty przewidziane do ochrony

Rezerваты

Na terenie gminy przewidziane do ochrony są 2 rezerваты. Przewidziany rezerwat przyrody obejmuje obszary, na których ekosystemy zachowane są w stanie naturalnym lub mało zmienionym. Istniejące materiały badawcze dowodzą dużego nagromadzenia w nich rzadkich gatunków roślin i innych gatunków zwierząt. Rezerwat może umożliwić im przetrwanie.

Plan ochrony, którego sporządzenie jest w przypadku rezerwatów obowiązkowe uwzględni wszelkie aspekty dotyczące zagrożeń i sposobów zapobiegania im. Jednakże skomplikowana procedura powołania rezerwatu jak również długi tok tworzenia planu ochrony skłania do wskazania na istniejące przepisy o ochronie gatunkowej roślin i zwierząt (ANEKS 4), które w pewien sposób powinny gwarantować ochronę tym unikalnym obszarom.

W obrębie rezerwatów wykluczone jest prowadzenie działalności nie związanej z ochroną chronionych elementów środowiska przyrodniczego (procesów, ekosystemów lub gatunków).

Poniżej przedstawiamy spis i krótki opis 2 proponowanych obiektów.

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat Przyrody „Ols Rychówko”
Symbol na mapie 1:25 000	R-1 H,J – 21,22
Położenie	L-ctwo Stanomino, N-ctwo Białogard.
Przedmiot i cel ochrony	Eutroficzny źródliskowy ols położony w polodowcowej dolinie.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rezerwat ma objąć ochroną dobrze wykształcony i zachowany płat <i>Ribo nigri-Alnetum</i> w niecce polodowcowej doliny zasilany w wodę wysiękami okresowych źródeł. Ols prezentuje typowe dla Równiny Białogardzkiej zbiorowisko olsu, coraz rzadsze w regionie a dotychczas nieobjęte ochroną. Wśród roślin dobrze wykształconego zespołu uwagę zwraca kępkowo-dolinkowa struktura, oraz wnętrze lasu pozbawione licznych na obrzeżach krzewów kalina koralowa, czeremcha zwyczajna, porzeczka czarna i dziki bez czarny. Wśród mchów na kępkach występują <i>Mnium hornum</i> , <i>M. punctatum</i> , <i>M. cuspidatum</i> , torfowiec nastroszony, <i>S. palkustre</i> , <i>Dicranum undulatum</i> , <i>D. bonjeami</i> . Wiosną licznie zakwita kosaciec żółty a później niecierpek pospolity.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje w dolinie, prace leśne.

OCHK mogą być ustanowione przez Radę Gminy. W jego zasięgu znajdują się inne formy ochrony, np. mniejsze użytki ekologiczne, pomniki przyrody, stanowiska rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych, stanowiska florystyczne i inne. **OCHK** stanowi dla tych form obszar buforowy będąc przestrzenią wymuszającą na planistach i inwestorach działania ekologiczne, np. budowa dróg musi uwzględniać istnienie szlaków migracyjnych zwierząt i należy zaprojektować i wykonać przepusty dla nich oraz zrealizować obsadzenie jezdni szerokopasmową zielenią. Przeprowadzona ocena walorów krajobrazowych, przy uwzględnieniu elementów przyrody żywej, wykazała zasadność ustanowienia tej formy ochrony przyrody:

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronoinego Krajobrazu „Dolina Środkowej i Dolnej Radwi”
Symbol na mapie 1:25 000	OChK-I G,AA – 9,15
Położenie	Cała dolina do ujścia Parsęty.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dolina i nurt rzeki Radew, na odcinku od ujścia Chotli do granicy gminy a dalej do ujścia w Karlinie do Parsęty.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Szeroka dolina meandrującej rzeki tworząca liczne zakola i starorzecza.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.
Zagrożenia	Penetracja ludzka, składowanie odpadów w lesie, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej, ponadto odcinki rzek zostały skrócone i skierowane w nowe koryta co może uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Postuluje się: 1. Objęcie proponowanego obszaru wskazaną formą ochrony, 2. Uprzątnięcie terenu, 3. Ograniczenie wykaszania szuwarów i osuszania terenu.

Forma ochrony i nazwa	Obszary chronionego krajobrazu „Dolina Parsęty”
Symbol na mapie 1:25 000	OChK-II I,AA – 14,26
Położenie	Obejmuje całą dolinę rzeki Parsęty.

Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest cała dolina rzeki.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przełom Parsęty przez wysoczyznę morenową w okolicy wsi Osówko-Rzyszczewo na tym odcinku różnica wysokości pomiędzy dnem doliny a szczytami okalających je wzniesień sięga do 40 m (na 200 m odcinku), meandry Parsęty w szerokiej bagiennej dolinie pomiędzy Rogowem a Białogardem. W obszar ten włączono również fragment borów sosnowych na glebach bielicowych pomiędzy Byszynem-Podborksiem i Moczyłkami. W tym fragmencie dominuje krajobraz sandrowy z ubogimi piaszczystymi glebami - siedliskiem borów sosnowych i dwoma jeziorami: Byszyńskim i Rybackim. Rzeka o charakterze nizinnym, meandrująca. Dno muliste lub mulisto-piaszczyste. Miejsce przebywania wielu cennych gatunków fauny i flory. Szlak migracyjny dla szeregu gatunków zwierząt, zwłaszcza ryb łososiowatych.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i krajobrazowych.
Zagrożenia	Penetracja ludzka, zabudowa brzegów Parsęty, planowane prace hydrotechniczne mogące zmienić stosunki wodne w dolinie rzecznej oraz uniemożliwić migrację zwierząt wodnych i wymianę puli genowej populacji zwierząt wodnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Postuluje się: objęcie proponowanego obszaru wskazaną formą ochrony,

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronoinego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino”
Symbol na mapie 1:25 000	OChK-III E,S – 20,29
Położenie	Południowa część gminy Białogard (pozostała część gmina Rąbino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest całość wysoczyzny morenowej pomiędzy Podwilczem-Rychówkiem-Sińcami-Gruszewem-Nawino Kolonia i dalej na południe wzdłuż doliny Mogilicy, stanowiącej północną część wysoczyzny Łobeskiej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obejmuje tereny o wykształcone pod wpływem działalności czoła lądolodu około 10000 lat pne, wzniesienia wzgórz morenowych o wysokościach dochodzących do 96,3 mnpm – Góra Świerkowiec, 95,6 – Góra Lipia i 114,87 m npm w okolicach Rychówka rozcięte są dolinami rzek Topiel (40 m npm.), Graniczna (34 m npm.) i Mogilicy (40 m npm.). Związana ze zróżnicowaniem krajobrazu mozaika siedlisk od iglastych borów sosnowych przez olsy, podmokłe łąki na torfowiskach niskich oraz rzeki Topiel (z obszarem źródłiskowym) i Mogilica, przy jednoczesnej dość znacznej różnicy wysokości względnych pomiędzy.
Ocena walorów	Obiekt o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
Zagrożenia	Stopień przekształcenia środowiska przyrodniczego tego terenu jest dość znaczny. Pierwotny krajobraz leśno-bagienny został zmieniony na krajobraz rolniczo-leśno-gospodarczy. Zagrożenie dla tego obszaru związane jest z dalszym

	przekształceniem tego terenu, prowadzącym do jeszcze silniejszej melioracji, przekształcenie użytków zielonych w rolne, degradacje torfów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzyć prawnie OChK. W przyszłości, łącznie z obszarem na terenie gminy Rąbino utworzyć park krajobrazowy. 2. Wprowadzić ograniczenia i zakazy dotyczące: zmiany przeznaczenia terenu z użytków zielonych w użytki rolne, dalszych melioracji osuszających, 3. Należy ponadto: zachowywać w stanie niezmienionym wszystkie torfowiska mszarne i mokradła śródleśne nie wykonywać zrębów zupełnych w łęgach, grądach i buczynach. nie regulować cieków na terenach leśnych.

c) Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe (ZPK)

Na terenie gminy Białogard przewidzianych do objęcia ochroną jest 6 Zespołów Przyrodniczo - Krajobrazowych.

Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe powołuje się w celu ochrony zarówno wartości przyrodniczych jak i kulturowych na wskazanym obszarze z uwzględnieniem walorów estetycznych. Działalność na terenach objętych tą formą ochrony uwarunkowana jest opracowaniem dla nich planu zagospodarowania przestrzennego. Plan ten w winien uwzględniać postulaty przyrodników w aspekcie lokalizacji dróg, sieci osadniczej, projektowanych inwestycji itd. Stwarza to najkorzystniejsze warunki dla rzeczywistego zabezpieczenia istniejących na obszarze ZPK najcenniejszych niedużych obiektów - rezerwatów, pomników przyrody, stanowisk gatunków chronionych, użytków ekologicznych, o małej odporności biologicznej na oddziaływania zewnętrzne.

Przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza wykazała istnienie chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz szczególne walory geomorfologiczne terenu gminy. Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, które proponujemy powołać są pewnym podkreśleniem cech środowiska charakterystycznego dla tej gminy. Nadanie im rangi obszaru chronionego skłoni właścicieli, decydentów i potencjalnych inwestorów do wnikliwego rozpatrywania problemów związanych z użytkowaniem tego terenu.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica”
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK-1 A, I - 13, 23
Położenie	Obejmuje całą dolinę rzeki Pokrzywnica oraz odcinek jej dopływu - rzeki Ponik od miejscowości Sidłowo do ujęcia rzeki do Parsęty. Obszar leży na terenie gmin:

	Białogard, Sławoborze i Karlino.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Pokrzywnica wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi, zbiorowiskami łożowymi i zbiorowiskami łąk świeżych oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina wartko płynącej – „pstrągowej” rzeki Pokrzywnica na odcinku leśnym i przyuściowym o naturalnym krętym charakterze, zbiorowiska lasów bagiennych – łągów <i>Carici-Alnetum</i> , z olsami źródliskowymi <i>Ribo nigri-Alnetum</i> , porastające zbocza doliny buczyny <i>Luzulo-Fagetum</i> , zbiorowiska łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinerae</i> i wiklin nadrzecznych, zbiorowiska łąk świeżych oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich – dzięgiel nadbrzeżny, porzeczka czarna, skrzyp zimowy, marzanka wonna, zerwa kłosowa i czerniec gronkowy. Obszar obejmuje również grodzisko na północny-wschód od Rarwina, założenie parkowe w Rarwinie, stawy w Sidłowie. Siedliska dla licznych gatunków fauny w tym szczególnie ryb łososiowatych.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje – rozwój rolnictwa na otaczających polach, gospodarka leśna, zabudowa rzeki – budowa stawów rybnych
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji. 2. Ograniczenie sposobu gospodarki leśnej, 3. Zakaz zabudowy doliny rzeki.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Źródlika rzeki Topiel”
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK-2 <i>H,I – 24,26</i>
Polożenie	Proponowany obszar obejmuje całą górną dolinę rzeki Topiel – od porzuconej osady Krępa w górę rzeki.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Topiel wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnym, zbiorowiskami źródeł, zbiorowiskami podmokłych łąk stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz elementami kulturowymi – stary XIX w. cmentarz zachowanymi nagrobkami, ruiny młyna i osady, staw młyński.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina małej tutaj rzeczki Topiel obfituje w źródła bijące ze stoków doliny z dobrze zachowanymi zbiorowiskami źródliskowymi, niskie torfowisko wiszące źródliskowe, fragmenty podmokłych łąk ostrożeńiowych, zespoły leśne <i>Luzulo-Fagetum</i> , <i>Ribo-nigri alnetum</i> , <i>Quercu-Pinetum</i> z dobrze zachowanymi kombinacjami roślin. Dolinę rzeczki zamyka opuszczona osada z ruinami młyna i cmentarz z połowy XIX w. na skarpie dolin. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.

Zagrożenia	Melioracje - rozwój rolnictwa na otaczających łąkach, gospodarka leśna w obrębie źródeł, zabudowa rzeki.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji, ograniczenie. 2. Sposobu użytkowania lasu 3. Eliminacja gatunków obcych – świerka, preferencja buka i dębu 4. Zakaz zabudowy doliny rzeki.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa”
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK-3 <i>U,W – 26,29</i>
Położenie	Proponowany obszar obejmuje dolinę rzeki Bukowa wraz z przyległymi lasami.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Bukowa wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu i mało zniekształconymi zespołami leśnymi, stanowiskami gatunków chronionych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina wartko płynącej – „pstrągowej” rzeki Bukowa na odcinku leśnym i przyujściowym o naturalnym krętym przebiegu płynącej w charakterystycznej głębokiej dolinie, małopowierzchniowe zbiorowiska lasów bagiennych – łągów <i>Carici-Alnetum</i> , olsów źródliskowymi <i>Ribo nigri-Alnetum</i> , porastające zbocza doliny buczyny <i>Luzulo-Fagetum</i> , stanowiska pierwiosnki lekarskiej, listery jajowatej, skrzypu zimowego, marzanki wonnej, zerwy kłosowej. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna – zrębowa, melioracje przyległych terenów, zabudowa hydrotechniczna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - zakaz stosowania zrębów zupełnych. - w uprawach stosować gatunki zgodne z roślinnością potencjalną. - nie zalesiać nadrzecznych polan i halizn. - wzdłuż rzeki pozostawiać pasy starego drzewostanu o szer. min. 50 m.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Leśnicy”
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK-4 <i>W,Z – 26,29</i>
Położenie	Proponowany obszar obejmuje całą dolinę rzeki Leśnica od Dobrowa do Żytekowa.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Leśnicy wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi, źródłami w zboczu doliny, stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz

	historyczną zabudową trasy kolei wąskotorowej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina wartko płynącej – „pstrągowej” rzeki Leśnica na odcinku leśnym i o naturalnym krętym charakterze, zbiorowiska lasów bagiennych – porastające dno doliny olsy <i>Ribo nigri-Alnetum</i> , z cyrkami źródłiskowym w na północnej stronie doliny, roślin chronionych i rzadkich – porzeczek czarna, skrzyp zimowy, kruszczyk szerokolistny i k. rdzawoczerwony. W granicach ZPK przejście nad rzeką trasy kolejki wąskotorowej z efektywnym stuletnim mostem. Stanowiska chronionych i rzadkich zwierząt.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych
Zagrożenia	Zanieczyszczenia wód z miejscowości w górze rzeki, gospodarka leśna zrębowa, zabudowa koryta rzeki.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Wyłączyć obszar z gospodarstwa zrębowego. 2. W odnowieniach stosować gatunki zgodne z roślinnością potencjalną. 3. Rozszerzyć pas leśny zabezpieczający rzekę przed spływem zanieczyszczonych rolniczo wód z pól (od strony południowej).

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew”
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK-5 Z,AD – 7,12
Położenie	Proponowany obszar obejmuje dolinę rzeki Chotla wraz z leżącymi na skarpie grądami i zbiorowiskami lasów bagiennych w dnie doliny, oraz odcinek rzeki Radew od ujścia Chotli od zwiężenia doliny przed Białogórzynem.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalna dolina rzeki Chotla wraz z charakterystyczną rzeźbą terenu, mało zniekształconymi zespołami leśnymi na jej zboczach oraz stanowiskami roślin chronionych i rzadkich oraz z występującymi starorzeczami, fragmentami zbiorowisk nadrzecznych zarośli wiklin i olsami, wypasanymi łąkami świeżymi oraz zabudową rzeki – stawy pstrągowe.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dolina wartko płynącej – „pstrągowej” rzeki Chotla na odcinku leśnym i przyujściowym o naturalnym krętym charakterze, strome skarpy ze zbiorowiskami grądów <i>Stelario-Carpinetum</i> , zbiorowiska lasów bagiennych olsy <i>Ribo nigri-Alnetum</i> , małopowierzchniowe zbiorowiska łożowisk wiklin nadrzecznych, zbiorowiska szuwarów na bagiennych starorzeczach i łąk świeżych oraz stanowiska roślin chronionych i rzadkich – porzeczek czarna, skrzyp zimowy, paprotka zwyczajna, gruszczyk jednostronna, marzanka wonna, zerwa kłosowa i czerniec gronkowy, kruszczyk szerokolistny i k. rdzawoczerwony. Na terenie proponowanego ZPK położone jest słowiańskie grodzisko i efektywny kamienno-ceglany most łukowy na Chotli. Wzdłuż krętego nurtu Radwi występują wciąż wypasane zbiorowiska łąk świeżych, naturalnie zarastające starorzecza z szuwarami, bagienne olsy i porastające brzegi rzeki wikliny, tworząc mozaikę siedlisk ujętą w strome skarpy krawędzi doliny z zachowanymi płatami grądów – <i>Stelario-Carpinetum</i> . Na terenie proponowanego ZPK położony jest zbiornik zaporowy zaopatrujący w wodę stawy pstrągowe we Wronim Gnieździe.(poza granicami gminy). Miejsca rozmnażania ryb łososiowatych.

Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna, zabudowa koryta rzeki, zanieczyszczenia wód, wędkarstwo
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz cięć rębnych w obrębie doliny rzeki ze szczególnym uwzględnieniem skarp z grądami, w przylegających do doliny drzewostanach preferować gatunki rodzime – graba, brzozę, dęby; w odnowieniach nie wprowadzać gatunków obcych, maksymalnie wykorzystywać mikrosiedliska. 2. Nie oczyszczać koryta rzeki ! Nie prowadzić jakiegokolwiek zabudowy w obrębie doliny rzeki. 3. Rozwiązać gospodarkę ściekową we wioskach leżących nad rzeką – kanalizacja-oczyszczalnie.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Las na Zagórze”
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK-6 G,J – 17,20
Położenie	Proponowany obszar obejmuje lokalne wzniesienie pomiędzy wsiami Zagórze – Stanomino-Rychowo, L-ctwo Stanomino.
Przedmiot i cel ochrony	Proponowany obszar ZPK obejmuje lokalne wzniesienie morenowe w obrębie dość płaskiej moreny dennej pokryte mieszanymi lasami z mozaiką siedlisk, źródliskami i oczkami wodnymi.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Przedmiotem ochrony jest mozaika siedlisk i zbiorowisk w tym dobrze zachowanych: <i>Luzulo-Fagetum</i> , <i>Ribo-nigri Alnetum</i> , łozowiska <i>Salicetum-pentandro cinerae</i> . Szczególnie interesujące są fragmenty źródliskowych olsów w obniżeniach terenu wśród kwaśnych buczyn, często z bagiennymi oczkami. Naturalizujące się zbiorowiska zastępcze, pomnikowe drzewa, stanowiska roślin chronionych i rzadkich m.in.: wiciokrzew pomorski, porzeczka czarna, paprotka zwyczajna, mądzlak psi, okrzężnica bagienna, konwalia majowa, listera jajowata, gnieźnik leśny. Biotop licznych gatunków chronionych zwierząt oraz ostoja zwierzyny łownej.
Ocena walorów	Obieki o walorach lokalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna - wielkopowierzchniowe zręby, brak uwzględniania w odnowieniach mozaiki mikrosiedlisk oraz gatunków zgodnych z roślinnością potencjalną
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz stosowania zrębów zupełnych. 2. Zakaz odwadniania bagiennych olsów. 3. Utrzymanie śródleśnych stawów. 4. Stosowanie w odnowieniach gatunków zgodnych z roślinnością potencjalną.

d) Użytki ekologiczne (UE)

Ta forma ochrony umożliwia zachowanie cennych fragmentów przyrody uwzględniając równocześnie potrzeby człowieka w warunkach racjonalnego gospodarowania. Ustawa o ochronie

przyrody dopuszcza powoływanie użytków ekologicznych zarówno przez wojewodę jak i przez gminę, które mogą dzięki temu, kierując się troską o zachowanie największych wartości na obszarze swego administrowania, skutecznie zadbać o zachowanie cennych przyrodniczo obiektów. Należy kierować się zasadą, że w krajobrazie tak bardzo zmienionym czynnikiem antropogenicznym, należy chronić prawnie jak najwięcej powierzchni o wartościach przyrodniczych. Zakwalifikowanie ich do obiektów chronionych nie powinno stwarzać trudności, gdyż są to nieużytki rolnicze i leśne (wydzielenia pod nazwą „bagno”). Proponujemy utworzyć użytki ekologiczne także z bagiennych lasów olszowych, które występują na mokradłach, są atopione lub trudno dostępne i mogłyby być wyłączone z gospodarki leśnej.

Przewidujemy do objęcia ochroną utworzenie 8 użytków ekologicznych zachęcając jednocześnie władze gminy do energicznego działania na gruncie ochrony tych obiektów. Ich prawne powołanie powinno poprzedzić opracowanie dokumentacji, której zręby już są w postaci wyników przeprowadzonej przez specjalistów inwentaryzacji przyrodniczej.

Uwzględnienie użytków ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkiem ustawowym. Wiąże się z tym określone następstwa nakazujące planistom dostosowanie swoich projektów do wymogów przepisów dotyczących ochrony przyrody (ANEKS

4)

Gospodarka na tych obszarach powinna zmierzać do zachowania istniejących warunków środowiska, które gwarantują zachowanie cennych biotopów. W przypadku istnienia elementów degradujących (np. wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków, arterii komunikacyjnych i innych) działanie winno zmierzać do zminimalizowania ich oddziaływania na drodze rozwiązań technicznych lub prawnych (np. zakaz wysypywania śmieci w określonych miejscach). Jednocześnie sprawą pilną staje się rekultywacja zniszczonych obszarów. W poszczególnych przypadkach wskazane jest konsultowanie się z przyrodnikami w celu określenia sposobów uniknięcia kolizji na drodze przyroda - gospodarka - człowiek.

Obiekty tej kategorii, odpowiednio oznakowane, powinny być chronione przede wszystkim przed działaniami dewastacyjnymi, wysypywaniem śmieci, odprowadzaniem ścieków, plantowaniem itp. Podajemy pewne aspekty ochronne w opisie poszczególnych obiektów, jednakże należy je traktować ramowo, pamiętając o ogólnych zasadach ochrony przyrody zawartych w ustawach. Do egzekwowania przestrzegania tych praw należy zmobilizować służby gminne i przede wszystkim ludność.

Przeprowadzona inwentaryzacja florystyczna, a także ocena innych walorów, wykazały potrzebę ustanowienia 45 użytków ekologicznych. Poniżej przedstawiamy spis i krótki opis proponowanych obiektów.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-1 V,W - 5,6
Położenie	Proponowany UE obejmuje obszar torfowiska niskiego na południe od Nosówka.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zmeliorowane w przeszłości torfowisko niskie z mozaiką siedlisk.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W lokalnym obniżeniu, terenu wypełnionym torfowiskiem niskim w przeszłości zmeliorowanym występują naturalizujące szatę zbiorowiska łożowisk <i>Salicetum pentandro-cinerae</i> , <i>Ribo nigri-Alnetum</i> , małopowierzchniowe zróżnicowane zespoły turzyc i oczka wodne, Gatunkami chronione – porzeczek czarna, kalina koralowa, kruszyna pospolita. Mozaika siedlisk gdzie żyją liczne gatunki płazów i gadów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje i zalesianie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz meliorowania.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Białogórzyno”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-2 Y - 6
Położenie	Proponowany UE położony na krawędzi doliny Radwi na wysokości Białogórzyna, w lokalnej rynnie terenu.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest obszar źródlisk na torfie niskim pokryty szuwarem trzcinowym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Weinająca się w krawędź moreny dolinka wypełniona torfowiskiem niskim z dobrze wykształconymi zespołami szuwarów trzcinowych <i>Phragmitetaliai</i> turzycowych <i>Magnocaricion</i> oraz zasilanym przez wysięki z krawędzi doliny oczkiem wodnym. Obszar ten odgrywa ważną lokalnie rolę w oczyszczaniu wód spływających z pól w dolinę Radwi. Miejsce rozmnażania licznych gatunków płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach ponadregionalnych.

Zagrożenia	Melioracje
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji i przekształcania szuwarów np. w pastwiska czy zalesiania

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Liliowe jeziorka”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-3 L - 10
Położenie	Proponowany UE obejmuje dystroficzne jeziorka i przyległy fragment lasu.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony są 2 naturalne dystroficzne jeziorka z bardzo dobrze wykształconym zespołem grzybieni białych zbiorowisko zniekształconego podmokłego wrzosowiska z wrzosem bagiennym, szuwar trzcinowy i łożowisko z wierzbą uszatą.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Na terenie UE występują 2 naturalne dystroficzne jeziorka z bardzo dobrze wykształconym zespołem grzybieni białych z ponikłem skąpokwiatowym, p. błotnym oraz grzybieniami północnymi. W runie sztucznie wprowadzonego młodnika masowo rośnie wrzosec bagienny. (aktualnie silnie wypierany przez posadzoną sosnę oraz kruszynę i brzozę omszoną). Jedno z pierwotnych oczek osuszono - rozwija się w nim ubogi szuwar trzcinowy i łożowiska z wierzbą uszatą. Miejsce rozmnażania płazów i gadów z pobliskich terenów leśnych.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna – stosowanie zrębów zupełnych, zanieczyszczanie jeziorek w trakcie prac leśnych – odpady zrębowe, brak otuliny w postaci pasa pozostawionego drzewostanu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji. 2. W trakcie zabiegów hodowlanych jak najszybciej silnie rozluźnić zwarcie młodnika odsłonięcie wrzośca bagiennego.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-4 N - 9
Położenie	Proponowany UE obejmuje obszar turzycowisk, oczek wodnych i łożowisk położony około 500 m na północny-zachód od wsi Lulewice.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie kompleksu turzycowisk i torfowiska niskiego wraz z przyległymi łożowiskami i wcinającymi się pomiędzy obniżenia fragmentami zbiorowisk zastępczych z wrzosem i jeżyną

Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W obrębie lokalnego obniżenia wykształciło się typowe zbiorowisko wielkich turzyc <i>Magnocaricion</i> o kępkowej strukturze przeplatane oczkami wodnymi z <i>Sparganium minima</i> , turzycą bagienną, pływaczem zwyczajnym, rozwijające się torfowisko niskie z skrzypem bagiennym, s. błotnym, licznym siedmiopalcznikiem błotnym, kosaćcem żółtym, łozowiska z wierzbą uszată; na wcinających się pomiędzy bagniste obniżenia partiach piaszczystych gleb roślinie m.in. wierzba rokita, wrzos zwyczajny, malina właściwa z licznym dziurawcem zwyczajnym i macierzanką piaskową. Miejsce gdzie żyją liczne gatunki płazów i gadów, gdzie przystępują do rozmnażania i gdzie zimują. Otoczenie oczek jest biotopem licznych ptaków w tym rzadkiego srokosza, utrzymanie wody w oczkach również ma pierwszorzędne znaczenie dla lokalnej populacji zwierzyny łownej.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, ewentualne zalesienia otaczających gruntów; bliskie sąsiedztwo czynnego odwiertu gazu i drogi dojazdowej do niego – skażenia gruntu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie zalesiać okolicznych gruntów. 2. Dbać o ziołoroślowo-krzewiasty charakter okrajków wokół zabagnionego obniżenia.

Użytek Ekologiczny „Kościernica I”, „Kościernica II”	
Forma ochrony i nazwa	
Symbol na mapie 1:25 000	UE-5 i UE-6 T,U - 10
Położenie	Proponowany obszar użytków ekologicznych obejmuje teren dwóch oczek wodnych otoczonych turzycowiskami i łozowiskami około 400 m na wschód od Kościernicy.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony są eutroficzne oczka wodne, otaczające je szuwały oraz położone na ich obrzeżu zarośla łozowisk i młodych łasków olszowych. Miejsce lokalnie ważne w oczyszczaniu spływających z pól wód.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Eutroficzne oczka wodne (okresowo częściowo wysychające) z pływaczem zwyczajnym, otaczające je szuwały z turzycą bagienną, t. brzegową, t. sztywną, tatarakiem zwyczajnym, pałką wąskolistną oraz położonymi na obrzeżu zaroślami łozowisk i młodych łasków olszowych. Siedliska wielu gatunków płazów i gadów.
Ocena walorów	Obszary o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, sporadyczne wypalanie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz melioracji. Informowanie mieszkańców wioski o znaczeniu obiektu.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Buczek”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-7 X – 10,11
Położenie	Proponowany UE to fragmenty torfowiska niskiego położony po obu stronach drogi Buczek-Białogard przy zjeździe do Pomianowa-PGR (przy drogowskazie-pomniku).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest fragment torfowiska niskiego z dobrze wykształconymi turzycowiskami i rozwijającymi się lokalnie łożowiskami.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Torfowisko przedzielone drogą pokrywa w części południowej zwarty szuwar turzycy sztywnej, turzycy brzegowej, w części północnej wykształciły się zbiorowiska turzyc i ziołoroślowej łąki z dużym udziałem szelężnika spóźnionego, firletki poszarpanej, wełnianki wąskolistnej oraz ostrożeńca błotnego i o. łąkowego. W kilku miejscach występują jeszcze nieliczne osobniki storczyka szerokolistnego i s. krwistego, w lokalnych obniżeniach oczka z pałką szerokolistną. Całość obszaru została w przeszłości silnie odwodniona co doprowadziło do dynamicznego wkraczania łożowiska z wierzbą iwą i w. uszatą w północnej i wschodniej części obszaru. Biotop płazów i ptaków.
Ocena walorów	Obiekty o walorach regionanych.
Zagrożenia	Utrzymanie odwodnienia obszaru-melioracje, coroczne wypalanie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Ograniczyć odpływ wody – piętrzenie rowu. 2. Edukacja miejscowej ludności. 3. Ograniczenie wypalania.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-8 Z – 9
Położenie	Proponowany UE obejmuje obszar dystroficznego jeziora.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zarastające dystroficzne jezioro z dobrze rozwiniętym pływającym płem mszarnym w postaci półwyspu.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne oczko wodne ze swoistym zestawem fauny, położone wśród lasów, pływające pło mszarne w postaci wsuwającego się w tafle półwyspu z turzycą nitkowatą, żurawiną błotną, wełnianką pochwowatą, rosiczką okrągłolistną, w wodzie zespół lilii wodnych z dominacją grzybieni białych oraz rdestnicą pływającą. Przybrzeżna strefa w części południ opanowana przez pło z czermienią błotną oraz rzadko z ponikłem skąpokwiatowym i sitem rozpięchłym, w części północnej rozwijają się rzadkie szuwary z pałką wąskolistną. W części południowo-zachodniej zbiornika wykonano w przeszłości rów odwadniający, aktualnie częściowo zamulony.

Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, eksploatacja wędkarska, niszczenie pła przy brzegu jeziora.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji, pozostawić wokół jeziora pas niewycinanego drzewostanu w pozostałych jeszcze fragmencie starodrzewi. 2. Ograniczyć niszczenie roślinności przez wędkarzy - wyznaczenie parkingu, kontrola połowów. 3. Zakaz zabudowy i niszczenie roślinności brzegowej.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Osokowe jezioro”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-9 Z - 9
Położenie	Proponowany użytek znajduje się w północno wschodniej części gminy, leśnictwo Zaspy Male.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jezioro z bardzo dobrze wykształconym szerokim płem, otaczając je pasem łożowisk i przyległych bagiennych olsów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające dośrodkowo eutroficzne jezioro posiada bardzo dobrze wykształcone strefy – tafla wody z grzybieniami białymi, grązelem żółtym, osoką aleosowatą, pło mszarne z turzycą nitkowatą, rosiczką okrągłolistną, żurawiną błotną, przechodzi stopniowo w szuwar z siedmiopalecznikiem błotnym, narecznicą błotną i pałą wąskolistną, łożowisko z wierzbą uszata i ostatnie stadium sukcesji ols <i>Ribis nigri</i> – <i>Alnetum</i> z porzeczką czarną, kruszyną pospolitą i bieliską siwą na kępach. W kotlinkach wypełnionych wodą częsty jest żabiściek pływający, wąkrota zwyczajna. Biotop perkozka.
Ocena walorów	Obiekty o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, zrębowa gospodarka leśna, wędkarstwo – budowa dojeżdż i pomostów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozostawienie pasa niewycinanych drzewostanów wokół terenu UE. 2. Nie dopuszczenie do wykonywania nowych dojeżdż przez wędkarzy. 3. Zakaz meliorowania przyległych olsów.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Trzęsawisko przy dębach”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-10 AA - 9
Położenie	Obszar znajduje się w północno wschodniej części gminy, ok. 0,5 km od granicy gminy

Przedmiot i cel ochrony	Niewielkie oczko wodne zarastające mszarem przejściowym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Większa część oczka pokryta jest torfowiskiem mszarnym przejściowym z sukcesją brzozy omszonej i wierzby uszatej. Na warstwie torfowców występują obficie czermień błotna, bobrek trójlistkowy, wełnianka wąskolistna. Na krawędzi oczka rozwinął się pas szuwarów z sitem skupionym, narecznicą błotną, kniecią błotną. Przy brzegach oczka rosła okazała dęby. Miejsce godów płazów i rozwoju kijanek.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Ewentualne melioracje.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji. 2. W trakcie prac leśnych – rębnych, pozostawienie pasa 20 m nienaruszonego drzewostanu wokół oczka. 3. Nie wycinać dębów z obrzeży nawet po ich śmierci.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Bocianie dęby”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-11 AA - 10
Położenie	Oddz.13i (1-ctwo Zaspy Małe), proponowany obiekt znajduje się ok. 1,5 km na NE od drogi Buczek-Zaspy Małe
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalny obszar źródłiskowego, eutroficzne oczko wodne wraz z otaczającym je starodrzewem.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce wśród lasów mieszanych wykształcił się płat bagiennych olsów związanych z wysiękami wody ze skarp doliny. Na obniżeniu wytworzyły się 2 niewielkie zbiorniki zarastające szuwarami tataraku zwyczajnego, kosaćca żółtego i olsami <i>Ribo nigri Alnetum</i> , z kępami turzycy brzegowej, przy brzegach czermień błotna i wąkrota zwyczajna. Na obrzeżach olsu rosła stare – około 150 letnie dęby. Warstwę krzewów tworzy kruszyna pospolita i sporadycznie kalina koralowa. Miejsce rozmnażania się płazów i gadów, wodopój dla zwierząt.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nie udrażniać rowów. 2. Nie wycinać dębów. 3. W trakcie cięć rębnych pozostawić pas ochronny około 20 m drzewostanu wokół oczka.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Rosiczki”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-12 AA - 10
Położenie	Oddz. 22f (l-ctwo Zaspy Małe), na NE od szosy Buczek-Zaspy Małe.
Przedmiot i cel ochrony	Małe śródleśne torfowisko przejściowe z dobrze wykształconym kobiercem torfowców
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Mała bezodpływowa dolina wypełniona mszarem przejściowym, który na części porośnięty jest już Brzoza omszona. Na torfowcach rosną rosiczka okrągłolistna, żurawina błotna, wełnianka wąskolistna, czermień błotna, bobrek trójlistkowy. Godowisko płazów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. W przypadku cięć rębnych pozostawić pas 30 m nienaruszonego drzewostanu wokół torfowiska.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Pływająca wyspa”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-13 AA - 10
Położenie	Leży na południe od drogi Buczek-Zaspy Małe.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest dystroficzne śródleśne jeziorko z pływającą wyspą – płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce wśród lasów iglastych na tafli zarastającego dośrodkowo jeziorka unosi się pło mzarne- w osobliwej postaci - wyspy. Obficie rosną na niej rosiczka okrągłolistna, wełnianka pochwowata, turzyca nitkowata, czermień błotna i sosna zwyczajna. Przy brzegach wykształciło się niezbyt szerokie mzarne torfowisko o dużym udziale torfowców, siedmiopalecznik błotny, czermień błotna, bobrek trójlistkowy, zaś przy południowo-wschodnim krańcu szuwar trzciniowo-paprociowy z narecznicą błotną. Miejsce rozmnażania licznych gatunków płazów i gadów oraz bytowania ptaków – z perkozkiem i trzcinnikiem w partii z szuwarami. Bardzo liczne są w lecie ważki.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna, gospodarka łowiecka-poletka karmowe przy jeziorku

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz prowadzenia wszelkich melioracji w sąsiedztwie jeziora. 2. Pozostawić 20 m pas ochronny drzewostanu wokół jeziora. 3. Ograniczyć dokarmianie zwierzyny przy jeziorze - spływ biogenów z rozkładającej się karmy.
---	---

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Jodłowe torfowisko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE 14 <i>AA,AB - 11</i>
Położenie	Leży na południe od drogi Buczek-Zaspy Małe.
Przedmiot i cel ochrony	Torfowisko mszarne wysokie regenerujące się, z otaczającym je starodrzewem sosnowym z udziałem jodły.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Mszarne torfowisko wysokie w przeszłości odwodnione i eksploatowane (torf), aktualnie regeneruje się wykształcając płą mszarne nasuwające się na powierzchnię oczek. Na płach rosną m.in. turzyca nitkowata, rosiczka okrągłolistna żurawina błotna, czermień błotna, bagnica torfowa w wodzie grzybienie białe. Liczny udział jodły w dobrej kondycji. odnawiającej się, Od strony wschodniej torfowisko przesuszone duży udział trzęślicy modrej. Miejsce lęgów żurawia, godów płazów, otaczający starodrzew zapewnia siedliska dla licznych ptaków w tym również dziuplaków.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna, biwakowanie
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozostawienie 20 m pasa drzewostanu wokół torfowiska w stanie nienaruszonym. 2. Zakaz melioracji-częściowe zasypanie rowu. 3. Ograniczenie wjazdu i postoju samochodów przy torfowisku.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Kijanki”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-15 <i>AA - 11</i>
Położenie	Oddz. 33c (l-ctwo Słonino), przy drodze Buczek-Zaspy Małe.
Przedmiot i cel ochrony	Dystroficzne jezioro z płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jezioro z dobrze wykształconym płem mszarnym z welnianką pochwowatą, turzycą nitkowatą, bagnicą torfową, siedmiopalcznikiem błotnym, bobrkiem trójlistkowym, bliżej brzegu szuwały z pałą szerokolistną. Miejsce intensywnych godów płazów, które ściągają tutaj z okolicznych lasów i przyległych pól.

Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Wędkarstwo, gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Pozostawienie 20 m pasa drzewostanu wokół torfowiska w stanie nienaruszonym. 2. Ograniczenie wjazdu i postoju samochodów przy torfowisku.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Błota na łąkach”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-16 Z - 11
Położenie	W południowej części wsi Buczek, przy drodze polnej do lasu.
Przedmiot i cel ochrony	Śródłukowe lokalne podtopione obniżenie terenu z turzycowiskiem i płytkimi oczkami wodnymi.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Podmokłe partie obszaru torfowiska przejściowego zajęte są przez turzycowiska z występującą turzycą bagienną, t. sztywną oraz dużymi facjami situ rozpięzchłego. W oczkach wodnym występuje pływacz pośredni i p. zwyczajny. Na brzegach obniżenia masowa trzęślica modra oraz knieć błotna. Miejsce bytowania płazów oraz odpoczynku w okresie wędrówek kaczek. Baza żerowa dla gniazdujących w wiosce bocianów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, ścieki z pobliskich gospodarstw.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	2. Zakaz melioracji. 3. Kanalizacja wioski. 4. Utrzymanie wypasu bydła na pobliskich pastwiskach.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Źródłiskowa łąka”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-17 V, W - 12
Położenie	Proponowany UE położony na W od drogi Pomianowo-Dargikowo – najwyższy fragment wschodniego krańca torfowiska Białogard.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalny obszar źródłiskowy w krawędzi wysoczyzny z mozaiką szuwarów, młak i wilgotnych pastwisk.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce terenu przylegającej do krawędzi wysoczyzny na wysiękach i wypływach wód podziemnych wykształciły się zbiorowiska szuwarów trzcinowych z dominacją trzciną pospolitą, szuwarów pałkowych z pałką szerokolistną, kępy wielkich turzyc z turzycą bagienną, t. dzióbkwata, t. długokłosa oraz niewielkie

	przyźródłiskowe małki z firletką poszarpaną, turzycą czarną, rdestem węzownikiem, rzeżuchą łąkową, r. gorzką, knecią błotną. Cały teren silnie uwilgotniony, wody zbierane są do rowu doprowadzającego je w głąb torfowiska. Na obrzeżach terenu przy granicy z polami ornymi stanowisko jaskra polnego. Biotop płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, intensyfikacja rolnictwa-nawożenie pól
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów. 2. Wokół obszaru pozostawić strefę nie koszonych pastwisk – buforowanie wpływających biogenów z pól.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Pękanino-II”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-18 S – 11,12
Położenie	Krawędź wzniesienia Góry Kościernickiej, naprzeciw cmentarza w Pękaninie.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest obszar zbiorowisk ziołoroślowych, starego wyrobiska żwiru oraz przyległych suchych łąk z postępującą sukcesją wtórną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Na obszarze stoku wykształciły się zbiorowiska ziół np. z dziurawcem zwyczajnym, kocankami piaskowymi, rozchodnikiem wielkim, r. ostrym, macierzanką piaskową, pięciornikiem piaskowym. Na stoku dawnej odkrywki – kopalni żwiru napiaskowe zbiorowiska traw np. z szczytlichą siwą a niżej z trzcinnikiem piaskowym. Stopniowo wkraczają tutaj gatunki z klasy <i>Prunetalia</i> – <i>Crataegus monogyna</i> , róża dzika, śliwa tarnina. Obszar w trakcie ciekawych przemian fitosocjologicznych w przeszłości prawdopodobnie ekstensywne pastwiska. Występowanie bogatej fauny zwierząt ciepłolubnych, koloni jaskółki brzegówki oraz licznych trzmieli., które znajdują tutaj odpowiednie podłoże dla np. kopanie nerek.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Gospodarka rolna, wiosenne wypalanie traw, ewentualne zalesienie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. W przypadku powrotu rolnictwa na ten obszar utrzymać pastwiskowy charakter. 2. Nie zalesiać.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Pękanino I”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-19 R - 12
Położenie	Wzniesienie na północny-wschód od cmentarza w Pękaninie - teren dawnej

	żwirowni z pozostałością zabytkowego cmentarza i przyległym obszarem ze zbiorowiskami o cechach kserotermicznych.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest obszar starej żwirowni, pozostałości cmentarza i jego otoczenie gdzie wykształciły się zbiorowiska roślin kserotermicznych na przepuszczalnym żwirowym podłożu.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar ten cechuje się występowaniem różnorodnych siedliskowo zbiorowisk: nagich piaszczysto-żwirowych powierzchni – czynnej części żwirowni, oczka wodnego z rdestem ziemnowodnym forma wodna i niewielkich płatów szuwarów z pałąką szerokolistną, pionierskich zarośli wierzby białej i topola osika zajmujących zbocza o północnej wystawie, kserotermicznych stoków o południowej wystawie i zdewastowanego terenu starego cmentarza gdzie na rosną m.in.: rozchodnik wielki, r. ostry, wiesiołek dwuletni, tawuła bawolina, dziurawiec zwyczajny, macierzanka piaskowa z rzadko rosnącymi, karłowatymi dębami bezszypułkowymi, róża dzika i głóg jednoszyjkowy. Pozostałością cmentarza jest pomnik przyrody aleja 19 szt. lipy drobnolistnej, dominująca nad całością terenu. Występowanie bogatej fauny zwierząt ciepłolubnych, koloni jaskółki brzegówki oraz licznych trzmieli., które znajdują tutaj odpowiednie podłoże dla np. kopanie norek.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Niekontrolowana eksploatacja żwiru, dzikie wysypisko śmieci, zalesienia
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie zalesiać. 2. Kontrolować eksploatację żwiru. 3. Zlikwidować dzikie wysypiska śmieci.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Bagno przy poligonie”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-20 Y - 14
Położenie	Oddz. 107c (1-ctwo Dobrowo), na północny-zachód od miejscowości Dobrowo.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne, zarośnięte torfowiskiem mszarnym przejściowym oczko wodne z turzycowiskiem, łożowiskiem oraz starymi dębami rosnącymi na obrzeżach terenu.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zbiorowiska mszaru przejściowego z rosiczką okrągłolistną, wełnianką wąskolistną i nieliczną żurawiną błotną, turzycowiska z turzycą siną i t. siwą. Przy brzegach płó czermieniowe z czermienią błotną i bobrkiem trójlistkowym, W części północno-wschodniej wykształciły się płaty łożowisk z wierzbą uszatą i brzozą omszoną.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie wycinać dębów. 2. Pozostawić pas 30 m ochronny nienaruszonego drzewostanu wokół oczka przy cięciach rębnych.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Skrzypowe stawy”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-21 Z - 15
Położenie	Przy południowej granicy gminy w oddz. 124f (l-ctwo Dobrowo),
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest stare wyrobisko gliny zalane wodą z wykształconą roślinnością szuwarową i przyległe zarastające eutroficzne oczko wodne.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W wyrobisku wykształciły się w płytszych partiach stawu szuwały tatarakowe z bardzo licznym tatarakiem zwyczajnym i dominujący szuwar skrzypu bagiennego z okrężnicą bagienną, skrzypem bagiennym i s. błotnym. Miejsce godów płazów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Wędkarstwo – budowa pomostów i dojsć niszczących szuwały. Połowy sieciowe – niszczenie roślinności wodnej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Ograniczyć budowę pomostów, niszczenie szuwarów. 2. Wykluczyć możliwość połowów sieciami.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Park w Kamosowie”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-22 K - 17
Położenie	Część pierwotnego założenia parkowego aktualnie wyłączona z granic ochrony konserwatorskiej – między rzeki Topiel, stawami, a polami.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest partia starego drzewostanu liściastego, pierwotnie część założenia parkowego z zachowanym układem przestrzennym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Interesujący starodrzew tworzą głównie buk zwyczajny i dąb szypułkowy w części północno-zachodniej również jesion wyniosły i olsza czarna (część o cechach zbiorowiska <i>Ribo nigri-Alnetum</i>). Wiele z drzew szczególnie wśród dębów, wyróżnia się „pomnikowymi” rozmiarami. Wyraźne są jeszcze aleje – wjazdowa z kasztanowcem zwyczajnym i wewnętrzna z dębem szypułkowym. W runie rośnie m.in. marzanka wonna i konwalia majowa oraz bardzo rzadko wiciokrzew pomorski. Zmienione przez człowieka zbiorowiska wskazują na regenerujące się <i>Luzulo-Fagetum</i> i <i>Ribo nigri-Alnetum</i> z fragmentami <i>Circaeo-Alnetum</i> (sztuczne wprowadzony dąb). Miejsce lęgu puszczyka, sowy uszatej, w stawach odbywają gody płazy w ciągu sezonu nietrudno spotkać polującego zaskrońca.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Prowadzenie rabunkowej gospodarki drewnem – niszczenie drzewostanu, przejazdy ciężkim sprzętem do stawów, zaśmiecanie.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> zachować jak najwięcej starych drzew – powalonych i uschniętych nie wycinać. wykorzystywać tylko wyznaczone i przystosowane drogi – w ich pobliżu udroźnić rowy..
---	--

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Glinianki”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-23 <i>M - 18</i>
Położenie	Zalane wyrobisko gliny położone przy drodze Łęczenko-Łęczo.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie jedyne w okolicy oczka wodnego z kształtującą się roślinnością szuwarową.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W wyrobisku gliny wykształcają się zbiorowiska szuwarów trzcinowych <i>Phragmitetum comunis</i> i pałkowych <i>Typhetum latifoliae</i> oraz podwodne łąki z rdestnicą nawodną i wywłócznikiem kłosowym. Występuje to błotniak stawowy, traszki, liczne gatunki płazów i gadów jak i ptaków wodnych np. perkozek.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, wędkarstwo, ścieki komunalne
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> Chronić roślinność przybrzeżną. Nnie zaśmiecać.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-24 <i>P,R - 20,21</i>
Położenie	Leży na zachód od miejscowości Nawino, oddz.4a,b,d (l-ctwo Nawino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne, częściowo zniszczone, regenerujące się torfowisko mszarne przejściowe położone wśród pól na północ od stacji kolejowej PKP Czarnowęsy Pomorskie.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W śródpolnej niecce wykształciło się torfowisko przejściowe mszarne, gdzie w przeszłości eksploatowano torf. Aktualnie torfowisko regeneruje się a na pow. dwóch „stawów” nasuwa się pło mszarne z roszką okrągłolistną, turzycą nitkowatą, bobrkiem trójlistkowym a na starszym mszarze występuje żurawina błotna i borówka bagienna, W północno-wschodniej części rozwinęły się szuwały <i>Typhaetum latifoliae</i> . W wodzie rosą grzybienie białe, żabiściek pływający. Przy krawędzi torfowiska występuje pło z czermienią błotną Wśród przyległych drzewostanów <i>Oderatu-zawilec</i> gajowty. Obrzeża porośnięte łozowiskami i młodymi laskami osikowymi.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.

Zagrożenia	Melioracje, wędkarstwo – budowa dojsć i pomostów, intensyfikacja rolnictwa.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów. 2. Nie wycinać drzew. 3. Ograniczyć ilość budowanych na ple stanowisk wędkarskich. 4. Utrzymać pastwiskowo-łąkarski charakter przyległych gruntów rolnych.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Łabędzi staw”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-25 O - 21
Położenie	W zachodniej części wsi Gruszewo, pomiędzy folwarkiem a parkiem.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest nowo powstałe jezioro na terenie dawnych łąk.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce pomiędzy zabudowaniami wsi a wzgórzem z parkiem w wyniku zaniedbań urządzeń melioracyjnych powstało płytkie eutroficzne jezioro z rozwijającą się roślinnością wodną i dobrze wykształconymi szuwarami głównie pałki szerokolistnej. Bardzo ciekawy obiekt wtórnej sukcesji zbiorowisk wodnych. Od strony wsi w mniej podmokłe partie szuwarów intensywnie wkracza barszcz Sosnowskiego. Miejsce znalazł tu zarówno łąbiedź niemy, krzyżówki jak i trzcinniczek czy kilka gatunków płazów W najbliższej przyszłości bogactwo tego zbiornika na pewno jeszcze wzrośnie o ile nie zostanie on osuszony.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, intensyfikacja gospodarki rolnej
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Trzciniowisko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-26 L, M - 23
Położenie	Na południe od miejscowości Laski, w oddz. 143i (I-ctwo Nawino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest śródleśne torfowisko porośnięte szuwarem trzciniowym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce wśród lasów iglastych (zbiorowisko zastępcze) na torfie przejściowym wykształciło się zbiorowisko szuwaru trzciniowego <i>Phragmitetum comunis</i> z niewielkim udziałem szuwarów turzycowych i zdegradowanych zbiorowisk podmokłych łąk z trzęślicą modrą. W zachodnim fragmencie niewielkie łożowisko z wierzbą szarą i wierzbą uszatą. Od strony północno-zachodniej część łąk uprawiana była jako poletko łowieckie.

Ocena walorów	Obiekt o walorach ponadregionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna, gospodarka łowiecka-uprawa poletka.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji. 2. W przypadku cięć rębnych pozostawić pas ochronny drzewostanu wokół terenu trzcinowiska.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Modrzewnicowe bagno”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-27 E - 23
Położenie	Leży na południe od miejscowości Podwilcze w oddz. 115a (I-ctwo Podwilcze, N-ctwo Świdwin).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest torfowisko wysokie i zarastające dystroficzne oczko wodne z otaczającym go płem mszarnym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Niewielkie torfowisko wysokie w niecce terenu wśród zastępczych zbiorowisk borowych. Na obszarze torfowiska licznie występuje modrzewnica zwyczajna, żurawina błotna; w części mszarnej rosiczka okrągłolistna, bobrek trójlistkowy i czernień błotna. W dystroficznym oczku grzybienie białe i pływacz zwyczajny. Na najstarszej części torfowiska wykształciła się brzezina bagienna <i>Betuletum pubescentis</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach ponadregionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna, sieciowe połowy ryb.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji. 2. W przypadku cięć rębnych pozostawić pas 30 m nienaruszonego drzewostanu wokół torfowiska. 3. Wykluczyć sieciowe połowy ryb w oczku.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ostrożeniowa łąka”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-28 D, E - 24, 25
Położenie	Obiekt leży na południowy-zachód od miejscowości Podwilcze w oddz. 163c (I-ctwo Podwilcze, N-ctwo Świdwin).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest podmokła śródleśna łąka z ostrożeniem, jaskrami, firletką i storczykami.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar śródleśnego zmeliorowanego torfowiska niskiego jest miejscem gdzie występuje ciekawy układ zbiorowisk turzycowisk i łąk świeżych z licznym udziałem ostrożenia łąkowego i o. błotnego, firletki poszarpanej i storczykiem

	szerokolistnym. W brzeźnych partiach rozwijają się zarośla wierzb. Całość obszaru została w przeszłości zmeliorowana. Miejsce bogate w chronione gatunki zwłaszcza owadów w tym liczne trzmiele oraz żyjące głównie na okraju jaszczurki.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka łowiecka, gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów. 2. Podwyższyć poziom wody w torfie szczególnie w porze letniej – sprawne zastawki.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Żurawiniec”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-29 C - 25
Położenie	Obszar ten znajduje się w południowo-zachodniej części gminy w oddz. 122g (l-ctwo Podwilcze).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest obszar naturalnego torfowiska przejściowego wśród lasów iglastych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce wśród borów iglastych wykształciło się torfowisko mszarne przejściowe z rosiczką okrągłolistną, bagnicą torfową, czermienią błotną, wełnianką pochwowatą, w. wąskolistną, żurawiną błotną. W wyższych partiach pojawia się brzoza omszona i turzycy siwa. Przybrzeżna część torfowiska zaśmiecona jest odpadami zrębowymi.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów. 2. Pozostawić 30 m pas ochronny nienaruszonego drzewostanu wokół oczka.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Grzybieniewe stawy”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-30 C - 24
Położenie	Południowo - zachodnie krańce gminy w oddz. 122b (l-ctwo Podwilcze).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest płytki eutroficzny staw z roślinnością przybrzeżną i wodną.
Charakterystyka przyrodnicza	Charakterystyczne dla tego zbiornika są grupy grzybienie białe oraz rozrzucone w płytszych miejscach kępy turzycy ciborowatej i t. bagiennej. Przy brzegach

obiekту	rozwinęły się szuwary trzcinowe i pałkowe z pojedynczymi krzewami wierzby uszatej i w. iwej. Wśród szuwarów w wodzie rośnie pływacz pośredni. Na obrzeżach warstwę krzewów tworzy kruszyna pospolita i sporadycznie kalina koralowa. Miejsce godów płazów i gadów, które przyciąga zwierzęta ze znacznego obszaru.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji. 2. W cięciach rębnych pozostawić 20 m pas ochronny nienaruszonego drzewostanu wokół terenu proponowanego UE.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszar pod bukami”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-31 <i>H – 26,27</i>
Położenie	Obszar leży w południowo - zachodniej części gminy w oddz. 324 (l-ctwo Nowy Dwór).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne mszarne torfowisko przejściowe.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W bezodpływowej niecce wśród lasów liściastych wykształcił się płat mszarnego torfowiska przejściowego z pojedynczą już rosiczką okrągłolistną. Większa część jest przesuszona z wyraźną ekspansją trzęślicy modrej. Warstwę krzewów przy brzegach tworzy pojedynczo m.in. kruszyna pospolita.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna/
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. ograniczyć odpływ wody z torfowiska – pilne dla uratowania struktury gleby. 2. w trakcie cięć rębnych pozostawić pas 20 m nienaruszonego drzewostanu wokół torfowiska..

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Trzęsawisko przy dębach”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-32 <i>H - 27</i>
Położenie	Południowo - zachodnie krańce gminy (najbliższa miejscowość Głodzino gmina Rąbino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest śródleśne trzęsawisko

Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Małe naturalne oczko wodne zarośnięte szuwarem z dominującą mozgą trzcinową, turzycą siwą i ponikłem błotnym, Przy brzegu sit rozpięchły i kilka kęp turzycy bagiennej. Zbiorowisko rzadko spotykane w tym rejonie kompleksu leśnego. Śródleśne trzęsawisko zapewniające możliwość odbycia płazom i gadom godów nie narażając ich na dalekie wędrówki; ważny jest utrzymujący się stały poziom wody.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Podpiętrzyć wodę w rowie wychodzącym z trzęsawiska. 2. Przy realizacji cieć rębnych pozostawić pas 20 m drzewostanu wokół trzęsawiska –strefa buforowa.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Łozowisko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-33 I,J - 20
Położenie	Obszar łożowisk i wilgotnych łąk na południowy-zachód od Stanomina, N-ctwo Białogard.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest obszar podmokłych łąk, turzycowisk i łożowisk,
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obniżenie terenu przylegające do bagiennych olsów oraz wzniesień z polami uprawnymi. W części centralnej występują zbiorowiska turzycy tj. turzycy ciborowata, t. błotna, t. brzegowa. Na wyższych partiach użytkowanych kośnie lub pastwiskowo łąk świeżych występuje firletka poszarpana i rdest wężownik. Zarośla wierzb tworzy głównie wierzba uszata i w. iwa. W miejscu tym legi wyprowadzają żurawie, derkacz, dziwonnia, w ciągu całego roku znajdują tutaj schronienie liczne gatunki płazów, a zwierzyna łowne spokój i karmę.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, intensywna gospodarka rolna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów. 2. Utrzymać łąkarsko-pastwiskowy charakter użytkowania rolniczego łąk. 3. Nie karczować zarośli wierzb.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Staw nad Topielą”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-34 K - 20
Położenie	Leży na północny-zachód od miejscowości Laski w oddz.23b (I-ctwo Stanomino).

Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zarastające szuwarami oczko wodne otoczone lasami w dolinie rzeki Topiel.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające oczko otaczają szuwary <i>Pragmitetum comunis</i> , <i>Typhetum latifoliae</i> , w wodzie rdestnica pływająca, pływacz zwyczajny. W przybrzeżnych partiach występuje m.in. kruszyna pospolita. Oczko z rzeką łączy niewielki rów, okresowo prowadzący wodę. Ważny lokalnie punkt wiosennych koncentracji godujących płazów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Nie udrażniać rowu.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Przydrożne błota”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-35 W – 22,23
Położenie	Teren bagiennych lasów, turzycowisk i łożowisk pomiędzy jez. Byszyńskim a miejscowości Wygoda po wschodniej stronie drogi Białogard-Połczyn Zdrój.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest ciąg naturalnych podmokłych i bagnistych zbiorowisk łączących jez. Byszyńskie ze strumieniem koło Wygody.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W naturalnym obniżeniu terenu znajduje się ciąg zbiorowisk od małopowierzchniowych mszarnych torfowisk przejściowych przez turzycowiska ze związek <i>Magnocaricion</i> z fragmentami łąk wilgotnych ze związku <i>Molinietalia</i> , łożowiska z wierzbą uszatą do olsów <i>Ribo nigri-Alnetum</i> .. Mają one podstawowe znaczenie w oczyszczaniu wód podskórnych z okolic jez. Byszyńskiego oraz spływających m.in. z szosy „białogardzkiej”.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie udrażniać rowów. 2. Zakaz usuwania drzewostanu w ciągu olsów rębniami zupełnymi.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Wrzoścowy mszar”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-36 W - 22
Położenie	Proponowany obiekt znajduje się pomiędzy jez. Byszyńskim a miejscowością

	Wygoda po E stronie drogi Białogard-Połczyn Zdrój.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalnego torfowisko wysokie z wrzoścem bagiennym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W najmniej odwodnionej północno-wschodniej części torfowiska wysokiego <i>Sphagnetum magellanicum</i> rozwinął się zespół wrzośca bagiennego <i>Erico-Sphagnetum</i> z obficie występującym wrzoścem bagiennym. Z innych gatunków występuje tutaj obficie żurawina błotna, rosiczka okrągłolistna, <i>Polytrichum strictum</i> . Wykonanie rowu w południ części spowodowało częściowe odwodnienie niecki i przyspiesza ekspansję wierzb, sosny i turzyc kosztem mszaru oraz zupełne odwodnienie przyległej brzożyny bagiennej.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zamknąć przepust - ograniczyć wypływ wody do naturalnego przelewu przez drogę. 2. Nie wycinać pasa ochronnego drzewostanu o szerokości 30 m wzdłuż granic proponowanego UE. 3. Wyciąć część zarośli wierzby i brzozy.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Grażelowy staw”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-37 V - 22
Położenie	Proponowany obszar leży na północny-zachód od miejscowości Wygoda.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony naturalne oczko wodne z płem mszarnym i zespołem <i>Nupharetum lutae</i> .
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Niewielkie zarastające śródleśne jezioro z płem mszarnym z turzycą nitkowatą i rosiczką okrągłolistną oraz zespołem <i>Mupharetum luteum</i> w toni. Przy brzegach pło z czermienią błotną i bobrkiem trójlistkowym. Biotop płazów i gadów, szczególnie licznych w porze godowej.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, wędkarstwo, gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaz melioracji. 2. Nnie wycinać drzew z obrzeży ani z 20 m szerokości pasa ochronnego drzewostanu wokół oczka. 3. Ograniczać ilość pomostów wędkarskich i dojsć do tafli wody.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Grzybieniowy staw”
Symbol na mapie 1:25 000	UE 38 V - 21
Położenie	Leży na południowy-wschód od miejscowości Byszyno w oddz.216c (I-ctwo Byszyno).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony naturalne oczko wodne z płem mszarnym i zespołem <i>Nupharetum alba</i> .
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Niewielkie zarastające śródlądne jezioro ze słabo wykształconym płem mszarnym oraz zespołem <i>Nupharetum albae</i> w toni. Przy brzegach słabo wykształcone pło z czermienią błotną i bobrkiem trójlistkowym oraz odpady po zrębie – czuby drzew, pnie. biotop płazów i gadów, szczególnie licznych w porze godowej.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Wędkarstwo, gospodarka leśna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie wycinać drzew z obrzeży ani z 20 m szerokości pasa ochronnego drzewostanu wokół oczka. 2. Kontrolować ilość miejsc wędkarskich dla ich ograniczenia.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Bażynowe torfowisko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-39 Y - 21
Położenie	Dystroficzne jezioro znajduje się w południowo-wschodniej części gminy w oddz. 261j (I-ctwo Byszyno).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jezioro z nasuwającym się na jego taflę płem mszarnym wraz z przyległymi fragmentami lasu,
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jezioro z zespołem <i>Nymphaetum albae</i> , przy południ brzegu niewielki fragment szuwaru <i>Typhaetum latifolia</i> , pło mszarne z turzycą nitkowatą, rosiczką okrągłolistną (bardzo licznie), na mszarze ponadto bagnica torfowa, żurawina błotna, bobrek trójlistkowy. W głębi torfowisko przechodzi w szuwały z turzycą siwą i t. zaostrzoną z niewielkim udziałem trzciny pospolitej a dalej słabo wykształcone łożowiska. W przeszłości dla osuszenia oczko zostało odwodnione głębokim rowem – nadal czynnym. Na skarpie przy południowym brzegu wśród młodnika sosnowego, obfite płyty bażyny czarnej. Miejsce gdzie zarówno poluje zimorodek jak i żyje kilka gatunków ważek, gody odbywają płazy i gady a na nasłonecznionych skarpach padalce.
Ocena walorów	Obiekty o walorach
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczyć wpływ rowu – stopniowo (wiele lat) zasypywać go i wykluczyć odpływ wody. 2. W trakcie cięć rębnych pozostawić pas 30 m nienaruszonego drzewostanu wokół torfowiska.
---	--

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Mszarny staw”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-40 Z - 22
Położenie	Proponowany obiekt leży przy południowo-wschodniej granicy gminy (najbliższa miejscowość to Rozłazino gmina Tychowo).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne dystroficzne jezioro z bardzo dobrze wykształconym płem mszarnym i turzycowiskami.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dystroficzne jezioro z zespołem lilii wodnych <i>Nymphaetum albae</i> , płem mszarnym z turzycą strunową, t. nitkowatą, przygiełką białą oraz rosiczką okrągłolistną, z liczną żurawiną błotną, czermienią błotną i siedmiopalecznikiem błotnym. Dalej odsunięte od wody turzycowiska tworzą <i>Eriphorum vaginatum</i> i rzadko wełnianka wąskolistna i turzycza bagienna. Wśród mszaru występuje nielicznie trzcinnik prosty. Biotop płazów (zwłaszcza ropuch), do lęgów przystępuje tutaj kuliczek piskliwy i kaczki. W wodzie żyje między innymi ważka bagnica.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Gospodarka leśna, rybactwo – dzierzawa wody, bliskość szosy Białogard-Tychowo.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. W cięciach rębnych pozostawić pas 30 m nienaruszonego drzewostanu wokół całego wydzielenia. 2. Wykluczyć połowy sieciowe w jeziorze. 3. Nie dopuścić do budowy pomostów i dojść do tafli wody. 4. Sprzyjać rozwojowi pasa krzewów rodzimych gatunków wzdłuż szosy.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-41 X,Y – 21,22
Położenie	Proponowany użytek znajduje się na południowy-wschód od miejscowości Przegonia w oddz.226h,224g,261d,c,241b,g,k,l,c,j (1-ctwo Byszyno).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne mezotroficzne śródlądowe jezioro z wyspą, przyległymi turzycowiskami i dystroficznymi oczkami wśród nich, olsami, źródłiskami i torfowiskiem wysokim.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Mezotroficzne jezioro Rybackie ze stanowiskami osoki aloesowatej, żabiścieku pływającego, z przybrzeżnymi szuwarami ze sitowiem jeziornym jeżogłówką gałęzistą, trzcina pospolita, tatarakiem zwyczajnym. Na dużej powierzchni rozwinął się zespół: <i>Thelypteridi-Phragmitetum</i> , oraz szuwary turzycowe z turzycą bagienna, t. błotną i t. brzegową. W małych dystroficznych oczkach wśród turzycowisk występują grzybienie białe. W zboczach przy północnym brzegu wykształciły się źródłiskowe olsy z licznymi cyrkami źródłiskowymi i młakami z występującym w nich m.in. wątrobowcem <i>Pellia fossombroniana</i> , W górnej części UE jez. Rybackie występują mniejsze źródłiska, zarzucone w uprawie kwaśne łąki z sukcesją zbiorowisk łożowych i olszyn oraz wąskie paski olsu <i>Ribo nigri-Alnetum</i> . Liczny w tej części jest m.in. czworolist pospolity. W górnej części występują dwa małe torfowiska wysokie – jedno z nich silnie zniszczone w trakcie prac leśnych aktualnie porośniętej turzycami i sitowiem porasta zbiorowiskami łożowymi, drugie, najwyższe pomimo wykonanych melioracji jest jeszcze dobrze zachowane z m.in. rosiczka okrągłolistna, modrzewnica zwyczajna wełnianka pochwowata i żurawina błotna. Na jego obrzeżach znajduje się jedyne stwierdzone stanowisko widłaka jałowcowatego. Dzięki dużej mozaice siedlisk żyje tutaj żuraw, brzęczka (jedyne miejsce w gminie), samotnik, perkozki, łabędź niemy; w wodach żyje szczeżuja wielka i pospolita, nierzadki jest zaskroniec. Cały kompleks podmokłych turzycowisk, źródlisk jest ważnym miejscem dla zwierzyny łownej.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna, wędkarstwo
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Natrzymać odpływ wody z górnego torfowiska. 2. Nie użytkować zrębami zupełnymi olsów źródłiskowych (stosować jedynie rębnię IV). 3. W trakcie prac zrębowych pozostawić pas 30 m nienaruszonego drzewostanu wokół granic UE. 4. Nie zalesiać porzuconych łąk. 5. Ograniczyć ilość pomostów wędkarskich.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Perkozkowe jeziorko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-42 N - 21
Położenie	Nowo powstający zbiornik wodny na zachód od granic wsi Gruszewo.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalny proces powstawania i kształtowania się ekosystemu płytkiego zbiornika wodnego (zaniechanie melioracji).
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W lokalnej niecce wiosce Gruszewo powstaje aktualnie (około 2 ha) zbiornik wodny z kształtującą się roślinnością. Bardzo dobrze wykształciły się już szuwary z pałąką wąskolistną i tatarakiem zwyczajnym oraz wodne zbiorowiska <i>Polygonum natans</i> . Na brzegach zbiornika bardzo licznie występuje barszcz Sosnowskiego. Żyją w nim łabędzie nieme, perkozki, łyski i liczne płazy. Ichtyofaunę prezentują na razie płocie i krasie.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.

Zagrożenia	Melioracje
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Nie osuszać terenu.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Oczko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-43 N - 21
Położenie	Na południowy-zachód od Gruszewa.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne śródpolne oczko wodne z rozwijającymi się na jego brzegu łożowiskami i szuwarami.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W niecce śródpolnej po zaniechaniu melioracji utworzyło się małe oczko wodne z kształtującymi się brzegowymi szuwarami turzycą brzegową i t. sztywną, w wodzie rośnie m.in. pływacz zwyczajny. Bardziej suche brzegi opanowuje wierzba uszata i brzoza brodawkowata. Dobre warunki rozmnażania głównie płazy, które licznie przystępują tutaj do godów.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka rolna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	2. Zakaz osuszania. 3. Nie usuwać formujących się łożowisk.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Zakole Radwi”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-44 J - 11
Położenie	Obszar pomiędzy nurtem Radwi mostem na niej w Karlinie i szosą w kierunku Białogardu.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest odcinek doliny Radwi ze starorzeczem, szuwarami i aktywnym nurtem rzeki.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W starorzeczu występuje zespół z <i>Nuphar luteum</i> oraz żabiściekiem pływającym, płytsze fragmenty zarośnięte są przez szuwar z Pałką szerokolistną, Mozgą trzciniową oraz trzciną pospolitą; wśród nich rośnie jeżogłówka gałęzista i j. najmniejsza. Na pozostałym obszarze występują szuwary turzycy brzegowej, t. siwa i t. długokłosa. Wiosną obficie kwitnie knieć błotna, rdest ziemnowodny i r. węzownik. W starorzeczu legi wyprowadza łąbędz niemy, wśród szuwarów gniazduje trzcinniczek, w zakrzewieniach dziwonia. Na tarło do starorzecza wstępują między innymi szczupaki.

Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, bliskość szosy do Białogardu, gospodarka rolna
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Zakaz melioracji – regulacja koryta, obwałowania itd. 2. Sąsiedztwo drogi stwarza zagrożenie skażeniami chemicznymi – odpływ wód z jezdnii.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ciemne jeziorko”
Symbol na mapie 1:25 000	UE-45 M - 23
Położenie	Proponowany obiekt znajduje się na północny-zachód od miejscowości Nawino w oddz. 142c,d (l-ctwo Nawino).
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest naturalne mezotroficzne, śródlądowe jeziorko wraz z otaczającym je drzewostanem.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Jeziorko otaczają szuwary pałka szerokolistna, tatarak pospolity, sit rozpięchły i jeżogłówka gałęzista. W toni wodnej grzybienie białe. Przy brzegach rozwija się pło z czermienią błotną, siedmiopalecznikiem błotnym i turzycą siwą. Oczko odwadniane jest przez rów.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Melioracje, gospodarka leśna, rybactwo
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	1. Stopniowo eliminować wpływ rowu – podpiętrzyć poziom oczka o kilka-kilkanaście cm w ciągu kilku lat. 2. Nie prowadzić cięć rębnych w pasie 30m wokół oczka. 3. Zakaz odłowów sieciowych z jeziorka.

d) Pomniki przyrody, aleje i skupiska drzew

Do tej grupy zaliczono pojedyncze stare drzewa i grupy drzew. W odniesieniu do drzew będących pomnikami przyrody zalecany jest ich podział na dwie kategorie ochronne - **ściślą i częściową**, wynikający z celu ochrony i roli obiektu chronionego.

Dla pomnikowych drzew i alej, które spełniają rolę kulturową lub krajobrazową proponowana jest ochrona częściowa. Wobec obiektów tego rodzaju nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane jest dokonywanie zabiegów poprawiających i zabezpieczających ich stan zdrowotny oraz estetykę.

Te obiekty pomnikowe, które pełnią dużą rolę biocenotyczną (np. okazałe drzewa na terenach leśnych i rosące na obrzeżach lasów) powinny być objęte ochroną ściślą wykluczającą stosowanie

zabiegów ochronnych. Drzewa te powinny być chronione także po swojej śmierci, aż do całkowitego rozpadu.

W gminie Białogard, w trakcie trwania inwentaryzacji łącznie wytypowano na pomniki przyrody co najmniej 23 pojedyncze drzewa oraz 25 ich skupisk (alei), odpowiadających wymogom stawianym drzewom pomnikowym.

• **Pojedyncze drzewa**

PROPOZOWANE

Nr na mapie 1: 25 000	Lokalizacja	Gatunek	Obwód w cm	Uwagi
16	L-ctwo Słomino	dąb szypułkowy	395	Ochrona ścisła
17	L-ctwo Słomino	dąb szypułkowy	347	Ochrona ścisła
18	L-ctwo Słomino	dąb szypułkowy	397	Ochrona ścisła
19	L-ctwo Stanomino	dąb szypułkowy	362	Ochrona ścisła
20	Opuszczone siedlisko około 2 km na północ od Nawina.	buk zwyczajny	422	Ochrona częściowa
21	L-ctwo Stanomino	buk zwyczajny	324	Ochrona ścisła
22	L-ctwo Stanomino	dąb szypułkowy	398	Ochrona ścisła
23	L-ctwo Stanomino	dąb szypułkowy	535	Ochrona ścisła
24	Około 0,7 km na północ od Buczka.	dąb szypułkowy	430	Ochrona częściowa
25	Około 1 km na wschód od Kamosowa.	lipa drobnolistna,	390	Ochrona częściowa
26	L-ctwo Stanomino.	jesion wyniosły	400	Ochrona częściowa
27	L-ctwo Czarnowęsy	modrzew europejski	270	Ochrona częściowa
28	L-ctwo Czarnowęsy	lipa drobnolistna,	337	Ochrona częściowa
29	Czarnowęsy - na północnej skarpie nad Mogilicą przy drodze do Nawina	dąb szypułkowy	442	Ochrona częściowa

30	Czarnowęsy - na północnej skarpie nad Mogilicą przy drodze do Nawina	dąb szypułkowy	406	Ochrona częściowa
31	Czarnowęsy - na północnej skarpie nad Mogilicą przy drodze do Nawina	dąb szypułkowy	446	Ochrona częściowa
32	Czarnowęsy - na północnej skarpie nad Mogilicą przy drodze do Nawina	dąb szypułkowy	498	Ochrona częściowa
33	Czarnowęsy - na północnej skarpie nad Mogilicą przy drodze do Nawina	buk zwyczajny	452	Ochrona częściowa
34	L-ctwo Stanomino	dąb szypułkowy	412	Ochrona ścisła
35	L-ctwo Nowy Dwór	sosna pospolita,	314	Ochrona ścisła
36	Rościno - Największe w wiosce drzewo rosnące przy wjeździe do wsi od strony Białogardu	jesion wyniosły	498	Ochrona częściowa

▪ Aleje i skupiska drzew

PROPOZYCJONE

21

Nr na mapie 1: 25 000	Lokalizacja	Opis pomnika przyrody	Obwód w cm	Uwagi
37	Lulewice - od szosy do Kołobrzegu do wioski Lulewice, po obu stronach drogi.	Aleja z 30 lipami drobnolistnymi, długość łączna 650 m.	210-436	Ochrona częściowa
38	Rarwino - Podwilecze Grupa dębów wśród pastwisk, około 1 km na północny-zachód od wioski.	Aleja dwustronna z dębami szypułkowymi (9 sztuk) i kasztanowcami zwyczajnymi długość łączna 2000 m.	178-420	Ochrona częściowa
39	Kamosowo-Stanomino Aleja po obu stronach drogi do skrzyżowania w kier. Łączna i dalej do Stanomina	Aleja z lipami drobnolistnymi i klonami zwyczajnymi, długość łączna 1050 m.	140-310	Ochrona częściowa

40	Kościernica - Pękanino Po obu stronach drogi od granicy wioski Kościernica do końca wioski Pękanino	Aleja z lipami drobnolistnymi i klonami zwyczajnymi, długość łączna 1750 m.	184-279	Ochrona częściowa
41	Czarnowęsy – Stacja PKP Czarnowęsy most na Moglicy	Aleja zdominowana przez ok. 80 letnie lipy drobnolistne z jesionami wyniosłymi, klonami zwyczajnymi, długość łączna 1100 m.	195-320	Ochrona częściowa
42	Nawino (od cmentarza z 1918r) – st. PKP Czarnowęsy Po obu stronach śródpolnej drogi.	Aleja z dębem szypułkowym i czerwonym i jesionem wyniosłym, klonem zwyczajnym, długość łączna 900 m.	195-348	Ochrona częściowa
43	Nawino – stacja PKP Czarnowęsy po obu stronach drogi.	Aleja z dębami czerwonymi i lipami drobnolistnymi, klonami zwyczajnymi, długość łączna 1750 m.	215-348	Ochrona częściowa
44	Laski – Gruszewo - po obu stronach drogi.	Aleja z lipami drobnolistnymi i jesionami wyniosłymi, klonami zwyczajnymi, długość łączna 3860 m.	197-290	Ochrona częściowa
45	Dębczyno – Gruszewo - po obu stronach drogi	Aleja z lipami drobnolistnymi i klonami zwyczajnymi, długość łączna 2890 m.	215-320	Ochrona częściowa
46	Gruszewo – Łęczno - wzdłuż śródpolnej drogi.	Aleja z dębów szypułkowych, długość łączna 1000 m.	195-280	Ochrona częściowa

47	Czarnowęsy – Czarnowęsy ferma Po obu stronach drogi (w kier. S od wioski).	Aleja z lipami drobnolistnymi i kasztanowcami zwyczajnymi, długość łączna 1000 m.	189-337	Ochrona częściowa
48	Czarnowęsy – Byszyno - po obu stronach drogi	Aleja z jesionami wyniosłymi i klonami zwyczajnymi oraz lipami drobnolistnymi, długość łączna 2950 m.	185-250	Ochrona częściowa
49	Rzyszczewo - Czarnowęsy Po obu stronach śródpolnej drogi w kierunku na Czarnowęsy, (fragment drogi biegnie w lesie - tam bez alei)	Aleja z lipami drobnolistnymi i bukami zwyczajnymi i grabami zwyczajnymi oraz klonami zwyczajnymi, długość łączna 2100 m.	199-331	Ochrona częściowa
50	Wygoda - Rzyszczewo - po obu stronach drogi.	Aleja z lipami drobnolistnymi, długość łączna 750 m.	215-320	Ochrona częściowa
51	Zagórze - po obu stronach drogi w kierunku na Rarwino przy północno-zachodnim skraju wioski.	Aleja z kilkunastoma bukami zwyczajnymi, długość łączna 70 m.	190-308	Ochrona częściowa
52	Stanomino - śródpolna aleja po obu stronach drogi, od północno-zachodniej granicy wioski w kierunku zachodnim.	Aleja z dębami szypułkowymi i klonami zwyczajnymi, długość łączna 1250 m.	184-256	Ochrona częściowa
53	Stanomino - śródpolna aleja po obu stronach drogi około 500 m na zachód od wioski.	Aleja z dębami szypułkowymi i klonami zwyczajnymi, długość łączna 750 m.	190-308	Ochrona częściowa
54	Laski – Stanomino - wzdłuż drogi.	Aleja z kilkunastoma klonami zwyczajnymi, długość łączna 750 m.	175-288	Ochrona częściowa

55	Łączno- aleja po obu stronach drogi na wschód od wioski, do przejazdu kolejowego.	Aleja z jesionami wyniosłymi i klonami zwyczajnymi, długość łączna 1500 m.	175-248	Ochrona częściowa
56	Żytelkowo - śródpolna aleja po obu stronach drogi od wioski w kierunku zachodnim do lasu	Aleja z dębami szypułkowymi i brzoźami brodawkowatymi, długość łączna 150 m.	270-310	Ochrona częściowa
57	Krępa - przy drodze z Batynia do opuszczonej osady-Krępa za mostkiem na rzece Topiel	Grupa drzew z 3 bukami zwyczajnymi	330-378	Ochrona częściowa

21

Wskazania konserwatorskie:

1. Dla powyższych obiektów należy sporządzić metryki wg wzoru stosowanego w dokumentacji pomników przyrody dla byłego województwa koszalińskiego (w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody).
2. Oznakować, otoczyć opieką konserwatorską, chronić przed wycięciem i uszkodzeniem.

e) Strefy ochronne

W trakcie inwentaryzacji zostało zlokalizowanych pięć stanowisk ptaków objętych przepisami o ochronie strefowej (rozporządzenie o ochronie gatunkowej zwierząt). Stanowiska te nigdy wcześniej nie były zgłaszane przez zarządców terenu, choć niewątpliwie niektóre z nich musiały istnieć już co najmniej kilka lat temu. Są to stanowiska, orlika krzykliwego i kani rudej.

Oдноśnie stanowisk wyżej wymienionych gatunków zwierząt obowiązuje zakaz dokonywania zmian obejmujących wycinanie drzew i krzewów, prowadzenia robót melioracyjnych, wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji oraz innych prac mających wpływ na ochronę miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych, a także przebywania poza miejscami wyznaczonymi.

Na obszarze gminy Białogard występują:

- dwa stanowiska orlika krzykliwego: w N-ctwo Białogard , L-ctwo Stanominie
- stanowisko orlika krzykliwego: w N-ctwo Białogard , L-ctwo Redlinie,
- stanowisko kani rudej: w N-ctwo Białogard, L-ctwo Stanominie
- stanowisko kani rudej: w N-ctwo Świdwin, L-ctwo Sławoborzu.

f) Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie gminy Białogard przewidzianych jest do objęcia ochroną 4 stanowiska dokumentacyjne. Są to obiekty przyrody nieożywionej mające dużą wartość naukową i dydaktyczną.

Forma ochrony i nazwa	Stanowisko Dokumentacyjne „Kem koło wsi Góry”
Symbol na mapie 1:25 000	SD – 1 U,V – 21,22
Położenie	W rejonie wsi Góry.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona rzeźby terenu - utworów kemowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Jest to wzgórze kemowe o wysokości dochodzącej do 115 m n.p.m. Forma ta powstała po zlodowaceniu Bałtyckim.
Ocena walorów	Obiekt o walorach krajobrazowych.
Zagrożenia	Przekształcenie rzeźby terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachowanie rzeźby terenu.

Forma ochrony i nazwa	Stanowisko Dokumentacyjne „Góra Płaskosz”
Symbol na mapie 1:25 000	SD-2 S,T – 22,23
Położenie	500 m na południe od Czarnowęsów
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona rzeźby terenu; wskazane odsłonięcie utworów kemowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Pod względem genetycznym możemy określić jako kemy utworzone w szczelinach lodu martwego, zbudowane przede wszystkim z piasków drobnych i mułków.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Przekształcenie rzeźby terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz eksploatacji kruszywa na większą skalę.

Forma ochrony i nazwa	Stanowisko Dokumentacyjne „Góra Kościernicka”
Symbol na mapie 1:25 000	SD-3 <i>T - 11</i>
Położenie	Teren na północ od linii Lubiechowo-Białogard-Pustkowo z najwyższym punktem Góra Kościernicka 62,5 m n.p.m.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona rzeźby terenu; wskazane odsłonięcie utworów kemowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kępa wysoczyznowa zbudowana z glin lodowcowych i piasków wodnolodowcowych. Silna denudacja u schyłku glacjału, a także w holocenie doprowadziła do złączenia stoków.
Ocena walorów	Obszar o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Przekształcenie rzeźby terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachowanie rzeźby terenu.

Forma ochrony i nazwa	Stanowisko Dokumentacyjne „Góra Niwka”
Symbol na mapie 1:25 000	SD-4 <i>V,W - 14,16</i>
Położenie	Kłępino Białogardzkie
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona rzeźby terenu; wskazane odsłonięcie utworów kemowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Pod względem genetycznym możemy określić jako kemy utworzone w szczelinach lodu martwego, zbudowane przede wszystkim z piasków drobnych i mułków.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Przekształcenie rzeźby terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zakaz eksploatacji kruszywa na większą skalę

Forma ochrony i nazwa	Stanowisko Dokumentacyjne „Źródłisko rzeki Topiel”
Symbol na mapie 1:25 000	SD-5 <i>K,L - 23</i>

Położenie	2,5 km na południe od miejscowości Laski
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona rzeźby terenu; wskazane odsłonięcie utworów kemowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Naturalna rzeźba terenu torfowisko przyległe do naturalnego źródła Topieli
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych.
Zagrożenia	Przekształcenie rzeźby terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachowanie rzeźby terenu

1.3 Inne cenne obszary i obiekty (OC)

Oprócz w/w wymienionych obszarów w tej gminie, które powinny uzyskać jeden ze statusów ochronnych, istnieje szereg obszarów charakteryzujących się znacznymi walorami przyrodniczymi, które pełnią rolę miejsc występowania dla wielu cennych gatunków roślin i rozrodu zwierząt gatunków chronionych, a dla których niewłaściwym i niecelowym byłoby wdrażanie procedury objęcia ochroną jako rezerwaty przyrody czy użytki ekologiczne. Tereny te należy chronić na innej drodze, a mianowicie:

- poprzez stosowne, wyważone i dostosowane do potrzeb zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego gminy,
- jako miejsca występowania roślin gatunków chronionych,
- jako miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych,

Mając powyższe na uwadze należy podkreślić, że działania te mogą być uzupełnione o:

- wykup terenów przez osoby lub organizacje, które będą chciały prowadzić na nich działania proekologiczne,
- poprzez wykazanie ich jako obszarów spełniających wytyczne Dyrektyw Unii Europejskiej - jednakże co może nastąpić dopiero po przyjęciu Polski do Unii Europejskiej.

Poniżej przedstawiamy spis i krótki opis prezentowanych obiektów.

Symbol na mapie 1: 25 000	Opis obiektu
OC-1 Z,AA – 9,10	Bocianie łąki położone wewnątrz lasu pomiędzy Buczkiem a Wronim Gniazdem kompleks łąk i zmeliorowanych torfowisk, które aktualnie wykorzystane są jako pastwiska. Tereny te są bardzo ważnym miejscem żerowania dla zwierzyny łownej, nierzadko widywane są tutaj polujące bociany czarne czy orliki krzykliwe. Gromadzą się tutaj również żurawie.
OC-2 AA,AB – 9,10	Góra Dębowa i Góra Dębiec w L-ctwie Zaspy Małe. Teren ten porośnięty jest starymi lasami dębowymi (w tym około 175 letni). Rośnie tutaj kilka gatunków roślin chronionych konwalia majowa czy paprotka zwyczajna, zaś swoista fizjonomia i tworzony krajobraz jest unikalny. Niewątpliwie zachowanie tego fragmentu wymagać będzie zmiany szablonowych zasad gospodarowania w lasach i większego naśladownictwa przyrody.
OC-3 T,V – 12,13	Łąki pod Białogardem północno-zachodnia część torfowiska Białogard, istotnie zmeliorowana choć w najmniejszym stopniu. Spotkać tutaj można oprócz czajek i bekasów, kszyków, brodzie krwawodziobe, żurawie i gęsi. Najliczniej w okresie migracji, kiedy to zatrzymują się tutaj niewielkie stada gęsi i żurawi na noclegi. W roku 1998 notowano tutaj lęg kulika wielkiego.
OC-4 J,K – 16,17	Stawy w Kamosowie tereny aktualnie budowanych stawów karpionych w Kamosowie zasilanych przez rzekę Topiel. W roku 2001 lęgowe były tutaj m.in. 2 pary sieweczki rzecznej, koczowały bieliki i rybołowy zaś wydra uzyskała zupełnie nową bazę żerową. Należy się spodziewać wzrostu znaczenia tego obiektu szczególnie w okresie migracji ptaków.
OC-5 B – 21,22	Żwirownia Podwilcze tereny poeksploatacyjne i przyległe nieużytki w kopalnia surowców mineralnych Podwilcze. Są to unikatowe pionierskie zbiorowiska roślinne, które warunkują występowanie ciekawej kombinacji zwierząt w tym gatunków rzadki i zagrożonych np. gniewosza plamistego, kłaskawki, czy związanych z terenami odkrytymi dzierlatki.
OC-6 S,U – 22,23	Lasy bukowe pomiędzy wsiami Czarnowęsy a Rzyszczewo rosnących na północnym stoku rozległego kemu. Stosunkowo strome stoki, liczne lokalne grzbiety i wąwozy oraz urozmaicony skład gatunkowy to bardzo cenny element krajobrazu krawędzi wysoczyzn Pojezierza Drawskiego. Występujące tutaj gatunki runa w tym chronione np. konwalii majowej, paprotki zwyczajnej, czy gwiazdnicy wielkokwiatowej świadczące o potencjalnych zbiorowiskach kwaśnej buczyny i grądów znajdują potwierdzenie w tendencjach rozwojowych d-stanów – ekspansja buka i garbu. Walory krajobrazu oraz rola starych lasów jest bardzo silna i ma istotny wpływ na przyległe, rolnicze tereny.
OC-7 V,X – 21,23	Tereny leśne z wykształconymi najuboższymi zbiorowiskami borów w tym boru sosnowego suchego <i>Cladonio-Pinetum</i> , w wielu miejscach o typowej fizjonomii. Te coraz radsze na Pomorzu zbiorowiska (postępująca eutrofizacja siedlisk, zmiany klimatu) są jeszcze tutaj ostoją licznych gatunków porostów typowych dla najuboższych piaszczystych gleb oraz takich roślin naczyniowych np.: goździk piaskowy, szczytlika siwa czy turzycza piaskowa. Tereny te warunkują trwanie zbiorowisk jezior lobeliowych (jez. Byszyńskie), co może być szansą na restytucję tego zbiorowiska w wodach jeziora.

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji krajobrazowej w gminie Działoszyce

- 8 obszarów o wyróżniającej się rzeźbie,
- 8 punktów widokowych,
- 26 alei i kęp zadrzewień śródpolnych o szczególnych walorach krajobrazowych.

Parki i cmentarze cechują walory krajobrazowe, a także są miejscem interesującej, specyficznej roślinności i fauny. Ich specyfika polega na tym, że obok gatunków rodzimych występują gatunki obce. Występowanie tych ostatnich pozwala na prowadzenie doświadczeń i wyciąganie wniosków odnośnie np. możliwości i sposobów aklimatyzacji gatunków i odmian roślin. W gminie tej w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajduje się 15 obiektów opisanych jako parki i objętych ochroną konserwatorską. W trakcie prac terenowych stwierdzono, że jeden z nich w praktyce już nie istnieje (Rychówko). Spośród ponad 60 cmentarzy objętych ochroną konserwatorską 42 wyróżniają się bądź zielenią wysoką bądź chronionymi gatunkami roślin runa i stanowią istotny element krajobrazu. Ich charakterystykę zawiera rozdział II punkt 4. 1.

2.Elementy ESOCh na obszarze gminy

Sieć ESOCh tworzą **strefy węzłowe** i wiążące je **korytarze ekologiczne**. Dotychczas nie uzyskały statusu obiektów ochrony przyrody, ale w nowoczesnym podejściu do idei ochrony przyrody ESOCh jest bardzo istotny. Umożliwia zaplanowanie i realizację zadań o doniosłym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrody i jej różnorodności.

Elementy ESOCh to obiekty, których powierzchnia wynosi od kilku arów do kilkuset hektarów. Pełnią one rolę miejsc rozrodu i stałego przebywania zwierząt.

Tereny te są w większości obszarami podmokłymi, torfowiskami, jeziorami lub oczkami wody albo trzcinowiskami. Stanowią pozostałość obszarów podmokłych i zabagnionych dolin rzecznych, które zachowały się w stanie względnie naturalnym, lub które poprzez melioracje i osuszanie w większości przekształcono w użytki zielone.

Drugim obszarem cennym dla fauny są, leżące poza dolinami rzeczными, śródpolne oczka wodne, często zarastające lub zarośnięte. Większość oczek dawniej została obsadzona drzewami, które obecnie w wielu przypadkach są częściowo uschnięte lub całkowicie obumarłe. Powinny być jednak zachowane w krajobrazie i chronione nawet po obumarciu, gdyż stanowią one doskonałe ukrycie dla wielu gatunków zwierząt

W oparciu o analizę rozmieszczenia ważniejszych florystycznie miejsc oraz naturalnych szlaków migracyjnych wyznaczono w granicach gminy korytarze i obszary węzłowe. Na terenie gminy nie

wyróżniono korytarzy o znaczeniu krajowym ani międzynarodowym (koncepcja ECONET). Wyznaczone korytarze i obszary węzłowe mają znaczenie lokalne (niektóre wręcz gminne) i regionalne – korytarz Radwi i korytarz Parsęty łączący obszar węzłowy nr 66 – Dolina Radwi i nr 105 – Ostoja Drawska z nadmorską ostoją nr 18 – Koszalińsko – Słupski Pas Nadmorski.

2.1 Obszary węzłowe

W skali lokalnej wyróżniono obszary węzłowe, które cechuje różnorodność siedlisk, możliwość zapewnienia ostoi dla gatunków wędrujących wzdłuż dolin rzek:

- delta Pokrzywnicy,
- stawy w Kamosowie,
- ujście Radwi do Parsęty (obszar aktualnie silnie przekształcany w związku z budową obwodnicy Karlina).

2.2 Korytarze i bariery ekologiczne

a) Korytarze ekologiczne

Na obszarze gminy Białogard wyznaczono 7 korytarzy ekologicznych w tym 2 o znaczeniu regionalnym i 5 o znaczeniu lokalnym.

Korytarze o znaczeniu regionalnym, które łączą wysoczyzny Pojezierza Pomorskiego z pasem Nizin Nadmorskich i wybrzeżem Bałtyku:

- korytarz rzeki Radew
- korytarz rzeki Parsęta

Korytarze o znaczeniu lokalnym które łączą między sobą fragmenty kompleksu leśnego w południowej części gminy oraz stanowią odgałęzienia korytarzy regionalnych:

- korytarz rzeki Pokrzywnica i Ponik
- korytarz rzeki Mogilica
- korytarz rzeki Leśnica
- korytarz Nawino-Zagórze (pradoliny Parsęty)
- korytarz rzeki Topiel

b) Bariery ekologiczne

Ze względu na silnie liniowy charakter większości korytarzy ekologicznych zawężonych do dolin rzek (często niewielkich) bariery ekologiczne mają istotny wpływ na ich funkcjonowanie. Przecięcie takiego korytarza barierą liniową istotnie utrudnia możliwość swobodnego korzystania z niego,

przez co zmniejsza jego znaczenie. Przykładem bardzo istotnego ograniczenia roli korytarza ekologicznego jest realizowana budowa obwodnicy Karlina, która wręcz zamyka możliwość swobodnego wykorzystywania korytarza wzdłuż rzek Radwi i Parsęty – dojście nasypów drogi prawie do krawędzi rzeki, brak przepustów czy przejść dla zwierząt itd.

Najistotniejszą barierą w granicach gminy jest miasto Białogard, które koncentruje w swoich granicach prawie cały miejscowy przemysł a poprzez położenie nad Parsętą i Leśnicą istotnie ogranicza rolę Parsęty jako ważnego pomorskiego korytarza z wysoczyzn Pojezierzy Pomorskich w kierunku wybrzeża Bałtyku.

Należy brać również pod uwagę naturalne przeszkody - dla zwierząt wodnych i związanych z wodą (głównie ryb i płazów) - takimi lokalnymi barierami będą łąd lub suche rozległe jego fragmenty, natomiast dla drobnych zwierząt typowo lądowych niekiedy nie do przebycia okazują się większe zbiorniki wodne.

Najważniejsze bariery ekologiczne w gminie Białogard to:

- Linia Kolejowa Koszalin-Białogard-Świdwin – zelektryfikowana, jednotorowa linia przecina gminę z północnego-wschodu na południowy-zachód. Dolinę Radwi koło Burglina przegradza wysokim nasypem, Parsętę pokonuje mostem w Białogardzie, zaś Mogilnicę koło Nawina Koloni dwukrotnie. W granicach gminy nie ma na tej linii urządzonych żadnych elementów ograniczających jej negatywny wpływ na migracje fauny.
- Linia Kolejowa Kołobrzeg-Białogard-Szczecinek – zelektryfikowana, jednotorowa linia przecina gminę z północy na południowy-wschód. Dolinę Radwi w Karliniu przegradza bardzo wysokim nasypem, zaś most na Radwi nie umożliwia jakiegokolwiek swobodnego przemieszczania się zwierząt lądowych. Od Moczyłek wchodzi w obszar leśny, który rozdziela nasypem. W granicach gminy nie ma na tej linii urządzonych żadnych elementów ograniczających jej negatywny wpływ na migracje fauny.
- Obwodnica drogi nr 6 wokół Karlina – budowana aktualnie obwodnica przecina nasypami dolinę Radwi i Parsęty. Mosty na tych rzekach są krótkie i wykonane właściwie tylko nad nurtem rzeki; obwodnica nie ma żadnych elementów ograniczających jej negatywny wpływ na migracje fauny czy umożliwiających funkcjonowanie korytarza wzdłuż ww. rzek.
- Droga Kołobrzeg-Białogard-Połczyn Zdrój – intensywnie wykorzystywana droga o bardzo dużym natężeniu ruchu w okresie letnim. Pokonując dwukrotnie Parsętę (Karlino i koło Tychówka) mosty zawsze szczelnie zamykają lądowe odcinki doliny.

- Droga Białogard-Zaspy Małe – droga, która przecina mozaikę siedlisk w tym kompleks lasów na wschód od Buczka oraz łąk koło Pomianowa i Buczka; ograniczenie swobodnego przemieszczania się fauny dużych zwierząt.
- Droga Białogard-Sławoborze – droga, która przecina mozaikę siedlisk w tym kompleks lasów na zachód od Podwilcza oraz koło Rychowa; ograniczenie swobodnego przemieszczania się fauny dużych zwierząt.
- Zapora na Parsęcie w Rościnie – zapora dla elektrowni wodnej z wadliwie i tylko okresowo działającą przepławką.
- Zapora na Radwi w Karlinie – zapora z kamienia podpiętrzająca i kierująca gros wody rzeki do młyna w Karlinie (mały przepływ wody zwiększa rolę tego miejsca jako bariery w wędrówce np. troci i łososi).
- Zapora na Radwi w Burglinie – zapora stalowa na potrzeby budowanego ośrodka hodowli. Przy zaporze przepławka, jednak jej działanie niepewne.
- Zapora na Leśnicy w Żytelkowie – zapora na potrzeby stawów hodowlanych pstrąga.

3. Przyroda gminy na tle przepisów Unii Europejskiej

Obowiązujące w państwach Unii Europejskiej przepisy z zakresu ochrony środowiska, a w szczególności z zakresu ochrony przyrody nie są w Polsce obowiązujące. Jednakże Układ Europejski o stowarzyszeniu Polski ze Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, który wszedł w życie w 1994 r. zakłada, że następować będzie stopniowe zbliżanie przepisów polskich z przepisami Unii Europejskiej.

Mając na uwadze starania Polski o wejście do Unii Europejskiej, niezbędnym jest sukcesywne dostosowywanie przepisów do tamtych wymogów, a także prowadzonych obecnie działań tak, aby uchwalane w najbliższych latach plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniały już te kwestie i wybiegały na przeciw tym wymogom. Dlatego autorzy operatu generalnego uważają, że ten punkt jest szczególnie ważny dla pracowników administracji państwowej rządowej i samorządowej oraz tych osób, które będą uczestniczyły w procedurze przygotowywania i zatwierdzania planu zagospodarowania przestrzennego gminy. Jest to bardzo ważny element w procesie dostosowywania polskiego prawa w dziedzinie ochrony środowiska do wymagań Unii Europejskiej.

W wytypowaniu w tym punkcie obszarów cennych z punktu widzenia przepisów Unii Europejskiej z terenu gminy Białogard posłużono się dwoma dyrektywami obowiązującymi w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

4. Fauna gminy Białogard na tle przepisów międzynarodowych, w tym Unii Europejskiej

Zgodnie z zapisami Konstytucji RP ratyfikowane przez nasz kraj konwencje stają się obowiązującym prawem. Natomiast obowiązujące w Unii Europejskiej prawodawstwo, w tym również z zakresu przyrody nie obowiązuje w naszym kraju. Należy mieć jednakże na uwadze, że przepisy te staną się prawem z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej. Nie jest również wykluczone, że niektóre dyrektywy będą musiały być wdrażane jeszcze przed data akcesji.

Mając na uwadze powyższe, niezbędnym jest sukcesywne dostosowywanie działań na rzecz ochrony przyrody do wymogów wynikających z międzynarodowych konwencji. W szczególności dotyczy to:

- ***Konwencji o obszarach wodno - błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego (tzw. Konwencji Ramsarskiej).*** Na obszarze gminy Białogard **nie istnieje obiekt**, który spełniałby warunki dla ubiegania się o wpisanie go na listę tej Konwencji.
- ***Konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (tzw. Konwencji Bońskiej).*** Konwencja ta zobowiązuje jej sygnatariuszy do ochrony 28 gatunków zwierząt kręgowych wymienionych w załączniku I jako gatunki zagrożone i podjęcia działań w celu ochrony i racjonalnej gospodarki 29 gatunkami wymienionymi w załączniku II, których status uznano za niesprzyjający. Wytyczne do umów mówią m.in., że władze są zobowiązane do realizowania skoordynowanego planu ochrony i gospodarowania populacjami tych gatunków, ochrony, utrzymania i tworzenia nowych sieci siedlisk dla tych gatunków w trakcie ich wędrówek. W ramach tej Konwencji dodatkowo obowiązują dodatkowe porozumienia o ochronie nietoperzy oraz małych walen w Bałtyku i Morzu Północnym.
Przeprowadzona waloryzacja tego obszaru wykazała, że w obrębie gminy **żaden obszar** nie spełnia kryteriów załącznika I i II, chociaż w trakcie jesiennych wędrówek ptaków obserwowano pojedyncze osobniki lub małe grupki gatunków ujętych w załączniku II na liście tej Konwencji. Zostały one wykazane w aneksie niniejszego opracowania.
- ***Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych (tzw. Konwencji Berneńskiej).*** Konwencja ta wychodząc z uniwersalnych założeń ochrony przyrody i środowiska w dobie współczesnej, akcentuje zasadnicze znaczenie dzikiej flory i

fauny w zachowaniu równowagi biologicznej. Stawiając sobie za główny cel rozwój współpracy międzynarodowej w omawianym zakresie na kontynencie europejskim - Konwencja poświęca szczególną uwagę ochronie gatunków ginących, zagrożonych, migrujących i endemicznych. Gatunki te zostały wymienione w aneksach (dla fauny) oraz obok (dla flory): śnieżyczka przebiśnieg, widłak jałowcowaty, bielistka siwa, torfowce.

Przeprowadzona waloryzacja tego obszaru wykazała, że w obrębie gminy **żaden obszar** nie spełnia kryteriów załącznika I. Natomiast praktycznie wszystkie doliny rzeczne, śródpolne oczka wodne, kompleksy lasów leżące w obrębie gminy, spełniają wymogi załącznika II i III tej konwencji. Gatunki bytujące na tych obszarach, a wykazane w tej Konwencji zostały ujęte w aneksie niniejszego opracowania.

Niezbędnym również, jest sukcesywne dostosowywanie działań na rzecz ochrony przyrody do wymogów Unii Europejskiej. W szczególności dotyczy to:

4.1 Dyrektywy Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. (z póź. zm.) w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywa ptasia) .

Zgodnie z tą Dyrektywą ochronie podlegają wszystkie gatunki ptaków i ich siedliska.

Na terenie gminy Białogard stwierdzono występowanie 24 gatunków ptaków, które wymienione są w **Załączniku I** - do Dyrektywy w sprawie ochrony dzikich ptaków (79/409/EWG) z dnia 2 kwietnia 1979r (tzw. Dyrektywy Ptasiej) – są to Gatunki ptaków chronionych szczególnymi środkami w tym ich siedliska .

zimorodek - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Źródłiska rzeki Topiel” (ZPK-2)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa” (ZPK-3)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Leśnicy” (ZPK-4)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5) .

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Zakole Radwi” (UE- 44).

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Radwi” (**OchK – I**)

świergotek polny - Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

orlik krzykliwy – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórzu” (**ZPK-6**)

lelek kozodój - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórzu” (**ZPK-6**)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie” (**UE- 41**)

rybitwa czarna - Stawy w Kamosowie **OC- 4**

bocian biały - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (**ZPK-1**)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota” (**UE-4**)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Błota na łąkach” (**UE- 16**)

bocian czarny - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa” (**ZPK-3**)

błotniak stawowy - Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy” (**UE- 24**)

błotniak łąkowy - Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

derkacz – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (**ZPK-1**)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotła i Radew” (**ZPK-5**)

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Radwi”(**OchK – I**)

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

dzięcioł średni - Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

dzięcioł czarny – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórzu” (**ZPK-6**)

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

Parki : Nawino, Podwilcze

ortolan - Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

mucholówka mała - Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

żuraw.-. Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (**ZPK-1**)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko” (**UE-1**).

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Łozowisko” (**UE- 33**)

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

bielik - Stawy w Kamosowie **OC- 4**

dzierzba gąsiołek – Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Turzycowe błota” (**UE-4**)

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

podróżniczek.- Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Radwi” (**OchK – I**)

kania rdzawa - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórzu” (**ZPK-6**)

rybołów - Stawy w Kamosowie **OC- 4**

trzmiełojad - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórzu” (**ZPK-6**)

Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Wysoczyzna Rąbino” (**OchK – III**)

rybitwa zwyczajna - Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Zakole Radwi” (**UE- 44**).

Na terenie gminy nie znalazły się w granicach projektowanych obszarów chronionych stanowiska :

- błotniaka zbożowego, którego występowanie związane było z gruntami użytkowymi rolniczo,
- sowy błotnej, której status wymaga potwierdzenia zaś wykorzystywany w r.2001 biotop nie jest narażony na niekorzystne zmiany.

Natomiast należy stwierdzić, że **żaden obszar** nie kwalifikuje się do zgłoszenia go do krajowego wykazu obszarów będących przedmiotem zainteresowania Brukseli w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej o nazwie „Natura 2000”.

Natomiast należy stwierdzić, że **żaden obszar** nie kwalifikuje się do zgłoszenia go do krajowego wykazu obszarów będących przedmiotem zainteresowania Brukseli w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej o nazwie „Natura 2000”.

4.2 Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa habitatowa).

Jednym z celów tej dyrektywy jest ustanowienie Europejskiej Sieci Ekologicznej o nazwie „Natura 2000”.

Stosownie do zaleceń wynikających z w/w Dyrektywy wyszczególnione poniżej powierzchnie są proponowane do objęcia różnymi formami ochrony prawnej:

- jeziora dystroficzne – Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Liliowe jeziora” (UE-3)
Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarny staw” (UE- 40).
- zdegradowane torfowiska wysokie zdolne do naturalnej regeneracji - przewidywany do ochrony Rezerwat „Ols Rychówko” (R-1)
Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jodłowe torfowisko” (UE- 14),
 - zbiorowisko *Erica tetralix* na torfach wysokich – Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Liliowe jeziora” (UE-3)
Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Wrzoścowy mszar” (UE- 36)
- torfowiska przejściowe i pła – Przewidziany do ochrony Rezerwat „Ols Rychówko” (R-1)
 - Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Nosówko” (UE-1)
 - Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Osokowe jezioro” (UE- 9)
 - Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Źródłiskowa łąka” (UE- 17)
 - Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie” (UE- 41)
 - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Źródłiska rzeki Topiel” (ZPK-2)

- las bukowy *Luzulo-fagetum* – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórzu” (ZPK-6)
- las grądowy *Stelario-carpinetu m* - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5).
- brzezina bagienna *Betuletum pubescentis* – Przewidywany do ochrony Użytek Ekologiczny „Modrzewnicowe bagno” (UE-27)
- pozostałości lasów aluwialnych – *Circaeo-alnetum* – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1)
Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5).

Ponadto w gminie tej wykazano kilkanaście gatunków zwierząt, które wymagają wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony. Są to:

pachnica dębowa - grupy drzew w Gruszewie

przeplatka aurylnia - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5).

przeplatka maturalna - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5).

minóg rzeczny – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5)

minóg strumieniowy – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5)

łosoś - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5)

boleń - Przewidziany do ochrony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Parsęty” (OchK – II)

traszka grzebieniasta - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórze” (ZPK-6)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa” (UE- 8)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Osokowe jeziorko” (UE- 9).

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy” (UE- 24).

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie” (UE- 41)

kumak nizinny – Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Źródlika rzeki Topiel” (ZPK-2) Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Las na Zagórze” (ZPK-6)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Mszarna wyspa” (UE- 8)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Osokowe jeziorko” (UE- 9).

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Torfowisko Czarnowęsy” (UE- 24).

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Jezioro Rybackie” (UE- 41)

wydra - Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Pokrzywnica” (ZPK-1)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Bukowa” (ZPK-3)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Leśnicy” (ZPK-4)

Przewidziany do ochrony Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina rzeki Chotla i Radew” (ZPK-5)

Przewidziany do ochrony Użytek Ekologiczny „Zakole Radwi” (UE- 44).

Natomiast czy tereny te mogą być zgłoszone w przyszłości do listy obiektów będących przedmiotem zainteresowania Unii i wyznaczone jako specjalne obszary ochrony należy przeprowadzić odrębną procedurę zgodnie z załącznikiem III tej Dyrektywy.

Podsumowanie

Reasumując, po analizie przepisów Unii Europejskiej należy stwierdzić, że zaproponowane obszary do ochrony odpowiadają i wychodzą naprzeciw wymogom stawianym w aktach prawnych Unii Europejskiej w zakresie ochrony przyrody.

I. WSKAZANIA DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ ORAZ PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BIAŁOGARD

a) Ocena dotychczasowego planu zagospodarowania przestrzennego

Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Białogard opracowany został i zatwierdzony w dniu 12.12.1994 r. „Miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Białogard” (Dz. Urz. Woj. Kosz. Nr 22 z 13.12.1994 r.), opracowany w roku 1992 przez zespół pod kierownictwem mgr arch. G. Wojciechowskiego. Plan ten w roku 1997 został częściowo zmieniony (Dz. Urz. Woj. Kosz. Nr 34 z 24.11.1997 r.). Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym. Plan wygasł w końcu roku 1999. Zagadnieniom ochrony i kształtowaniu środowiska poświęcono całą osobną część opracowania wraz z mapą tematyczną w skali 1:25 000. Zapisy tego planu są dość wyważonymi i starają się ujmować ochronę środowiska w myśl zasady od ogółu do szczegółu, choć w niektórych punktach są trudne do zrozumienia i brakuje konsekwencji. Całość obszaru gminy podzielono na strefy i obszary ekologiczne ze zróżnicowanymi wskazaniami szczegółowymi. Na całym obszarze gminy zaprojektowano system ESOCH, w którym obszarami najcenniejszymi określono projektowany Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy Dolina Pokrzywnicy oraz Kem (stanowisko dokumentacyjne) w rejonie wsi Góry. Doliny rzek uzyskały status korytarzy ekologicznych. W każdej ze stref ekologicznych wymieniane miejsca i objęte ochroną konserwatorską obiekty tj. pomniki przyrody, parki i inne ważne przyrodniczo miejsca ze stosowną adnotacją dotyczącą zakresu ich ochrony. Niestety dane zawarte w planie najczęściej nie były konfrontowane na gruncie a jedynie przeniesione z innych danych literaturowych, stąd są one niepełne a czasami. Plan nie zawierał również żadnych wytycznych dotyczących wdrożenia systemu ESOCH czy ogólnych ograniczeń-zaleceń będących pochodną roli, jaką dany obiekt (korytarz) pełnił lub miał pełnić. W swoich ogólnych założeniach Plan, chociaż mógł budzić wątpliwości, co do stopnia poznania rzeczywistych walorów szaty roślinnej a przyjęte rozwiązania mają charakter raczej ogólny, jest jednak dokumentem, który mógł przez swoją ogólność stać się dobrym punktem wyjścia dla uszczegóławiania zapisów lokalnych jak i przyczynić się do zrozumienia funkcjonowania ESOCH, wśród osób decydujących o realizacji rozwoju gminy.

b) Wskazania do studium uwarunkowań przyrodniczych oraz miejscowych planów zagospodarowania

- **Obiekty chronione** – kierując się wynikami inwentaryzacji i waloryzacji zaproponowano utworzenie szeregu obiektów chronionych. Są to:

Rezerваты – obszary, na których występują ekosystemy w stanie mało zmienionym lub zbliżonym do naturalnych mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych lub krajobrazowych. Na terenie gminy są to fragmenty lasów bagiennych oraz regenerujące się torfowisko wysokie koło Rychówka. Ich utworzenie winno być poprzedzone dodatkowymi badaniami.

Użytki ekologiczne – obszary, fragmenty ekosystemów mających szczególne znaczenie dla zachowania zasobów genowych i typów środowisk. Propozycja objęła liczne obiekty głównie wodne i torfowiskowe, które są szczególnie wrażliwe i narażone na utratę walorów. O ilości proponowanych obiektów zdecydowała aktualna sytuacja – nagminne niszczenie i wykorzystywanie bez żadnej dbałości o zachowanie tych bardzo cennych fragmentów rodzimej przyrody. Leżące w gestii gminy powołanie takiej formy ochrony na danym obszarze powinno być realizowane jak najszybciej przy jednoczesnym informowaniu o takim fakcie miejscowej ludności.

Zespoły przyrodniczo krajobrazowe – obszary chroniące cenne fragmenty krajobrazu naturalnego jak i kulturowego. Nasza propozycja to obiekty, które chronić winny doliny rzek (5) i wzniesienia koło Zagórza. Utworzenie ZPK pozwoli uchronić cenne w skali regionalnej krajobrazy i rośliny a niejednokrotnie ustępujące zbiorowiska.

Parki i cmentarze – wyróżnione i opisane: parki, cmentarze w większości figurują jako obiekty zabytkowe w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, (choć niekiedy bez numeru rejestru). Niejasny jest jedynie status oraz granice parku w Czarnowęsach. W przypadku parków nie posiadających Numeru rejestru, należy jak najszybciej w drodze uchwały Rady Gminy objąć je ochroną jako parki wiejskie.

Pomniki przyrody – proponowane do objęcia ochroną w formie pomników przyrody (głównie drzewa i aleje) mają służyć zachowaniu tych obiektów, które ze względów na swoje walory (rozmiary, wiek, pokrój, rolę w krajobrazie) są istotnie ważnym elementem przyrody. Dzięki objęciu ochroną uzyskany zostanie instrument prawny umożliwiający ich zachowanie.

• **Obszary zalecane do wyłączenia z ewentualnych zalesień** – kierując się potrzebą utrzymania siedlisk zbiorowisk lub gatunków godnych zachowania a dla których zalesienie oznacza zniszczenie zaproponowano wyłączenie zaznaczonych na mapie obszarów z ewentualnych planów zalesień. Oprócz nich nie należy zalesiać funkcjonujących lub niedawno zarzuconych w uprawie śródleśnych polan, poletek łowieckich, łąk z na ogół bogatą roślinnością naturalną lub seminaturalną. Dotyczy to również mogących się pojawić w przyszłości najuboższych ugorów z roślinnością napiaskową lub kserotermiczną.

Ze względu na ogromną rolę, jaką odgrywają w procesach tzw. samooczyszczania się środowiska konieczne jest zwiększenie powierzchni lasów ochronnych poprzez objęcie takim statusem wszystkich lasów rosnących w dolinach i na skarpach dolin rzecznych – łągi, grądy, nadrzeczne zarośla wierzbowe jak również wszystkich lasów siedlisk podmokłych – olsy, lasy bagienne (w tym również zbiorowiska zastępcze z ukierunkowaniem na przebudowę).

Podobny status powinny uzyskać lasy włączone w granice obszarów cennych, które ze względów przyrodniczych – ostoje roślin podlegających ochronie gatunkowej w pełni odpowiadają kryteriom art.15 ustawy o lasach.

• **Zasady ogólne użytkowania i kształtowania środowiska przyrodniczego**

Lasy:

- Nie stosować zrębów zupełnych o powierzchni ponad 1,00 ha.
- Nie wprowadzać gatunków obcych a rosące stopniowo eliminować (za wyjątkiem jodły pospolitej oraz daglezi zielonej).
- W odnowieniach składy upraw dostosowywać do roślinności potencjalnej.
- Gatunki obce już rosące stopniowo eliminować ze składu w trakcie prac leśnych.
- Pozostawiać w lesie wywroty i złomy (min.2-3% masy drzewostanu).
- Ograniczać odnawianie małopowierzchniowych luk w drzewostanach.
- Bezwzględnie nie prowadzić melioracji wszelkich bagien, torfowisk, łożowisk czy śródleśnych łąk.
- Na zalesianych gruntach porolnych sprzyjać wykształcaniu się okrajków i oszyjków przez wprowadzanie na granicach pasów krzewów i drzew budowanych przez ekotonowe.

Łąki, murawy, pastwiska:

- Nie wypalać.
- Utrzymywać typ użytkowania, nie zamieniać w pola orne.
- Nie obejmować melioracjami fragmentów wilgotnych, zabagnionych.

Uprawy, grunty orne:

- W jak najmniejszym rozmiarze stosować środki chemiczne.
- Nie niszczyć miedz, śródpolnych zarośli i kęp drzew.
- Nie prowadzić wypalania resztek poźniwnych.
- Nie osuszać, nie zasypywać śródpolnych oczek wodnych, bagienek.

- Przy ciekach wodnych, oczka wodnych, bagienkach pozostawiać min.20 m pas ziemi uprawianej jako użytek zielony.

Torfowiska:

- Nie osuszać.
- Nie zalesiać.
- Wokół nich pozostawiać nieuprawiane otuliny (użytki zielone) lub zalesiać
- Nie prowadzić melioracji w sąsiedztwie torfowisk.
- Nie wypalać.
- Nie eksploatować torfu, mchu, roślin runa.

Cieki wodne:

- Nie regulować – pozwolić na spontaniczne formowanie się koryta ciek.
- Nie „oczyszczać” brzegów i nurtu.
- Nie wykonywać urządzeń piętrzących lub regulujących przepływ wody w granicach terenów chronionych, ani bezpośrednio poniżej nich

Parki:

- Dążyć do odtworzenia dawnej kompozycji ogrodów.
- Nie usuwać starych próchniejących drzew.
- Przy pracach renowacyjnych pozostawić fragmenty z naturalnie powstałym podszytem i podrostem.
- W nowych nasadzeniach maksymalnie różnicować ich cechy (skład, budowa) w kierunku zbiorowisk naturalnych.

Zadrzewienia:

- Nie wydawać zezwoleń na usuwanie zadrzewień śródpolnych.
- W przypadku koniecznej wycinki warunkować ją wprowadzeniem nowych wskazanych nasadzeń.
- Chronić pojawiające się zadrzewienia i zakrzewienia zwłaszcza wśród pól i łąk.
- Nowe nasadzenia zadrzewień wzbogacać o zakrzewienia (skład gatunkowy – tylko gatunki rodzime, jak w spontanicznych zbiorowiskach zaroślowych adekwatnych do siedliska).
- Kontrolować stan dawnych kompozycji nasadzeń.

VII. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Na najbliższe kilkanaście lat można wyznaczyć trzy cele strategiczne gminy Białogard:

- **Restrukturyzacja obszarów wiejskich:** z uwagi na rolniczy charakter gminy większość jej mieszkańców utrzymuje się z produkcji rolnej, niestety mało opłacalnej. Wysoki procent bezrobocia w gminie wskazuje na potrzebę tworzenia nowych miejsc pracy. W związku z zakładaną zmianą strukturalną w rolnictwie proponuje się rozwój przetwórstwa i sektora usług związanego z rolnictwem. Tu koniecznym jest pozyskanie inwestorów zewnętrznych, strategicznych.
- **Rozwój infrastruktury społecznej:** wiąże się ona przede wszystkim z podnoszeniem stanu szkolnictwa lokalnego oraz dostosowaniem systemu kształcenia do potrzeb rynku. Postuluje się ponadto poprawę infrastruktury technicznej – naprawa dróg, rozbudowa sieci kanalizacyjnej, rozwiązanie gospodarki wodnej. Ważnym jest również kulturalne ożywienie mieszkańców gminy.
- **Rozwój funkcji turystycznej gminy:** gmina Białogard dysponuje wieloma atrakcjami turystycznymi, tak z zakresu przyrody nieożywionej i ożywionej. Głównym walorem gminy są czyste rzeki obfitujące w ryby pstrągowo-lipieniowe. Parsęta jest wymarzonym miejscem do spływów kajakowych. Jeziora Byszyńskie i Rybackie, położone są wśród pięknych lasów sosnowych. Należy je jedynie odpowiednio zagospodarować. Na terenie gminy występuje szereg **pomników przyrody**. Tu należy dążyć do ich oznaczenia, zinwentaryzowania i turystycznego rozpropagowania. Należy również dążyć do zwiększenia małej infrastruktury turystycznej, typu gospodarstw agroturystycznych.

W zakresie ochrony środowiska naturalnego należy dążyć do nadania mocy prawnej planowanym i proponowanym obiektom chronionym takim jak: **rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne**. A także wdrożenie stworzonego planu tzw. **Korytarze Ekologiczne** wzdłuż wszystkich rzek.

ANEKS

ANEKS

Spis zawartości:

- 1. Fitosocjologiczny wykaz zbiorowisk roślinnych w gminie Białogard**
- 2. Wykaz gatunków flory stwierdzonej na obszarze gminy Białogard**
- 3. Wykaz gatunków zwierząt stwierdzonych na terenie gminy.**
- 4. Fotografie.**
- 5. Wybrane akty prawne dotyczące ochrony przyrody.**
- 6. Mapa w skali 1:25 000 „Gmina Białogard. Waloryzacja przyrodnicza**

Aneks nr 1

Fitosocjologiczny wykaz zbiorowisk roślinnych w gminie Bialogard

klasa : *Lemnetea*

rząd : *Lemnetalia*

związek : *Lemnion minoris*

zespół : *Lemno-Spirodeletum polyrrrhizae* – zespół rzęs i spirodeli

klasa : *Montio-Cardaminetea*

rząd : *Montio-Cardaminetalia*

związek : *Cardamino-Montion*

zbiorowisko: *Cardamine amara-Chrysosplenium alternifolium*

klasa : *Potamogetonetea*

rząd : *Potamogetalia*

związek : *Potamogetanion*

zespół : *Potomageton pectintati* – zespół rdestnicy grzebieniastej

zespół : *Potomageton filiformis* – zespół rdestnicy nitkowatej

zespół : *Ceratophylletum demersi* – zespół rogotka sztywnego

zespół : *Potomageton natantis* – zespół rdestnicy połyskującej

zespół : *Potomageton perfoliati* – zespół rdestnicy przeszytej

zespół : *Myriphylletum spicati* – zespół wywłócznika kłosowego

związek : *Nymphaeion*

zespół : *Hydrocharietum morus-ranae* – zbiorowisko żabiścieku

zespół : *Hydrocharietum morus-ranae* – zbiorowisko osoki aloesowatej

zespół : *Nupharo-Nymphaeetum albae* – zespół „lili wodnych”

zespół : *Nymphaeetum candidae* – zbiorowisko grzybieni północnych

zespół : *Polygonetum natantis* – zespół rdestu ziemnowodnego

związek : *Hottonion*

zespół : *Hottonietum palustris* – zespół okrężnicy bagiennej

Związek : *Ranunculion fluitantis*

zespół : *Ranunculetum fluitantis* – zespół włosienicznika rzeczno-

klasa : *Phragmitetea*

rząd : *Phragmitetalia*

związek : *Phragmition*

- zespół : *Typhetum latifoliae* – szuwar szerokopałkowy
- zespół : *Scirpetum lacustris*– szuwar oczeretowy
- zespół : *Eleocharietum palustris*– zespół ponikła błotnego
- zespół : *Equisetum limosi*– szuwar skrzypu bagiennego
- zespół : *Sparganietum erecti*– szuwar jeżogłówki gałęzistej
- zespół : *Sagitario-Sparganietum emersi* – zespół strzałki wodnej *Sagitaria sagitifolia* i jeżogłówki pojedynczej *Sparganium simplex*
- zespół : *Phragmitetum comunis* – szuwar trzcinowy
- zespół : *Typhetum latifoliae* – szuwar szerokopałkowy
- zespół : *Acoretum calami* – szuwar tatarakowy
- zespół : *Glycerietum maximae* – szuwar manny mielec

klasa : *Phragmitetea*

rząd : *Phragmitetalia*

związek : *Magnocaricion*

- zespół : *Thelypteridi-Phragmitetum* – szuwar paprociowo-trzcinowy
- zespół : *Cicuto-Caricetum pseudocyperi*– zbiorowisko szaleju i turzycy nibyciborowatej
- zespół : *Iridetum pseudacori*– zbiorowisko z kosańcem żółtym
- zespół : *Caricetum ripariae*– szuwar turzycy brzegowej
- zespół : *Sparganietum erecti*– szuwar jeżogłówki gałęzistej
- zespół : *Caricetum paniculatae* – zbiorowisko z turzycą prosową *Carex paniculata*
- zespół : *Caricetum elatae* – szuwar turzycy sztywnej
- zespół : *Caricetum gracilis* – szuwar turzycy zaostromej
- zespół : *Phalaridetum arundinaceae* – szuwar mozgowy

klasa : *Bidentetea tripatrii*

rząd : *Bidentetalia tripatrii*

związek : *Bidention tripatrii*

- zespół : *Polygono-Bidentum* – zespół uczepów i redestów

klasa : *Scheuchzerio-Caricetea*
rząd : *Scheuchzerietalia palustris*
związek : *Rhynchosporion albae*
zespół : *Rhynchosporium albae*– zbiorowisko z przygielką białą
zespół : *Caricetum limosae*– zbiorowisko z turzycą bagienną
związek : *Caricion lasiocarpae*
zespół : *Caricetum lasiocarpae*– zbiorowisko z turzycą nitkowatą
zespół : *Caricetum chordorrhizae*– zbiorowisko z turzycą strunową
rząd : *Caricetalia fuscae*
związek : *Caricion fuscae*
zespół : *Carici-Agrostietum caninae*– zbiorowisko kwaśnych młak turzycowych

klasa : *Oxycocco-sphagnetea*
rząd : *Sphagno-Ericetalia*
związek : *Ericion tetralis*
zespół : *Ericetum tetralicis*– mokre wrzosowisko z wrzoścem bagiennym *Erica tetralix*

rząd : *Sphagnetalia magellanici*
związek : *Sphagnion magellanici*
zespół : *Sphagnetum magellanici*– mszar wysokotorfowiskowy
zespół : *Erico-Sphagnetum* – torfowisko wysokie z wrzoścem bagiennym *Erica tetralix*

klasa : *Molinio-Arrhenatheretea*
rząd : *Molinietaalia*
związek : *Calthion*
zespół : *Cirsio-Polygonetum*– łąka ostrożeńiowo-rdestowa
zespół : *Scirpetum sylvatici* – zespół sitowia leśnego
zespół : *Eplobio –Juncetum effusi* – zespół situ rozpierzchnego
związek : *Filipendulo-Petasion*
zespół : *Filipendulo-Geranietum* – zbiorowisko wiaźówki i bodziszka

rząd : *Arrhenatheretalia*
związek : *Arrhenatherion elatoris*
zespół : *Arrhenatheretum medioeuropaeum* – łąka rajgrasowa

klasa : *Sedo-Scleranthetea*

rząd : *Festuco-Sedetalia*

związek : *Armerion elongatae*

zespół : *Diantho-Armerietum* – murawy napiaskowe

rząd : *Corynephorretalia canescentis*

związek : *Corynophorion canescentis*

zespół : *Spergulo vernalis-Corynephorretum* – murawa
szczotlichowa

klasa : *Trifolio-Geranietea sanquinei*

rząd : *Origanetalia*

związek : *Trifolion medii*

zespół : *Trifolio-Agrimonetum* – zespół konietlicy pogiętej i rzepiku
pospolitego

klasa : *Alnetea glutinosae*

rząd : *Alnetalia glutinosae*

związek : *Alnion glutinosae*

zespół : *Sphagno squarosi alnetum* – ols torfowcowy

zespół : *Ribo nigri-Alnetum* – ols porzeczkowy

zespół : *Salicetum pentandro-cinerae* – łozowisko

klasa : *Salicetea purpurae*

rząd : *Salicetalia purpurae*

związek : *Salicion albae*

zespół : *Salicetum triandro viminalis* – wikliny nadrzeczne

klasa : *Querceto-Fagetea*

rząd : *Fagetalia sylvaticae*

związek : *Carpinion betuli*

zespół : *Stelario-Carpinetum* – subatlantycki nizinny las dębowo-
grabowy

klasa : *Querco-Fagetea*

rząd : *Fagetalia sylvaticae*

związek : *Alno-Padion*

zespół : *Circaeo-Alnetum* – łąg jesionowo-olszowy

klasa : *Querc-Fagetea*
rząd : *Fagetalia sylvaticae*
związek : *Fagion sylvaticae*
zespół : *Luzulo pilosae-Fagetum* – kwaśna buczyna niżowa
zespół : *Melico-Fagetum* – żyzna buczyna niżowa

klasa : *Quercetea robori-petraeae*
rząd : *Quercetalia robori-petraeae*
związek : *Quercion robori petraeae*
zespół : *Fago-Quercetum petraeae* – kwaśny las dębowo-bukowy
zespół : *Betulo-Quercetum roboris* – las brzoźowo-dębowy

klasa : *Vaccinio-Piceetea*
rząd : *Vaccinio-Piceetalia*
związek : *Dicrano-Pinion*
zespół : *Betuletum pubescentis* – brzezina bagienna
zespół : *Vaccinio uliginosi-Pinetum* – bór bagienny
zespół : *Cladonio-Pinetum* – bór sosnowy suchy
zespół : *Leucobryo-Pinetum* – subatlantycki bór sosnowy świeży
zespół : *Quercu roboris-Pinetum* – kontynentalny bór mieszany

klasa : *Chenopodieta*
rząd : *Polygono-Chenopodietalia*
związek : *Eu-Polygono-Chenopodion*
zespół : *Veronico-Fumarietum officinalis*
zespół : *Galinsogo –Setarietum*

rząd : *Sysymbrietalia*
związek : *Sysymbriion*
zespół : *Sysymbrietum sophiae*
zespół : *Horedo-Brometum*
zespół : *Urtico-Malvetum neglectae*
zespół : *Chenopodietum ruderae*

klasa : *Secalietalia*
rząd : *Aperetalia*
związek : *Aphanion*
zespół : *Vicietum tetraspermae*
zespół : *Aphano-Matricarietum*

zespół : *Papaveretum argemones*

klasa : *Plantaginetea*

rząd : *Plantaginetalia maioris*

związek : *Polygonion avicularis*

zespół : *Sagino-Bryetum*

zespół : *Prunello-Plantaginetum*

związek : *Agropyro-Rumicion crispi*

zespół : *Rumici-Alopecuretum*

zespół : *Juncetum macri*

klasa : *Artemisietea*

rząd : *Onopordetalia acanthi*

związek : *Onoporedetum acanthi*

zespół : *Echio-Melioletum*

zespół : *Centaureo-Breteroëtum*

związek : *Eu-Arciton*

zespół : *Balloto-Cheneopodietum*

zespół : *Tanaceto-Artemisietum vulgaris*

związek : *Alliarion*

zespół : *Alliario-Chaerophylletum temuli*

zespół : *Chaerophylletum bulbosi*

zespół : *Eupatorietum cannabini*

klasa : *Plantaginetea maioris*

rząd : *Plantaginetalia maioris*

związek : *Polygonion avicularis*

zespół : *Lolio-Plantaginetum*

Aneks nr 2

Wykaz gatunków flory stwierdzonej na obszarze gminy Białogard

lp	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku
1	<i>Abies alba</i>	Jodła pospolita
2	<i>Abies concolor</i>	Jodła jednobarwna
3	<i>Abies nordmanniana</i>	Jodła kaukaska
4	<i>Acer campestre</i>	Klon polny, paklon
5	<i>Acer negundo</i>	Klon jesionolistny
6	<i>Acer platanoides</i>	Klon pospolity
7	<i>Acer pseudoplatanus</i>	Klon jawor, jawor
8	<i>Acer saccharinum</i>	Klon srebrzysty
9	<i>Achillea millefolium</i>	Krwawnik pospolity
10	<i>Achillea pannonica</i>	Krwawnik pannoński
11	<i>Achillea ptarmica</i>	Krwawnik kichawiec
12	<i>Acinos arvensis</i>	Czyścica drobnokwiatowa
13	<i>Aconitum moldavicum</i>	Tojad mołdawski
14	<i>Acorus calamus</i>	Tatarak zwyczajny
15	<i>Actaea spicata</i>	Czerniec gronkowy
16	<i>Adonis aestivalis</i>	Miłek letni
17	<i>Adoxa moschatellina</i>	Piżmaczek wiosenny
18	<i>Aegopodium podagraria</i>	Podagrycznik pospolity, śnitka
19	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Kasztanowiec zwyczajny, kasztanowiec biały
20	<i>Aesculus x carnea (A. hippocastanum x A. pavia)</i>	Kasztanowiec czerwony
21	<i>Aethusa cynapium subsp. cynapium</i>	Blekot pospolity
22	<i>Agrimonia eupatoria</i>	Rzepik pospolity
23	<i>Agrostemma githago</i>	Kąkol polny
24	<i>Agrostis canina</i>	Mietlica psia

25	<i>Agrostis capillaris</i>	Mielica pospolita, mietliczka
26	<i>Agrostis gigantea</i>	Mielica olbrzymia, mietlica biaława, perzówka
27	<i>Agrostis stolonifera</i>	Mietlica rozłogowa
28	<i>Agrostis stolonifera subsp. maritima</i>	
29	<i>Agrostis vinealis</i>	Mietlica piaskowa
30	<i>Aira caryophyllea</i>	Śmiałka goździkowa
31	<i>Aira praecox</i>	Śmiałka wczesna
32	<i>Ajuga reptans</i>	Dąbrówka rozłogowa
33	<i>Alcea rosea</i>	Malwa ogrodowa
34	<i>Alchemilla gracilis</i>	Przywrotnik połyskujący
35	<i>Alchemilla monticola</i>	Przywrotnik pasterski
36	<i>Alchemilla obtusa</i>	Przywrotnik przytępiony
37	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Żabieniec babka-wodna
38	<i>Alliaria petiolata</i>	Czosnaczek pospolity
39	<i>Allium paradoxum</i>	Czosnek dziwny
40	<i>Alnus glutinosa</i>	Olsza czarna
41	<i>Alnus incana</i>	Olsza szara
42	<i>Alopecurus aequalis</i>	Wyczyniec czerwonożółty
43	<i>Alopecurus pratensis</i>	Wyczyniec łąkowy
44	<i>Althaea officinalis</i>	Prawoślaz lekarski
45	<i>Alyssum alyssoides</i>	Smagliczka kielichowata
46	<i>Alyssum montanum</i>	Smagliczka pagórkowa
47	<i>Amelanchier canadensis</i>	Świdośliwa kanadyjska
48	<i>Anagallis arvensis</i>	Kurzyśląd polny
49	<i>Anchusa arvensis</i>	Farbownik polny, krzywoszyj
50	<i>Anchusa officinalis</i>	Farbownik lekarski
51	<i>Andromeda polifolia</i>	Modrzewnica zwyczajna

52	<i>Anemone nemorosa</i>	Zawilec gajowy
53	<i>Anemone ranunculoides</i>	Zawilec żółty
54	<i>Angelica archangelica subsp.litoralis</i>	Dzięgiel nadbrzeżny, arcydzięgiel nadbrzeżny
55	<i>Angelica sylvestris</i>	Dzięgiel leśny
56	<i>Anthemis arvensis</i>	Rumian polny
57	<i>Anthemis cotula</i>	Rumian psi
58	<i>Anthemis tinctoria</i>	Rumian żółty
59	<i>Anthericum ramorum</i>	Pajęcznica gałęzista
60	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Tomka wonna
61	<i>Anthriscus caucalis</i>	Trybula pospolita
62	<i>Anthriscus sylvestris</i>	Trybula leśna, marchewnik
63	<i>Apera spica-venti</i>	Miotła zbożowa
64	<i>Aphanes arvensis</i>	Skrytek polny
65	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Orlik pospolity
66	<i>Arabis glabra</i>	Gęsiówka gładka, wieżyczka gładka
67	<i>Arctium lappa</i>	Łopian większy
68	<i>Arctium minus</i>	Łopian mniejszy
69	<i>Arctium tomentosum</i>	Łopian pajęczynowaty
70	<i>Arenaria serpyllifolia</i>	Piaskowiec macierzankowy
71	<i>Aristolochia clematitis</i>	Kokornak powojowaty
72	<i>Armeria maritima</i>	Zawciąg pospolity, laseczki
73	<i>Armoracia rusticana</i>	Chrzan pospolity
74	<i>Arrhenatherum elatius</i>	Rajgras wyniosły, owsik pastewny
75	<i>Artemisia campestris</i>	Bylica polna
76	<i>Artemisia dracuncululus</i>	Bylica estragon, draganek
77	<i>Artemisia maritima</i>	Bylica nadmorska
78	<i>Artemisia scoparia</i>	Bylica miotłowa
79	<i>Artemisia vulgaris</i>	Bylica pospolita

80	<i>Asparagus officinalis</i>	Szparag lekarski
81	<i>Asperugo procumbens</i>	Lepczyca rozestłana
82	<i>Aster novae-angliae</i>	Aster nowoangielski
83	<i>Aster novi-belgii</i>	Aster nowobelgijski, aster wirginijski
84	<i>Athyrium filix-femina</i>	Wietlica samicza
85	<i>Atriplex oblongifolia</i>	Łoboda wąskolistna
86	<i>Atriplex patula</i>	Łoboda oszczepowata
87	<i>Atriplex prostrata</i>	Łoboda oszczepowata
88	<i>Atriplex tatarica</i>	Łoboda szara
89	<i>Baldellia ranunculoides</i>	Żabienica jaskrowata
90	<i>Ballota nigra</i>	Mierznica czarna
91	<i>Barbarea vulgaris</i>	Gorzycznik pospolity
92	<i>Bellis perennis</i>	Stokrotka pospolita
93	<i>Berberis vulgaris</i>	Berberys zwyczajny
94	<i>Berteroa incana</i>	Pyleniec pospolity
95	<i>Berula erecta</i>	Potocznik wąskolistny
96	<i>Betula pendula</i>	Brzoza brodawkowata
97	<i>Betula pubescens</i>	Brzoza omszona
98	<i>Bidens cernua</i>	Uczep zwisły
99	<i>Bidens connata</i>	Uczep zwodniczy
100	<i>Bidens frondosa</i>	Uczep amerykański
101	<i>Bidens tripartita</i>	Uczep trójlistkowy
102	<i>Bilderdykia convolvulus</i>	Rdest powojowy
103	<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Kłosownica leśna
104	<i>Bromus carinatus</i>	Stokłosa łódkowata
105	<i>Bromus commutatus</i>	Stokłosa zmienna
106	<i>Bromus erectus</i>	Stokłosa prosta
107	<i>Bromus hordeaceus</i>	Stokłosa miękka

- 108 *Bromus tectorum*
109 *Bryonia alba*
110 *Buglossoides arvensis*
111 *Bunias orientalis*
112 *Butomus umbellatus*
113 *Calamagrostis arundinacea*
114 *Calamagrostis canescens*
115 *Calamagrostis epigejos*
116 *Calamagrostis stricta*
117 *Calla palustris*
118 *Callitriche cophocarpa*
119 *Calluna vulgaris*
120 *Caltha palustris*
121 *Calystegia sepium*
122 *Campanula persicifolia*
123 *Campanula rapunculoides*
124 *Campanula rapunculus*
125 *Campanula rotundifolia*
126 *Campanula trachelium*
127 *Capsella bursa-pastoris*
128 *Caragana arborescens*
129 *Cardamine amara*
130 *Cardamine pratensis subsp. pratensis*
131 *Cardamine pratensis subsp. palustris*
132 *Cardaminopsis arenosa*
133 *Cardaria draba*
134 *Carduus acanthoides*
135 *Carduus crispus*

- Stokłosa dachowa
Przestęp biały
Nawrot polny
Rukiewnik wschodni
Łączęń baldaszkowy
Trzcinnik leśny
Trzcinnik lancetowaty
Trzcinnik piaskowy
Trzcinnik prosty
Czermień błotna
Rzęśl długoszyjkowa
Wrzos zwyczajny
Knieć błotna, kaczeniec
Kielisznik zaroślowy
Dzwonek brzoskwiniolistny
Dzwonek jednostronny
Dzwonek rapunkuła
Dzwonek okrągłolistny
Dzwonek pokrzywolistny
Tasznik pospolity
Karagana syberyjska
Rzeżucha gorzka
Rzeżucha łąkowa
Rzeżucha bagienna
Rzeżusznik piaskowy
Pieprzycznik przydrożny
Oset nastroszony
Oset kędzierzawy

136 *Carduus nutans*
137 *Carex acuta*
138 *Carex acutiformis*
139 *Carex appropinquata*
140 *Carex arenaria*
141 *Carex bohémica*
142 *Carex brizoides*
143 *Carex caryophyllea*
144 *Carex chordorrhiza*
145 *Carex curta*
146 *Carex digitata*
147 *Carex elata*
148 *Carex elongata*
149 *Carex ericetorum*
150 *Carex flacca*
151 *Carex hirta*
152 *Carex lasiocarpa*
153 *Carex limosa*
154 *Carex nigra*
155 *Carex otrubae*
156 *Carex ovalis*
157 *Carex pallescens*
158 *Carex pilulifera*
159 *Carex praecox*
160 *Carex pseudocyperus*
161 *Carex remota*
162 *Carex riparia*
163 *Carex rostrata*

Oset zwisły
Turzyca zaostrzona
Turzyca błotna
Turzyca tunikowa
Turzyca piaskowa
Turzyca ciborowata
Turzyca drżączkowa
Turzyca wiosenna
Turzyca strunowa
Turzyca siwa
Turzyca palczasta
Turzyca sztywna
Turzyca długokłosa
Turzyca wrzosowiskowa
Turzyca sina
Turzyca owłosiona
Turzyca nitkowata
Turzyca bagienna
Turzyca pospolita
Turzyca nibylisia
Turzyca zajęcza
Turzyca blada
Turzyca pigułkowa
Turzyca wczesna
Turzyca ciborowata
Turzyca odległokłosa
Turzyca brzegowa
Turzyca dzióbkowata

164	<i>Carex sylvatica</i>	Turzyca leśna
165	<i>Carpinus betulus</i>	Grab zwyczajny
166	<i>Carum carvi</i>	Kminek zwyczajny, karolek
167	<i>Castanea sativa</i>	Kasztan jadalny
168	<i>Centaurea cyanus</i>	Chaber bławatek
169	<i>Centaurea nigra</i>	Chaber czarny
170	<i>Cerastium arvense</i>	Rogownica polna
171	<i>Cerastium fontanum</i>	Rogownica pospolita
172	<i>Cerastium tomentosum</i>	Rogownica kutnerowata
173	<i>Ceratophyllum demersum</i>	Rogatek sztywny
174	<i>Chaerophyllum temulentum</i>	Świerżabek gajowy, blekotek
175	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Cyprysyk Lawsona
176	<i>Chamaecyparis pisifera</i>	Cyprysyk groszkowy
177	<i>Chamomilla recutita</i>	Rumianek pospolity
178	<i>Chamomilla suaveolens</i>	Rumianek bezpromieniowy
179	<i>Chelidonium majus</i>	Glistnik jaskólcze ziele
180	<i>Chenopodium acerifolium</i>	Komosa klonolistna,
181	<i>Chenopodium album</i>	Komosa biała, lebioda
182	<i>Chenopodium hybridum</i>	Komosa wielkolistna
183	<i>Chenopodium suecicum</i>	Komosa zielona
184	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Śledziennica skrętolistna,
185	<i>Cichorium intybus</i>	Cykoria podróżnik
186	<i>Circaea alpina</i>	Czartawa drobna
187	<i>Circaea lutetiana</i>	Czartawa pospolita
188	<i>Cirsium acaule</i>	Ostrożeń bezłodygowy
189	<i>Cirsium arvense</i>	Ostrożeń polny
190	<i>Cirsium oleraceum</i>	Ostrożeń warzywny
191	<i>Cirsium palustre</i>	Ostrożeń błotny

192	<i>Cirsium vulgare</i>	Ostrożeń lancetowaty
193	<i>Clinopodium vulgare</i>	Czyścica storzyszek
194	<i>Convallaria majalis</i>	Konwalia majowa, lanuszka
195	<i>Convolvulus arvensis</i>	Powój polny
196	<i>Conyza canadensis</i>	Przymiotno kanadyjskie
197	<i>Cornus sanguinea</i>	Dereń świdwa
198	<i>Coronilla varia</i>	Cieciorka pstra, ciecioreczka
199	<i>Corylus avellana</i>	Leszczyna pospolita
200	<i>Corynephorus canescens</i>	Szczotlika siwa,
201	<i>Crataegus laevigata</i>	Głóg dwuszyjkowy
202	<i>Crataegus monogyna</i>	Głóg jednoszyjkowy
203	<i>Crepis capillaris</i>	Pępawa zielona
204	<i>Crepis mollis</i>	Pępawa miękka
205	<i>Crepis tectorum</i>	Pępawa dachowa
206	<i>Cymbalaria muralis</i>	Cymbalaria murowa
207	<i>Cynoglossum officinale</i>	Ostrzeń pospolity
208	<i>Cytisus scoparius</i>	Żarnowiec miotlasty
209	<i>Dactylis glomerata</i>	Kupkówka Aschersona
210	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Storczyk krwisty
211	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Storczyk szerokolistny
212	<i>Danthonia decumbens</i>	Izgrzyca przyziemna
213	<i>Daucus carota</i>	Marchwe zwyczajna
214	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Śmiełek darniowy
215	<i>Deschampsia flexuosa</i>	Śmiełek pogięty
216	<i>Descurainia sophia</i>	Stulicha psia
217	<i>Dianthus arenarius</i>	Goździk piaskowy
218	<i>Dianthus deltoides</i>	Goździk kropkowany
219	<i>Diplotaxis tenuifolia</i>	Dwurząd wąskolistny

220	<i>Dipsacus fullonum</i>	Szczeńć pospolita
221	<i>Dipsacus pilosus</i>	Szczeńć owłosiona
222	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna
223	<i>Dryopteris carthusiana</i>	Narecznica krótkoostna
224	<i>Dryopteris dilatata</i>	Narecznica szerokolistna
225	<i>Dryopteris filix-mas</i>	Narecznica samcza
226	<i>Echinops sphaerocephalus</i>	Przegorzan kulisty
227	<i>Echium vulgare</i>	Żmijowiec zwyczajny
228	<i>Eleocharis palustris</i>	Ponikło błotne
229	<i>Eleocharis quinqueflora</i>	Ponikło skąpokwiatowe
230	<i>Eleocharis uniglumis</i>	Ponikło jednoprzysadkowe
231	<i>Elodea canadensis</i>	Moczarka kanadyjska
232	<i>Elymus arenarius</i>	Wydmuchrzyca piaskowa
233	<i>Elymus caninus</i>	Perz psi
234	<i>Elymus hispidus</i>	Perz siny
235	<i>Elymus repens subsp. repens</i>	Perz właściwy
236	<i>Empetrum nigrum</i>	Bażyna czarna
237	<i>Epilobium angustifolium</i>	Wierzbówka kiprzyca
238	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony
239	<i>Epipactis helleborine</i>	Kruszczyk szerokolistny
240	<i>Equisetum arvense</i>	Skrzyp polny
241	<i>Equisetum fluviatile</i>	Skrzyp bagienny
242	<i>Equisetum hyemale</i>	Skrzyp zimowy
243	<i>Equisetum palustre</i>	Skrzyp błotny
244	<i>Equisetum pratense</i>	Skrzyp łąkowy
245	<i>Equisetum ramosissimum</i>	Skrzyp gałęzisty
246	<i>Equisetum sylvaticum</i>	Skrzyp leśny
247	<i>Eragrostis minor</i>	Miłka drobna

248	<i>Erica tetralix</i>	Wrzosiec bagienny
249	<i>Erigeron annuus</i>	Przymiotno białe
250	<i>Erigeron annuus</i>	Przymiotno gałęziste
251	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Wełnianka wąskolistna
252	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Wełnianka pochwowata
253	<i>Erodium cicutarium</i>	Iglica pospolita
254	<i>Erophila verna</i>	Wiosnowka pospolita
255	<i>Erysimum cheiranthoides</i>	Pszonak drobnokwiatowy
256	<i>Erysimum hieracifolium</i>	Pszonak jastrzębcolistny
257	<i>Euonymus europaeus</i>	Trzmielina zwyczajna
258	<i>Eupatorium cannabinum</i>	Sadziec konopiasty
259	<i>Euphorbia cyparissias</i>	Wilczomlec sosnka
260	<i>Euphorbia esula</i>	Wilczomlec różgowaty
261	<i>Euphorbia helioscopia</i>	Wilczomlec obrotny
262	<i>Euphrasia rostkoviana</i>	Świetlik łąkowy
263	<i>Fagus sylvatica</i>	Buk zwyczajny
264	<i>Falcaria vulgaris</i>	Sierpnica zwyczajna
265	<i>Festuca arundinacea</i>	Kostrzewa trzcinowata
266	<i>Festuca heterophylla</i>	Kostrzewa różnolistna
267	<i>Festuca ovina</i>	Kostrzewa owcza
268	<i>Festuca pratensis</i>	Kostrzewa łąkowa
269	<i>Festuca rubra subsp. rubra</i>	Kostrzewa czerwona
270	<i>Filaginella uliginosa</i>	Szarota błotna
271	<i>Filipendula ulmaria</i>	Wiązówka błotna
272	<i>Fragaria vesca</i>	Poziomka pospolita
273	<i>Frangula alnus</i>	Kruszyna pospolita
274	<i>Fraxinus excelsior</i>	Jesion wyniosły
275	<i>Fumaria officinalis</i>	Dymnica pospolita

276 *Gagea lutea*
277 *Galanthus nivalis*
278 *Galeopsis angustifolia*
279 *Galeopsis bifida*
280 *Galeopsis speciosa*
281 *Galeopsis tetrahit*
282 *Galinsoga parviflora*
283 *Galium album*
284 *Galium aparine*
285 *Galium mollugo*
286 *Galium odoratum*
287 *Galium palustre*
288 *Galium rivale*
289 *Galium uliginosum*
290 *Geranium molle*
291 *Geranium robertianum*
292 *Geum rivale*
293 *Geum urbanum*
294 *Glechoma hederacea*
295 *Glyceria fluitans*
296 *Glyceria maxima*
297 *Hedera helix*
298 *Helianthus tuberosus*
299 *Helichrysum arenarium*
300 *Hepatica nobilis*
301 *Heracleum sosnovskii*
302 *Heracleum sphondylium*
303 *Herniaria glabra*

Złoc żółta
Śnieżyczka przebiśnieg
Poziwnik wąskolistny
Poziwnik dwudzielny
Poziwnik pstry
Poziwnik szorstki
Żółtlica drobnokwiatowa
Przytulia biała
Przytulia czepna
Przytulia zwyczajna
Marzanka wonna
Przytulia błotna
Przytulia potokowa
Przytulia bagienna
Bodziszek kosmaty
Bodziszek cuchnący
Kuklik zwisły
Kuklik pospolity
Bluszcz kurdybanek
Manna jadalna
Manna mielec
Bluszcz pospolity
Słonecznik bulwiasty
Kocanki piaskowe
Przylaszczka pospolita
Barszcz sosnowskiego
Barszcz zwyczajny
Połonicznik nagi

304	<i>Hesperis matronalis</i>	Wieczornik damski
305	<i>Hieracium aurantiacum</i>	Jastrzębiec pomarańczowy
306	<i>Hieracium bifidum</i>	Jastrzębiec siny
307	<i>Hieracium floribundum</i>	Jastrzębiec kwiecisty
308	<i>Hieracium murorum</i>	Jastrzębiec leśny
309	<i>Hieracium pilosella</i>	Jastrzębiec kosmaczek
310	<i>Hieracium vulgatum</i>	Jastrzębiec zwyczajny
311	<i>Holcus mollis</i>	Kłósówka miękka
312	<i>Hottonia palustris</i>	Okrężnica bagienna
313	<i>Humulus lupulus</i>	Chmiel zwyczajny
314	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	Żabiściek pływający
315	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Wąkrota zwyczajna
316	<i>Hypericum perforatum</i>	Dziurawiec zwyczajny
317	<i>Hypericum tetrapterum</i>	Dziurawiec skrzydełkowaty
318	<i>Hypochoeris radicata</i>	Prosienniczek szorstki
319	<i>Impatiens capensis</i>	Niecierpek pomarańczowy
320	<i>Impatiens glandulifera</i>	Niecierpek himalajski
321	<i>Impatiens noli-tangere</i>	Niecierpek pospolity
322	<i>Impatiens parviflora</i>	Niecierpek drobnokwiatowy
323	<i>Inula helenium</i>	Oman wielki
324	<i>Iris pseudacorus</i>	Kosaciec żółty
325	<i>Isoetes lacustris</i>	Poryblin jeziorny
326	<i>Jasione montana</i>	Jasieniec piaskowy
327	<i>Juncus bufonius</i>	Sit dwudzielny
328	<i>Juncus compressus</i>	Sit ścieśniony
329	<i>Juncus conglomeratus</i>	Sit skupiony
330	<i>Juncus effusus</i>	Sit rozpierzchły
331	<i>Juncus tenuis</i>	Sit chudy

332	<i>Juniperus communis</i>	Jałowiec pospolity
333	<i>Knautia arvensis</i>	Świerznica polna
334	<i>Knautia dipsacifolia</i>	Świerznica leśna
335	<i>Kochia scoparia</i>	Mietlnik żakuła
336	<i>Koeleria glauca</i>	Strzęplica sina
337	<i>Lamiaeum galeobdolon</i>	Gajowiec żółty
338	<i>Lamium album</i>	Jasnota biała
339	<i>Lamium amplexicaule</i>	Jasnota różowa
340	<i>Lamium maculatum</i>	Jasnota plamista
341	<i>Lamium purpureum</i>	Jasnota purpurowa
342	<i>Lappula squarrosa</i>	Lepnik zwyczajny
343	<i>Lapsana communis</i>	Łoczyga pospolita
344	<i>Larix decidua</i>	Modrzew europejski
345	<i>Larix kaempferi</i>	Modrzew japoński
346	<i>Lathraea squamaria</i>	Łuskiewnik różowy
347	<i>Lathyrus hirsutus</i>	Groszek kosmatostrąkowy
348	<i>Lathyrus pratensis</i>	Groszek żółty
349	<i>Lathyrus sylvestris</i>	Groszek leśny
350	<i>Lathyrus vernus</i>	Groszek wiosenny
351	<i>Lemna minor</i>	Rzęsa drobna
352	<i>Lemna trisulca</i>	Rzęsa trójrowkowa
353	<i>Leontodon autumnalis</i>	Brodawnik jesienny
354	<i>Leonurus cardiaca</i>	Serdecznik pospolity
355	<i>Lepidium campestre</i>	Pieprzycyca polna
356	<i>Lepidium densiflorum</i>	Pieprzycyca gęstokwiatowa
357	<i>Lepidium ruderaie</i>	Pieprzycyca gruzowa
358	<i>Ligustrum vulgare</i>	Ligustr pospolity
359	<i>Linaria vulgaris</i>	Lnica pospolita

360	<i>Listera ovata</i>	Listera jajowata
361	<i>Lolium multiflorum</i>	Życica wielokwiatowa
362	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wiciokrzew pomorski
363	<i>Lonicera xylosteum</i>	Wiciokrzew suchodrzew
364	<i>Lotus corniculatus</i>	Komonica zwyczajna
365	<i>Lotus uliginosus</i>	Komonica błotna
366	<i>Lupinus polyphyllus</i>	Łubin trwały
367	<i>Luzula campestris</i>	Kosmatka polna
368	<i>Luzula multifolia</i>	Kosmatka wielokwiatowa
369	<i>Luzula pilosa</i>	Kosmatka orzęsiona
370	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Firletka poszarpana
371	<i>Lycopodium annotinum</i>	Widłak jałowcowaty
372	<i>Lycopus europaeus</i>	Karbieniec pospolity
373	<i>Lysimachia nemorum</i>	Tojeść gajowa
374	<i>Lysimachia nummularia</i>	Tojeść rozesłana
375	<i>Lysimachia vulgaris</i>	Tojeść zwyczajna
376	<i>Lythrum portula</i>	Bebłek błotny
377	<i>Lythrum salicaria</i>	Krwawnica pospolita
378	<i>Maianthemum bifolium</i>	Konwalijka dwulistna
379	<i>Malus sylvestris</i>	Jabłoń dzika, płonka
380	<i>Malva moschata</i>	Ślaz piżmowy
381	<i>Malva neglecta</i>	Ślaz zaniedbany
382	<i>Malva sylvestris</i>	Ślaz dziki
383	<i>Malva verticillata</i>	Ślaz okółkowy
384	<i>Marrubium vulgare</i>	Szanta zwyczajna
385	<i>Matricaria perforata</i>	Maruna bezwonna
386	<i>Medicago lupulina</i>	Lucerna nerkowata
387	<i>Medicago sativa subsp. sativa</i>	Lucerna siewna

388	<i>Melampyrum nemorosum</i>	Pszeniec gajowy
389	<i>Melampyrum pratense</i>	Pszeniec zwyczajny
390	<i>Melica nutans</i>	Perłówka zwisła
391	<i>Melica uniflora</i>	Perłówka jednokwiatowa
392	<i>Melilotus alba</i>	Nostrzyk biały
393	<i>Melilotus officinalis</i>	Nostrzyk żółty
394	<i>Mentha aquatica</i>	Mięta wodna
395	<i>Mentha longifolia</i>	Mięta długolistna
396	<i>Mentha spicata</i>	Mięta zielona
397	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy
398	<i>Mercurialis annua</i>	Szczyr roczny
399	<i>Milium effusum</i>	Prosownica rozpierzchła
400	<i>Mimulus guttatus</i>	Kroplik żółty
401	<i>Moehringia trinervia</i>	Możylinek trójnerwowy
402	<i>Molinia caerulea</i>	Trzęślica modra
403	<i>Moneses uniflora</i>	Gruszczyca jednostronna
404	<i>Muscari botryoides</i>	Szafirek drobnokwiatowy
405	<i>Mycelis muralis</i>	Sałatanik leśny
406	<i>Myosotis nemorosa</i>	Niezapominajka gajowa
407	<i>Myosotis scorpioides</i>	Niezapominajka błotna
408	<i>Myosotis stricta</i>	Niezapominajka piaskowa
409	<i>Myosoton aquaticum</i>	Kościenica wodna
410	<i>Myosurus minimus</i>	Mysiurek maleńki
411	<i>Myriophyllum spicatum</i>	Wywłócznik kłosowy
412	<i>Myriophyllum verticillatum</i>	Wywłócznik okółkowy
413	<i>Myrrhis odora</i>	Marchewnik wonny
414	<i>Nardus stricta</i>	Bliźniaczka psia trawka
415	<i>Nasturtium officinalis</i>	Rukiew wodna

416	<i>Neottia nidus-avis</i>	Gnieźnik leśny, gniazdosz
417	<i>Nepeta cataria</i>	Kocimiętka właściwa
418	<i>Nuphar lutea</i>	Grąźel żółty
419	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybienie białe
420	<i>Nymphaea candida</i>	Grzybienie północne
421	<i>Oenanthe aquatica</i>	Kropidło wodne
422	<i>Oenothera biennis</i>	Wiesiołek dwuletni
423	<i>Omalotheca sylvatica</i>	Szarota leśna
424	<i>Onopordon acanthium</i>	Popłoch pospolity
425	<i>Oxalis acetosella</i>	Szczawik zajęczy
426	<i>Papaver argemone</i>	Mak piaskowy
427	<i>Papaver rhoeas</i>	Mak polny
428	<i>Paris quadrifolia</i>	Czworolist pospolity
429	<i>Pastinaca sativa</i>	Pasternak zwyczajny
430	<i>Pedicularis palustris</i>	Gnidosz błotny
431	<i>Petasites albus</i>	Lepięźnik biały
432	<i>Petasites hybridus</i>	Lepięźnik różowy
433	<i>Petrorhagia saxifraga</i>	Goździcznik skalnicowy
434	<i>Peucedanum oreoselinum</i>	Gorysz pagórkowy
435	<i>Peucedanum palustre</i>	Gorysz błotny
436	<i>Phalaris arundinacea</i>	Mozga trzcinowata
437	<i>Phleum pratense</i>	Tymotka kolankowa
438	<i>Phragmites australis</i>	Trzcina pospolita
439	<i>Phyteuma spicatum</i>	Zerwa kłosowa
440	<i>Picea abies</i>	Świerk pospolity
441	<i>Picea pungens</i>	Świerk kłujący
442	<i>Picris echioides</i>	Goryczel żmijowcowaty
443	<i>Pimpinella nigra</i>	Biedrzyca czarna

444	<i>Pinus banksiana</i>	Sosna Banksa
445	<i>Pinus strobus</i>	Sosna wejmutka
446	<i>Pinus sylvestris</i>	Sosna zwyczajna
447	<i>Plantago lanceolata subsp.lanceolata</i>	Babka lancetowata
448	<i>Plantago major subsp.major</i>	Babka większa
449	<i>Platanus x acerifolia</i>	Platan klonolistny
450	<i>Poa angustifolia</i>	Wiechlina wąskolistna
451	<i>Poa annua</i>	Wiechlina roczna, pajędza
452	<i>Poa nemoralis</i>	Wiechlina gajowa
453	<i>Poa pratensis</i>	Wiechlina łąkowa
454	<i>Poa trivialis</i>	Wiechlina zwyczajna
455	<i>Polygonatum multiflorum</i>	Kokoryczka wielokwiatowa
456	<i>Polygonatum odoratum</i>	Kokoryczka wonna
457	<i>Polygonum amphibium</i>	Rdest ziemnowodny
458	<i>Polygonum amphibium f.aquaticum</i>	Rdest ziemnowodny f.wodna
459	<i>Polygonum aviculare</i>	Rdest ptasi
460	<i>Polygonum bistorta</i>	Rdest węzownik
461	<i>Polygonum neglectum</i>	Rdest zaniedbany
462	<i>Polygonum persicaria</i>	Rdest plamisty
463	<i>Polypodium vulgare</i>	Paprotka zwyczajna
464	<i>Populus alba</i>	Topola biała
465	<i>Populus balsamifera</i>	Topola balsamiczna
466	<i>Populus deltoides</i>	Topola deltowata
467	<i>Populus italica</i>	Topola włoska
468	<i>Populus nigra</i>	Topola czarna
469	<i>Populus tremula</i>	Topola osika
470	<i>Populus x canadensis</i>	Topola kanadyjska
471	<i>Portulaca oleracea</i>	Portulaka pospolita

472	<i>Potamogeton crispus</i>	Rdestnica kędzierzawa
473	<i>Potamogeton lucens</i>	Rdestnica połyskująca
474	<i>Potamogeton natans</i>	Rdestnica pływająca
475	<i>Potamogeton pectinatus</i>	Rdestnica grzebieniasta
476	<i>Potentilla anserina</i>	Pięciornik gęsi
477	<i>Potentilla argentea</i>	Pięciornik srebrny
478	<i>Potentilla cinerea</i>	Pięciornik piaskowy
479	<i>Potentilla collina</i>	Pięciornik pagórkowy
480	<i>Potentilla erecta</i>	Pięciornik kurze ziele
481	<i>Potentilla palustris</i>	Pięciornik błotny
482	<i>Potentilla recta</i>	Pięciornik wyprostowany
483	<i>Potentilla reptans</i>	Pięciornik rozłogowy
484	<i>Potentilla thyrsoflora</i>	Pięciornik rozpierzchłokwiatowy
485	<i>Potentilla wiemanniana</i>	Pięciornik Wiemanna
486	<i>Primula veris</i> subsp. <i>veris</i>	Pierwiosnka lekarska
487	<i>Prunella vulgaris</i>	Głowienka pospolita
488	<i>Prunus avium</i>	Czereśnia, trześnia
489	<i>Prunus insititia</i>	Śliwa lubaszka
490	<i>Prunus mahaleb</i>	Wiśnia wonna, antypka
491	<i>Prunus padus</i>	Czeremcha zwyczajna
492	<i>Prunus serotina</i>	Czeremcha amerykańska
493	<i>Prunus spinosa</i>	Śliwa tarnina
494	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	Daglezja zielona
495	<i>Pteridium aquilinum</i>	Orlica pospolita
496	<i>Pulmonaria obscura</i>	Miodunka ćma
497	<i>Pulmonaria officinalis</i>	Miodunka lekarska
498	<i>Pulsatilla pratensis</i>	Sasanka łąkowa
499	<i>Pyrus pyraster</i>	Grusza pospolita

500	<i>Quercus palustris</i>	Dąb błotny
501	<i>Quercus petraea</i>	Dąb bezszypułkowy
502	<i>Quercus robur</i>	Dąb szypułkowy
503	<i>Quercus rubra</i>	Dąb czerwony
504	<i>Ranunculus acris subsp. acris</i>	Jaskier ostry
505	<i>Ranunculus auricomus</i>	Jaskier różnolistny
506	<i>Ranunculus ficaria</i>	Ziarnopłon wiosenny
507	<i>Ranunculus lanuginosus</i>	Jaskier kosmaty
508	<i>Ranunculus lingua</i>	Jaskier wielki
509	<i>Ranunculus repens</i>	Jaskier rozłogowy
510	<i>Ranunculus sceleratus</i>	Jaskier jadowity
511	<i>Raphanus raphanistrum</i>	Rzodkiew świrzepa
512	<i>Reseda luteola</i>	Rezeda żółtawa
513	<i>Reynoutria sachalinensis</i>	Rdest sachaliński
514	<i>Rhamnus catharticus</i>	Szakłak pospolity
515	<i>Rhinanthus alectorolophus</i>	Szeleźnik włochaty
516	<i>Rhynchospora alba</i>	Przygielka biała
517	<i>Ribes nigrum</i>	Porzeczka czarna
518	<i>Ribes spicatum</i>	Porzeczka dzika
519	<i>Robinia pseudacacia</i>	Robinia akacjowata
520	<i>Rorippa austriaca</i>	Rzepicha austriacka
521	<i>Rosa canina</i>	Roża dzika
522	<i>Rosa damascena</i>	Róża damasceńska
523	<i>Rosa multiflora</i>	Róża wielokwiatowa
524	<i>Rosa rugosa</i>	Róża pomarszczona
525	<i>Rubus caesius</i>	Jeżyna popielica
526	<i>Rubus divaricatus</i>	Jeżyna połyskująca
527	<i>Rubus gracilis</i>	Jeżyna ostręga